

Komentarje zainteresirane javnosti zbiramo do 19. 5. 2019 na gp.mp@gov.si

PREDLOG
EVA: 2018-2030-0046
REDNI POSTOPEK

IPP 007-287/2018

19. 4. 2019

ZAKON O OBRAVNAVANJU MLADOLETNIH STORILCEV KAZNIVIH DEJANJ

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Predlog Zakona o obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj (v nadaljevanju: predlog zakona) izhaja iz potrebe po urejenosti obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v samostojnem zakonu, ločeno torej iz splošne kazenske zakonodaje. Za obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj je takšen zakon napovedal že nov Kazenski zakonik (v nadaljevanju: KZ-1)¹ v drugem odstavku 5. člena.

Po obstoječi ureditvi obravnavanje mladoletnikov ni celovito urejeno v enem zakonu. Vsebinsko to področje urejajo trije zakoni, in sicer KZ-1, Zakon o kazenskem postopku (v nadaljevanju: ZKP)² in Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (v nadaljevanju: ZIKS-1)³, ki vsak vsebuje posebna poglavja oziroma določbe, ki se nanašajo na obravnavo mladoletnikov. V prvi fazi priprave celovitega predloga zakona je Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani decembra leta 2010 izdelal analizo stanja obravnavanja mladoletnih prestopnikov v Sloveniji in osnutek Zakona o mladoletnih prestopnikih, ki je zajemal tako obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj kot tudi mladoletnih storilcev prekrškov. Analiza je pokazala, da trenutni sistem obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj ne potrebuje bistvenih sprememb, vsaj ne takšnih, ki bi pomenile spremembo njegove temeljne značilnosti, to je

¹ Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17).

² Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US in 65/16 – odl. US).

³ Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11 – ZP-1G, 96/12 – ZPIZ-2, 109/12 in 54/15).

usmerjenost v pomoč, vzgojo in prevzgojo mladoletnikov. Potrebuje pa spremembe v smeri večje individualizacije obravnave mladoletnikov, večjega poudarka alternativnim načinom obravnavanja in doslednejšega spoštovanja procesnih garancij mladoletnikov pri njihovem obravnavanju.

Predlog Zakona o obravnavanju mladoletnih prestopnikov je bil strokovni javnosti prvič posredovan v mnenje leta 2011 in nato ponovno leta 2015. Glede na prejete pripombe je bilo iz predloga zakona izločeno obravnavanje prekrškov, ki ostaja predmet urejanja v posebnem poglavju Zakona o prekrških (v nadaljevanju: ZP-1).⁴ V vmesnem času je bila sprejeta Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. 5. 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku (v nadaljevanju: Direktiva (EU) 2016/800), ki je bila ravno tako upoštevana pri pripravi predloga zakona, kot je razvidno iz nadaljevanja obrazložitve (točka 3.2.).

V predlogu zakona so zajete določbe, ki urejajo obravnavanje mladoletnikov iz KZ-1, ZKP ter ZIKS-1. Določbe iz navedenih zakonov so za doseganje spodaj naštetih ciljev ustrezno spremenjene in dopolnjene.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Cilji in prednosti predloga zakona v primerjavi z razdrobljenim urejanjem te materije v številnih zakonih so predvsem:

- celovito in sistemsko urejanje obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj,
- opredelitev jasnih izhodišč, različnih od izhodišč splošne kazenske zakonodaje, za obravnavanje mladoletnikov zaradi poudarka na prevzgojni in bolj humani naravnosti,
- samostojna ureditev številnih institutov brez sklicevanja na smiselno uporabo drugih zakonov, zaradi česar je sistem obravnavanja jasnejši, preglednejši in s tem dosledneje zagotavlja pravno varnost mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

Celovito obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v samostojnem zakonu bo dodatno omogočilo, da bodo v ospredje vseh postopkov bolj postavljene mladoletnikove pravice, njegove koristi in interesi medtem ko ostaja kaznovalni namen v ozadju. Model »najboljšega interesa otroka« in paternalistični pristop sta bolj izpostavljena, s tem je bolj uveljavljen t. i. zaščitniški model obravnavanja mladoletnikov. Ta temelji na razumevanju, da so delinkventna dejanja mladoletnikov povezana predvsem z neprimernimi družinskimi in socialnimi razmerami, država pa v obliki svojih intervencij teži k odpravljanju vzrokov odklonskih dejanj in ne h kaznovanju. Namen je oblikovati učinkovitejši sistem obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj.

Predlog zakona pri urejanju navedenega področja izhaja tudi iz mednarodnih dokumentov⁵ in zasleduje naslednje cilje:

⁴ Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US in 32/16).

⁵ Glejte, inter alia, United Nations Convention on the Rights of the Child; Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures; Rec(2005)5 on the rights of children living in residential institutions; Rec(2003)20 concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice; R(87)20 on social reactions to juvenile delinquency; United Nations Guidelines for the prevention of juvenile delinquency (The Riyadh Guidelines); United Nations Standard minimum rules for the administration of juvenile justice (The Beijing Rules); United Nations Standard minimum rules for non-custodial measures (The Tokyo Rules); United Nations rules for the protection of juveniles deprived of their liberty (The Havana Rules).

1. Pri obravnavanju mladoletnikov so dosledno spoštovane njihove pravice.
2. Namen obravnavanja mladoletnikov (izrekanja vseh ukrepov in njihovo izvrševanje) je pomoč, vzgoja in prevzgoja mladoletnika in ne kaznovanje. Izbor in izvrševanje vseh ukrepov zato temelji na mladoletnikovi osebnosti, duševni razvitosti, potrebi po pomoči, pri čemer so vsi ukrepi omejeni s težo izvršenega kaznivega dejanja (sorazmernost pri uporabi ukrepov zoper mladoletnika).
3. Alternativni načini obravnavanja (postopki odvracanja) imajo prednost pred formalnim kazenskim postopkom, ki se v primeru ugotovitve, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje, praviloma konča z izrekom sankcije.
4. Mladoletnikom se le izjemoma in za najkrajši potreben čas izrečejo ukrepi (sankcije, omejevalni ukrepi med postopkom), s katerimi se jih izloči iz njegovega okolja.
5. Mladoletniku mora biti izrečena kazenska sankcija, ki najbolj ustreza njegovim individualnim potrebam po pomoči in nadzoru in takoj, ko je namen sankcije dosežen, mora biti njeno izvrševanje ustavljeno ali mora biti nadomeščen z ustrežnejšim ukrepom, če se izkaže, da izrečeni ukrep ni ustrezen.
6. Organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, morajo imeti dovolj široko diskrecijo, da lahko svoje odločitve prilagodijo individualnim potrebam mladoletnika.
7. V postopku proti mladoletniku sodelujejo osebe z dodatnimi znanji s področja mladoletniškega prestopništva in pravic otrok (specializacija sodnikov, sodnikov porotnikov, državnih tožilcev, odvetnikov in poravnalcev).

2.2 Načela

Predlog zakona temelji na načelih, ki so splošno in mednarodno uveljavljena⁶ za obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Ta načela so:

- načelo nediskriminacije (2. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- načelo največje koristi otroka (3. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- pravica do življenja, preživetja in razvoja (6. člen Konvencije o otrokovih pravicah);
- pravica biti slišan (12. člen Konvencije o otrokovih pravicah) in
- pravica do dostojanstva (prvi odstavek 40. člena Konvencije o otrokovih pravicah).

Predlog zakona v temeljnih določbah kot temeljno načelo izrecno določa načelo največje koristi otroka oz. glede na opredelitev storilcev kaznivih dejanj, ki jih obravnava predlog zakona, mladoletnikov.

Načelo sorazmernosti pomeni, da morajo vsi organi pri odločanju in opravljanju vseh dejanj glede mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, poleg teže in narave izvršenega dejanja upoštevati še druge okoliščine. Te okoliščine so: starost, duševna razvitost in psihične lastnosti in namen obravnavanja mladoletnikov, ki je, da se jim z nasveti in opozorili, z varstvom in s pomočjo, z nadzorom nad njimi, njihovim strokovnim usposabljanjem in razvijanjem osebne odgovornosti zagotovijo vzgoja, prevzgoja in pravilen razvoj. Med temeljne določbe je uvrščena tudi določba o subsidiarnosti kazenskega pregona, ki izrecno poudarja, da imajo pri obravnavi mladoletnih storilcev kaznivih dejanj postopki odvracanja prednost pred kazenskim pregonom, kar so državni tožilci dolžni upoštevati pri obravnavanju vsake zadeve.

Predlog zakona ohranja obstoječo zakonsko ureditev, da oseba, ki ob izvršitvi dejanja, ki je v nasprotju s pravom (protipravno dejanje) in ima znake kaznivega dejanja, še ni bila stara 14 let, ne more biti storilec kaznivega dejanja. Kljub nekaterim ne tako redkim predlogom, da naj se starostna meja zniža, predlog

⁶ United Nation Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 10 (2007): Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, z dne 28. aprila 2007.

zakona sledi pozivu Odbora Združenih narodov za človekove pravice, da države, ki imajo npr. minimalno starost kazenske odgovornosti višjo od 12 let, te ne znižujejo in s tem prispevajo, da so otrokove pravice in pravna jamstva polno spoštovani s tem, da je obravnavan izven kazenskega postopka.

2.3 Poglavitne rešitve

Predlog zakona je sestavljen iz petih delov:

- temeljne določbe,
 - kazenske sankcije za mladoletnike,
 - postopek proti mladoletnikom,
 - izvrševanje kazenskih sankcij,
 - prehodne in končne določbe.
- **Specializacija vseh, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku**

Za uresničevanje ciljev predloga zakona in zaradi široko določene diskrecije organov, ki sodelujejo pri izvajanju zakonskih določb, je poleg specializacije sodnikov in sodnikov porotnikov (ki jo določa že sedanja zakonodaja) določena še specializacija državnih tožilcev, odvetnikov in poravnalcev. Predlog zakona določa, da minister za pravosodje predpiše program in način izvedbe izobraževanja, pri čemer je predvideno, da bo za izvedbo izobraževanja skrbelo Ministrstvo za pravosodje oziroma za odvetnike Odvetniška zbornica Slovenije.

- **Alternativno obravnavanje – postopki odvrčanja**

Zaradi številnih pozitivnih učinkov različnih oblik odvrčanja od formalnega postopka zakon bistveno krepi takšen način obravnavanja na naslednje načine:

- krog kaznivih dejanj, pri katerih državni tožilec ne zahteva uvedbe postopka zaradi načela smotnosti, je razširjen na vsa kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do pet let,
- krog kaznivih dejanj, pri katerih se državni tožilec lahko odloči za odloženi pregon ali za odstop zadeve v poravnavanje, je razširjen tudi s seznamom kaznivih dejanj, za katera je predpisana kazen nad pet let zapora,
- načelo smotnosti lahko uporabi državni tožilec tudi pri kaznivih dejanjih, za katera je predpisana kazen zapora nad pet let, če poravnavanje in odloženi pregon pri teh kaznivih dejanjih nista bila uspešna zaradi razlogov na strani oškodovanca,
- razširjen je seznam nalog, ki jih v okviru odloženega preгона lahko državni tožilec naloži mladoletniku.

Da bi se državni tožilci lažje odločali za oblike odvrčanja, je določeno, da mora ovadba, ki jo poda policija, vsebovati tudi podatke, ki jih tožilec potrebuje za takšno odločitev (razmerje med mladoletnikom in oškodovancem, podatki o osebnosti mladoletnika, motiv mladoletnika za izvršitev dejanja, pripravljenost mladoletnika in oškodovanca za udeležbo v postopkih odvrčanja).

- **Vloga državnega tožilca**

Državni tožilec je tudi po predlogu zakona edini upravičeni tožilec v postopku proti mladoletniku. Razlika pa je v njegovi vlogi, kadar uvede postopek sodišče na predlog oškodovanca. ZKP je v 467. členu določal, da se tako uvedenega postopka državni tožilec lahko udeležuje, vendar v takšnem postopku sodišče ne more izreči kazni (483. člen ZKP). Takšna ureditev vnaša izrazito inkvizitoren element, saj se zlijeta funkciji preгона in sojenja, zato postopek ni kontradiktoren. Predlog zakona zato določa, da se v primeru,

če sodišče na predlog oškodovanca uvede postopek, državni tožilec mora udeležiti postopka in prevzeti funkcijo pregona.

– **Položaj oškodovancev**

Kot izhaja iz ocene stanja in razlogov za sprejem zakona, se s tem zakonom želi celostno urediti obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj z namenom, da se v ospredje postavi otrokove pravice, medtem ko je kaznovalni namen potisnjen v ozadje, bolj sta izpostavljena interes otroka in paternalistični pristop. Temu je prilagojena tudi ureditev položaja oškodovanca v tem postopku. Zlasti oškodovanec ne more prevzeti pregona oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, kadar državni tožilec odloči, da ne bo zahteval uvedbe postopka, lahko pa v osmih dneh od prejema sklepa državnega tožilca o zavrnjenju ovadbe zahteva, naj senat za mladoletnike okrožnega sodišča uvede postopek. Če sodišče uvede postopek, mora državni tožilec tudi v tem primeru nadaljevati s kazenskim pregonom. Oškodovanec ima pomembno vlogo v postopkih odvratanja, ki se lahko izvedejo le ob njegovem soglasju. Pravica, da se mladoletniku naloži plačilo oškodovančevega premoženjskopравnega zahtevka, pa je omejena na primere, ko ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje, sicer se oškodovanca napoti na pravdo. Glede vseh ostalih vprašanj o položaju oškodovanca se smiselno uporabljajo določbe ZKP, ki implementira Direktivo o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (Direktiva 2012/29/EU). Zlasti gre za določbe o pravici oškodovanca, da je ob njem oseba, ki ji zaupa; o ustreznih ukrepih za pomoč oškodovancem, da razumejo in se jih razume od prvega stika dalje s pristojnimi organi; o pravici oškodovanca, da mu od prvega stika s pristojnim organom dalje posredujejo širok nabor informacij; o zagotovitvi pisnega potrdila o naznanitvi kaznivega dejanja; o pridobivanju podatkov o poteku in stanju konkretnega predkazenskega in kazenskega postopka; o pravici do tolmačenja in prevajanja; o seznanitvi s pravico dostopa do brezplačnih storitev za pomoč in podporo žrtvam in njihovim družinskim članom; o pravici do zaslišanja in predlaganja dokazov o zaslišanju otroka, ki je oškodovanec s posebnimi potrebami o pravici do pravne pomoči in povračila stroškov ter o začasnem zavarovanju; o ukrepih za zaščito oškodovancev in družinskih članov pred sekundarno in ponovno viktimizacijo ter maščevanjem in ustrahovanjem; o zaščiti oškodovancev med kazenskimi preiskavami; o pravici do varstva zasebnosti; o individualni oceni; o pravicah oškodovancev s posebnimi potrebami do zaščite v kazenskem postopku. Se pa seveda te določbe uporabljajo le, kadar in kolikor niso v nasprotju s predlogom ZOMSKD.

- **Pripor in drugi omejevalni ukrepi**

Trajanje pripora po vložitvi predloga za izrek vzgojnega ukrepa oziroma kazni je v skladu s priporočilom Komisija za otrokove pravice OZN iz leta 1996 skrajšano. Medtem ko je takšen pripor lahko trajal do dveh let, lahko po predlogu zakona traja pripor po vložitvi predloga za izrek vzgojnega ukrepa ali za kaznovanje do največ treh mesecev.

Določitev in trajanje pripora po izreku mladoletniškega zapora ZKP ne ureja izrecno, zato se smiselno uporablja prvi odstavek 361. člena ZKP, šesti odstavek pa glede trajanja pripora – trajati sme do pravnomočnosti sodbe oziroma nastopa kazni. Takšna ureditev za mladoletnike ni primerna, saj lahko od izreka do pravnomočnosti sodbe poteče veliko časa. Zato predlog zakona posebej omejuje tudi trajanje pripora po izreku mladoletniškega zapora na največ tri mesece.

ZKP je v postopku proti mladoletnikom opredelil zgolj pripor iz razlogov, določenih v prvem odstavku 201. člena ZKP. S tem so bili mladoletniki v primerjavi s polnoletnimi osebami, v primeru kaznivih dejanj, ki pri polnoletnih osebah sodijo v okrajno pristojnost in se pripor odreja pod strožjimi pogoji, določenimi v prvem odstavku 432. člena ZKP, v slabšem položaju, za kar ni osnove in ni dopustno z vidika izjemnosti pripora proti mladoletnikom. V ta namen predlog zakona loči razloge za pripor glede na težo kaznivega dejanja, in

sicer je v prvem odstavku 81. člena opredeljen pripor za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora nad tri leta, v drugem odstavku istega člena pa za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj. Glede na navedeno je trajanje mladoletniškega pripora v tem členu urejeno samostojno in se zato glede tega več ne uporablja ZKP.

Trajanje pripora za kazniva dejanja s predpisano kaznijo tri leta ali manj je skrajšano na 7 dni, brez možnosti podaljšanja pred vložitvijo predloga za izrek vzgojnega ukrepa ali za kaznovanje.

Kazenski zakonik je v 49. členu določal **vštevaje pripora** le v kazen mladoletniškega zapora, ne pa tudi v zavodski ukrep. Tudi zavodski ukrep (namestitev v vzgojni zavod kot namestitev v prevzgojni dom) predstavlja omejitev svobode, zato je treba pripor (in druge oblike odvzema prostosti) vštet tudi v zavodski ukrep. Ker sodišče ob izreku zavodskega ukrepa ne določi njegovega trajanja, ampak o tem odloči pozneje, vezano pa je na zakonsko določeno minimalno in maksimalno trajanje zavodskega ukrepa, predlog zakona določa vštevaje pripora na naslednji način: za čas trajanja pripora se skrajša zakonsko omejen čas bivanja v zavodu (tako minimalna kot maksimalna omejitev trajanja zavodskega ukrepa). Tudi zaradi razširjene ureditve vštevanja pripora osnutek zakona določa, da je treba že v času trajanja pripora mladoletnika vključiti v prevzgojne programe.

ZKP tudi ni posebej določal, **kdo odloča o pritožbi zoper sklep o priporu**. V praksi so se oblikovale različne rešitve. Predlog zakona zato določa, da o vseh pritožbah zoper sklep o priporu (če ga je odredil sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike okrožnega sodišča) odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

Predlog zakona na novo ureja **začasne ukrepe nadzorstva in nastanitve**, ki so v 471. in 481. členu ZKP urejeni zelo pomanjkljivo. Določa pogoje za njihovo odreditev, državnega tožilca kot predlagatelja (po določbah ZKP odredi te ukrepe sodišče po uradni dolžnosti), natančneje omejuje njihovo trajanje in določa možnost pritožbe (ZKP je ne pozna) zoper sklepe o njihovi odreditvi.

Po smiselni uporabi določb ZKP se zoper mladoletnike lahko odredijo tudi **drugi omejevalni ukrepi iz 194., 195., 195.a, 195.b, 196. in 199.a člena**. Ker pa smiselna uporaba povzroča številne težave in nejasnosti, osnutek zakona to področje ureja posebej, sicer še vedno z delnim sklicevanjem na smiselno uporabo ZKP, vendar pa določa tudi posebnosti teh omejevalnih ukrepov za mladoletnike (namesto ukrepa javljanja policijski postaji je določen ukrep javljanja na centru za socialno delo, o pritožbah odloča senat za mladoletnike višjega sodišča), poleg tega pa določa tudi nov omejevalni ukrep – začasna namestitev v vzgojni zavod.

- **Vzgojna ukrepa namestitve v vzgojnem zavodu in namestitve v prevzgojnem domu**

Da bi bil mladoletnik iz vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma odpuščen takoj, ko za to nastopijo razlogi in da bi sodišče intenzivneje spremljalo mladoletnikovo prevzgojo v času bivanja v instituciji, predlog zakona določa pogostejše poročanje uprave zavoda o poteku izvrševanja vzgojnega ukrepa (vsake tri mesece, medtem ko je ZKP določal dolžnost pošiljanja poročil vsakih šest mesecev). Poleg tega je določena tudi dolžnost sodišča, da najmanj vsakih šest mesecev oceni, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja zavodskega ukrepa oziroma za njegovo zamenjavo s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom. ZKP v 489. členu določa možnost, da sodnik za mladoletnike tudi sam obišče zavod. Predlog zakona krepi vlogo sodnika za mladoletnike pri izvrševanju izrečenih sankcij tudi tako, da določa, da sodnik za mladoletnike mora obiskati mladoletnika v zavodu najmanj enkrat letno.

V okviru **pogojnega odpusta** mladoletnika v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa predlog zakona spreminja pravno naravo nadzorstva centra za socialno delo med pogojnim odpustom. Ker je

pravno spomo izrekanje novega vzgojnega ukrepa v času, ko prej izrečeni vzgojni ukrep še traja, predlog zakona določa, da sodišče za čas pogojnega odpusta mladoletnika lahko postavi pod nadzorstvo centra za socialno delo (podobno varstvenemu nadzorstvu po 88. členu KZ-1). Na novo pa je tudi določena možnost, da sodišče mladoletniku na pogojnem odpustu naloži nekatere naloge. Te naloge pa niso enake nalogam, ki jih sodišče lahko naloži polnoletnemu obsojencu na pogojnem odpustu po 88. členu KZ-1 (razen zdravljenja v ustreznem zdravstvenem zavodu), ampak naloge, ki so prilagojene potrebam mladoletnikov in se delno prekrivajo z nalogami v okviru vzgojnega ukrepa Navodila in prepoved.

- **Namestitev v zavod za usposabljanje**

Pravna narava **vzgojnega ukrepa namestitve v zavod za usposabljanje** je nejasna, zato predlog zakona določa ta ukrep na novo. Ne opredeljuje ga več kot nadomestnega vzgojnega ukrepa, ampak kot način izvršitve namestitve v vzgojni zavod oziroma prevzgojni dom, pa tudi varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu.

Ker gre le za način izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa oziroma varnostnega ukrepa, je trajanje bivanja v tem zavodu sedaj nesporno vezano na zakonsko določeno trajanje navedenih ukrepov, kot tudi na vse ostale obveznosti sodišča glede nadzorovanja njegovega izvrševanja in obveznosti institucije v času mladoletnikovega bivanja v njej.

- **Namestitev v prevzgojni dom**

Že v obstoječi normativni ureditvi sta tako namestitev v vzgojni zavod kot namestitev v prevzgojni dom zavodska vzgojna ukrepa in sta kot taka pogosto obravnavana skupaj. Pravno organizacijsko pa je prevzgojni dom notranja organizacijska enota uprave za prestajanje kazenskih sankcij (drugi odstavek 184. člena ZIKS-1), zanj se tudi smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1, ki urejajo organizacijo in delo zavodov (185. člen ZIKS-1). Prevzgojni dom je torej nekakšen hibrid, vendar pa je preveč razširjeno napačno razumevanje, da gre za zavod, kjer zaprti mladoletniki prestajajo kazen zapora – in to kljub temu, da mladoletniki nameščeni v prevzgojni dom niso obsojeni za kaznivo dejanje, da so tja le nameščeni z odločbo sodišča in da namestitev v prevzgojni dom ni kazen ampak vzgojni ukrep. Dejansko stanje in razumevanje se očitno zelo razlikujeta od pravnega okvira. Tudi v poročilih o izvajanju nalog Državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanjem,⁷ ki jih pripravlja Varuh človekovih pravic, je Prevzgojni dom Radeče (ki je edini prevzgojni dom v Sloveniji) uvrščen med zavode za prestajanje kazni zapora.

Dejansko je glede na dejstvo odvzema prostosti (19. člen Ustave Republike Slovenije) ter na druge posege v osebne pravice (35. člen Ustave Republike Slovenije) režim v prevzgojnem domu, ki velja za mladoletnike, veliko bližji bivanju v (mladoletniškem) zaporu kot v vzgojnih zavodih, kjer ni tako izrazitih posegov v navedene ustavne pravice. Ob tem pa po obstoječi zakonodaji niso povsem jasno razmejeni razlogi za izrekanje zavodskega ukrepa namestitve v vzgojni zavod ali v prevzgojni dom, saj pri tem ni jasno opredeljeno, da gre pri namestitvi v prevzgojni dom dejansko za poseg v pravico do osebne svobode mladoletnika.

Predlog zakona po pregledu obstoječega stanja ter načina izvrševanja vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu določa, da namestitev v prevzgojni dom ostane eden od vzgojnih ukrepov. Ohranjen pa je varnostni nadzor s strani pravosodnih policistov, ki delujejo po določbah ZIKS-1, razen če ta zakon določa drugače.

⁷ Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, Poročilo o izvajanju nalog DPM v letu 2015, str. 7 in str.11.

Glede na to, da se vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom izreka za nedoločen čas, pri čemer je zakonsko določena najdaljša doba bivanja v prevzgojnem domu tri leta, je okrepljeno obvezno sodno odločanje o potrebnosti izvajanja tega ukrepa najmanj na vsakih šest mesecev. Na novo je torej okrepljen sodni nadzor glede potrebnosti izvajanja tega ukrepa. Poleg tega je skrajšana minimalna doba izreka tega vzgojnega ukrepa iz enega leta na šest mesecev. S tem je minimalna doba izenačena z minimalno dobo, ki je že sedaj določena tako za izrek vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojnem zavodu kot za prestajanje mladoletniškega zapora. Na novo je določeno tudi, da se čas bega ne vključuje v čas bivanja v zavodu in posledično vpliva na dejansko podaljšanje bivanja v prevzgojnem domu za čas bega.

- **Mladoletniški zapor – pogojni odpust**

Sodnik za mladoletnike oziroma senat za mladoletnike ima pri izvrševanju izrečenih vzgojnih ukrepov bistveno drugačno vlogo kot pa sodnik, ki izreče kazen polnoletnemu storilcu. Zaradi njegove vloge pri izvrševanju vzgojnih ukrepov (kar se kaže tudi v odločanju o pogojnem odpustu iz vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma) lahko ocenimo, da se sodnik za mladoletnike s takšno ureditvijo v Kazenskem zakoniku približuje vlogi sodnika za izvrševanje kazni, kot ga poznajo nekateri evropski sistemi (Strafvollstreckungsrichter ali Strafvollstreckungskammer v Nemčiji, judge d'application des peines v Franciji). Zaradi enakih namenov izrekanja vzgojnih ukrepov in kazni mladoletniškega zapora bi bilo primerno, da ima pri izvrševanju obeh sankcijah primerljivo vlogo; ker po obstoječi ureditvi o pogojnem odpustu iz vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma odloča senat za mladoletnike okrožnega sodišča (82. člen Kazenskega zakonika; KZ)⁸, predlog zakona določa, da **tudi o pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora odloča sodišče** (senat za mladoletnike okrožnega sodišča).

- **Stranska kazen izgon tujca iz države**

Kazen izgona tujca iz države je KZ določal v 34. členu, vsebinsko pa opredeljeval v 35. členu kot stransko kazen ob kazni zapora, denarni kazni ali pogojni obsodbi ter v 40. členu tako, da jo je sodišče lahko izreklo tujcu za čas od enega do desetih let, šteto od dneva pravnomočnosti sodbe, brez vštevanja časa, prebitega v zaporu. Dodatni pogoji niso bili predpisani.

V novem KZ-1 iz leta 2008 je bila obravnavana kazen črtana z obrazložitvijo, da je nadomeščena s pravno posledico obsodbe »izguba pravice tujca do prebivanja v Republiki Sloveniji« (79. člen KZ-1), ki se v skladu z 78. členom KZ-1 predpišejo v (drugem) zakonu.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. 4. 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (v nadaljevanju Direktiva 2004/38/ES)[1] v 27. do 33. členu določa omejitve glede izgona kot stranske kazni, ki v zvezi z državljani držav članic Evropske unije in njihovimi družinskimi člani ne more biti utemeljen samo s pravnomočno obsodbo za določeno kaznivo dejanje, ampak mora biti izgon dodatno utemeljen v osebnih okoliščinah oziroma obnašanju posameznika, ki povzroča resno grožnjo javnemu redu ali javni varnosti. Torej mora iz osebnega obnašanja ali okoliščin posameznika izhajati resnična, sedanja in dovolj resna grožnja, ki prizadene osnovne interese družbe; za kar ne zadoščajo utemeljitve, ki niso neposredno povezane s podrobnostmi posameznega primera, ali ki bi se nanašale na splošno preventivo. V zvezi z državljani držav Evropske unije in njihovimi družinskimi člani, ki v drugi državi članici živijo že vsaj deset let, morajo za izgon poleg navedenega (resna grožnja) obstajati tudi nujni razlogi javne varnosti.

⁸ Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo in 55/08 – KZ-1).

Dodatno je v zvezi z izrekom take kazni mladoletniku določeno, da se lahko izreče in izvrši le, če je izgon potreben zaradi koristi takega mladoletnika, kot je to predvideno v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah, hkrati pa v recitalu Direktiva 2004/38/ES največje koristi mladoletnika poveže tudi z zaščito vezi mladoletnika z njegovo družino.

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah v prvem odstavku 3. člena določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo (tako, na primer, pri v slovenski družinski in s tem povezani socialni zakonodaji govorimo o »največji koristi« otroka oziroma mladoletne osebe). V skladu z 9. členom navedene konvencije morajo države pogodbenice jamčiti, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če v skladu z veljavnim zakonom in postopki pristojne oblasti odločijo, da je taka ločitev nujna za otrokovo korist. Posebej v zvezi z izgonom enega ali obeh staršev ali otroka pa četrti odstavek 9. člena določa, da mora država pogodbenica na zahtevo nuditi staršem, otroku ali, če je potrebno, drugemu članu družine ustrezne podatke o tem, kje se nahaja(jo) odsotni družinski član(i), razen če posredovanje teh podatkov škoduje otrokovim koristim.

V zvezi z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj se glede na prehodno določbo 375. člena KZ-1 še vedno uporabljajo izbrane določbe prej veljavnega KZ. V skladu s tretjim odstavkom 72. člena KZ pa se starejšemu mladoletniku (od šestnajst do osemnajst let) izjemoma lahko izreče denarna kazen ali mladoletniški zapor, ob teh kaznih pa tudi stranski kazni prepoved vožnje ali izgon tujca iz države. Glede na ponovno uvedbo te stranske kazni v KZ-1 in glede na predstavljeno ureditev na ravni Evropske unije, je torej treba predvideti tudi posebno ureditev izгона tujca iz države v zvezi s starejšimi mladoletniki.

Če je v državi članici Evropske unije izgon državljana druge države članice Evropske unije ali njegovega družinskega člana predviden kot kazen ali stranska kazen, in se izvrši več kot dve leti po izreku (na primer zaradi prestajanja zaporne kazni), je treba pred izvršitvijo izгона preveriti, ali obsojenec še vedno predstavlja dejansko in resnično grožnjo za javni red ali javno varnost, ter oceniti, ali je prišlo do kakšnih sprememb okoliščin.

O interpretaciji določb Direktive 2004/38/ES je s predhodno odločitvijo odločalo tudi že Sodišče Evropske unije, med drugim na podlagi konkretnega nemškega primera (ureditev v Nemčiji je pojasnjena v Prikazu ureditve v drugih pravnih sistemih – 5. točka te uvodne obrazložitve). Koncept »nujnih razlogov javne varnosti« lahko, med drugim, vključuje obsodbe za določene skupine kaznivih dejanj (v primeru C-145/09 tako na primer kazniva dejanja v zvezi z drogami kot del organiziranega kriminala). »Javna varnost« vsebuje tako notranjo kot zunanjo varnost države članice, hkrati pa Direktiva 2004/38/ES državam članicam ne predpisuje enotnega spiska vrednot v zvezi z ocenjevanjem vedenja in osebnih okoliščin posameznika, ki je proti javni varnosti. Zato je v pristojnosti držav članic, da določijo, v zvezi s kakšnimi kaznivimi dejanji ali v zvezi s kako strogimi kaznimi bodo ocenjevale, da oseba – poleg ostalih osebnih okoliščin – predstavlja resno grožnjo javni varnosti oziroma temeljnim interesom družbe; ob tem pa morajo upoštevati, da morajo konkretne osebne okoliščine oziroma osebno obnašanje posameznika predstavljati pristno in sedanjo grožnjo, ki prizadene enega temeljnih interesov družbe, in nagnjenost, da bo tako ravnal tudi v prihodnje.[2]

V predlaganem 36. členu ni razlikovanja v zvezi z izrekom te stranske kazni za državljane Evropske unije in njihove družinske člane ter druge tujce, pač pa so v zvezi z vsemi tujci predpisani enaki pogoji; v primerjavi z ureditvijo v KZ-1 pa je dodan pogoj največje koristi mladoletnika. Prav tako ni razlikovanja med državljani držav članic Evropske unije, ki v drugi državi članici živijo manj kot deset let in tistimi, ki v drugi državi članici živijo več kot deset let. Kot pogoji za izrek stranske kazni izгона so zato izbrani

najstrožji pogoji, ki jih Direktiva 2004/38/ES predpisuje za tiste, ki v drugi državi članici živijo več kot deset let.

- **Pravna sredstva**

Na področju pravnih sredstev prinaša predlog zakona med drugim tri pomembnejše novosti:

- pritožba na vrhovno sodišče (zoper sodbo višjega sodišča) je razširjena, saj je po predlogu zakona dovoljena tudi pritožba zoper sodbo, s katero je višje sodišče izreklo mladoletniku daljši mladoletniški zapor ali strožji zavodski ukrep, kakor tudi, če je višje sodišče izreklo mladoletniški zapor ali zavodski ukrep, ki ju senat okrožnega sodišča ni izrekel. Takšna sprememba je odraz načelnega izhodišča zakona, da je v postopku potrebno posebno pozornost posvetiti izbiri sankcije in da se mladoletniku izrekajo prostostne sankcije le izjemoma in za najkrajši potreben čas;
- v postopku proti mladoletniku je še vedno dovoljena zahteva za varstvo zakonitosti, vendar iz istih razlogov kot v postopku proti polnoletnim storilcem. Takšna sprememba je utemeljena tudi z razširjeno pritožbo zoper sodbo višjega sodišča zaradi preizkusa utemeljenosti izreka strožje sankcije;
- posebej je urejena tudi pravica oškodovanca do pritožbe, ob upoštevanju odločbe Ustavnega sodišča št. Up-320/14, U-I-5/17 z dne 14. 9. 2017:

- **Varstvo pravic mladoletnikov pri izvrševanju vzgojnih ukrepov in kazni**

Posebno podpoglavje podrobneje ureja varstvo pravic mladoletnikov pri izvrševanju vzgojnih ukrepov in kazni. Opredeljeni sta zahteva za varstvo zakonitosti in pravica do odškodnine za mladoletnika, ki meni, da je podvržen mučenju ali drugim oblika krutega, prepovedanega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja. Opredeljena je tudi pravica do pritožbe za druge kršitve pravic in za druge nepravilnosti, za katere ni zagotovljeno sodno varstvo.

Pomembna novost je uvedba svetovalcev za mladoletnike, ki dajejo podporo in zagotavljajo pravno pomoč glede zagotavljanja in varstva pravic mladoletnikov v vzgojnem zavodu, prevzgojnem domu in zavodu za mladoletnike, kjer se prestaja kazen mladoletniškega zapora. Svetovalci za mladoletnike bodo opravljali osebne razgovore z mladoletniki v zavodu na predlog mladoletnika, vendar vsaj enkrat mesečno, brez prisotnosti zaposlenega v zavodu. Razlog za uvedbo takšne ureditve je upoštevanje specifičnih lastnosti mladoletnikov, na podlagi katerih ni mogoče utemeljeno pričakovati, da poznajo in posledično učinkovito uveljavljajo pravice, ki jim jih zagotavlja zakon. Poleg tega tudi obstoječa statistika kaže na izredno redko uporabo izven zavodskih pritožbenih poti, ki so na razpolago mladoletnikom, ki prestajajo bodisi kazen mladoletniškega zapora bodisi so nameščeni v vzgojni zavod ali prevzgojni dom.

3. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

3.1. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

Nemčija

Nemški kazenski sistem je značilen predstavnik zaščitniškega modela obravnavanja mladoletnikov. V ospredje so postavljene otrokove pravice, medtem ko jo kaznovalni namen potisnjen v ozadje. Interes otroka in paternalistični pristop sta se uveljavila v vseh fazah kazenskega postopka. Delinkventna dejanja

mladoletnikov so povezana z neprimernimi družinskimi in socialnimi razmerami. Država v obliki svojih intervencij teži k zmanjšanju vzrokov odklonskih dejanj in ne h kaznovanju.

V okviru mladoletniškega kazenskega zakona »JJA – Jugendgerichtsgesetz« in mladoletniškega socialnega zakona »JWA – Jugendwohlfahrtsgesetz«, ki se je kasneje moderniziral in preimenoval v »CYWA – Kinder und Jugendhilfegesetz« ima Nemčija dualističen pristop k obravnavanju mladoletnikov. Gre za prepleten, koherenten sistem formalnih in neformalnih ukrepov. V skladu z zaščitniškim modelom delujejo v mladoletniškem kazenskem sistemu specializirani sodniki za mladoletnike in specializirani tožilci za mladoletnike, ki s svojo strokovnostjo in posebno usposobljenostjo skrbijo za učinkovito obravnavanje mladoletnikov. Postopki obravnavanja so za javnost zaprti, saj je zaščita mladoletnikovih pravic in izogibanje stigmatizaciji bistvo zaščitniškega sistema.

V primeru storitve kaznivih dejanj se uporablja kazenski zakonik za mladoletnike (JJA), katerega uporaba temelji na načelu sorazmernosti in »minimalni intervenciji«, kar pomeni, da se najtežji ukrepi (pripor, zapor, itd.) uporabljajo samo v najhujših primerih in po načelu sorazmernosti. Kazen zapora se uporablja kot zadnje sredstvo (»ultima ratio«). Poudarek je dan ukrepom odvrčanja in drugim alternativam, institucionaliziranje v zavodih pa naj bi bilo enako kot kazen zadnje sredstvo za doseganje ciljev resocializacije. Kazenski zakonik za mladoletnike (JJA) je na podlagi zaščitniškega modela uvedel nove oblike skupnostnih ukrepov: socialne treninge, mediacijo, opozorilo, delo v korist skupnosti, globo, institucionaliziranje od enega do dveh tednov v posebnih mladoletniških prevzgojnih domovih, itd. Med nove oblike skupnostnih sankcij sodi tudi tako imenovani »družbeni nalog oziroma naročilo«, s čimer je želel zakonodajalec preprečiti pavšalno obravnavanje mladoletniških primerov s strani organov socialnega varstva. Mladoletniški zapor se izreka samo v primerih, ko z izobraževanjem in vzgojnimi ukrepi ni bilo mogoče doseči svojega namena, Mladoletnikom (14-17 let) se lahko izreče kazen zapora od šest mesecev do pet let, v primeru hujših kaznivih dejanj, za katere je predpisana kazen nad 10 let zapora, pa je maksimalna kazen zapora 10 let. Tudi za mlajše polnoletnike (18-20 let) je maksimalna kazen zapora 10 let.

Poljska

Na Poljskem se je zaščitniški model obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj uveljavljal postopoma. Poudarek ukrepov je na izobraževanju in prevzgoji mladih prestopnikov. Leta 1982 je bil na podlagi paternalističnega zaščitniškega modela sprejet Mladoletniški zakon »Juvenile Act (JP)«, katerega glavni namen je bil, da se z metodami in ukrepi poskrbi in zaščiti otroke, ki so zaradi zanemarjanja starševske vzgoje izvrševali protipravna dejanja. Zakon poleg ukrepov zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj zajema tudi druge oblike mladoletniških delinkventnih dejanj. V ospredje je postavljena otrokova korist in odgovornost družine za mladoletne prestopke. Na podlagi sprejetega zakona in ideje zaščitniškega modela so na Poljskem ustanovili tudi posebna sodišča, imenovana »družinska sodišča«.

Odgovornost za kazniva dejanja je na Poljskem postavljena na 17 let. Osebe, ki dopolnijo 17 let, se po kazenskem zakonu štejejo za polnoletne, zato jih obravnavajo redna kazenska sodišča. »Družinska sodišča« pa so pristojna za obravnavo vseh mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, kot tudi delinkventnih dejanj mladoletnikov, ki še niso dopolnili 17 let. Sodniki družinskih sodišč so podvrženi posebnim socialnim, psihološkim ter drugim potrebnim izobraževanjem z namenom omogočanja bolj strokovnega in učinkovitega dela z mladoletniki. V poljskem sistemu imajo sodišča centralno vlogo in imajo bistveno več pristojnosti od tožilca, katerega prisotnost v postopkih niti ni nujno obligatorna.

Glede sankcij pozna poljski sistem vzgojne, medicinske in prevzgojne ukrepe. Izobraževalni in medicinski ukrepi se uporabljajo za vse mladoletnike med 13 in 16 letom starosti, pod pogojem, da so njihova dejanja le odklonske in ne kazenske narave. Prevzgojni ukrepi pa se uporabljajo za vse mladoletnike med 13 in

17 letom starosti, katerih storjena dejanja imajo znake kaznivega dejanja. Vzgojni ukrepi so: ukor, nadzorstvo staršev, opravičilo, delo v korist skupnosti, obiskovanje izobraževalne institucije, prepoved vožnje motornega vozila, oddaja v vzgojni dom, oddaja v rejništvo, namestitvev v prevzgojne domove. Institucije, ki izvajajo takšne ukrepe, so financirane tako s strani države kot tudi zasebnih ustanov (cerkev, fundacije za pomoč otrokom, itd.). V izreku sodbe čas izvajanja medicinskih in vzgojnih ukrepov ni določen – izvajajo se dokler je to za mladoletnika potrebno. Kljub temu se z izvajanjem preneha z 18 letom starosti, razen v izjemnih primerih. Družinsko sodišče lahko ukrepe kadarkoli spremeni ali nadomesti z bolj primernim ukrepom.

Poljska nima posebnega zapora za mladoletnike, ima pa znotraj zaporov posebno prirejene oddelke za mladoletnike. Kazen zapora se izreka le kot »ultima ratio« in še to v primerih, ko z drugimi ukrepi ni bilo mogoče zagotoviti mladoletnikove rehabilitacije.

V primeru najhujših kaznivih dejanj lahko družinska sodišča obravnavo mladoletnikov prenesejo na redna kazenska sodišča za polnoletne. Pri tem je mladoletniku lahko izrečena največ dvo-tretjinska kazen, ki je predpisana za storjeno kaznivo dejanje. Edina omejitev, ki jo v teh primerih zakon pozna je, da mladoletnika pred rednim kazenskim sodiščem ni mogoče obsoditi na dosmrtno kazen zapora.

Finska

Na finskem kazenski postopek za mladoletnike temelji na sodelovanju šestih akterjev: policije, tožilstva, mediatorjev, probacijske službe, organov socialnega varstva in sodišč. Policija ima že v začetni fazi obravnavanja mladoletnikov pomembno vlogo, saj je v tesni povezavi z organi socialnega varstva. Njihova pglavitna vloga je predvsem obveščanje in seznanjanje centrov za socialno delo o vseh postopkih, v katere so vpleteni mladoletni prestopniki. Poleg splošnih pooblastil ima policija tudi možnost aktivnega sodelovanja pri napotitvi na mediacijo.

Tožilstvo ima glede odločanja o uvedbi sodnega postopka diskrecijsko pravico. Posebej je poudarjeno načelo hitrosti postopka. Tožilec mora pred uvedbo obtožnega akta predhodno razmisliti o možnosti uporabe alternativnih ukrepov odvrčanja (odstop od pregona in napotitev na mediacijo). Odstop od pregona opravi tožilec v svoji pisarn v obliki ustnega pogovora in ustnega opomina. Mediacija je eden izmed temeljnih oblik odvrčanja od kazenskega pregona. Uspešna mediacija pa ne pomeni avtomatične izogitve kazenskemu postopku, saj je njegovo nadaljevanje odvisno tudi od teže storjenega dejanja. Glavni namen mediacije je predvsem prekinitev kriminalne kariere mladoletnika.

Meja odgovornosti za kaznivo dejanje je na Finskem 15 let. Obravnavanje v takšnih primerih prevzamejo organi socialnega varstva. Poleg tega pa imajo nekoliko drugačno obravnavo kot odrasli storilci tudi storilci v starosti od 18 do 20 let, saj za njih obstajajo določeni privilegiji, kot na primer možnost hitrejšega zaprosila za predčasni pogojni odpust.

Finska ima svojevrsten sistem sankcioniranja, v katerem so sankcije razdeljene glede na njihovo invazivnost (odstop od pregona, opomin, odložitev pregona, globa, pogojna kazen, zapor). Znotraj posamezne kategorije obstajajo določene alternative, ki so določene glede na povzročeno škodo, predhodno obsojenost, stopnjo krivde oz. prispevek h kaznivemu dejanju ipd. Za mladoletnike se uporabljajo določene prilagoditve sistema za polnoletnike.

Tožilstvo mora na podlagi načela legalitete zastopati vse primere, pri katerih bo mogoče na podlagi zadostnega števila dokazov, potrditi osumljenčevo krivdo. Za mladoletnike je strogost tega načela omehčana z možnostjo odstopa od pregona. Pogojna kazen se lahko naloži za dobo 2 let. Pogojna obsodba do 8 mesecev se lahko pretvori v delo v korist skupnosti (od 20 do 200 ur). Mladoletnim storilcem

kaznivih dejanj se ne more izreči kazen dosmrtnega zapora. Finska nima posebnih zaporov z mladoletnike, ima pa znotraj zaporov posebne oddelke za mladoletnike, kjer se izvajajo posebni programi, ki so namenjeni pridobivanju raznovrstnih znanj ter spretnosti.

3. 2. Prilagojenost predlagane ureditve pravu Evropske unije

V predlogu zakona so prenesene tudi določbe Direktive (EU) 2016/800, ki vzpostavlja procesna jamstva za otroke osumljene ali obdolžene kaznivega dejanja, kot dopolnitev jamstev, zagotovljenih osumljenim ali obdolženim odraslim. Rok za implementacijo direktive je 11. 6. 2019.

Eden ključnih elementov direktive je dopolnitev ureditve pravice do dostopa odvetnika v skladu z Direktivo 2013/48/EU, s pravico do pomoči odvetnika, ki jo morajo zagotoviti države otroku, ki je osumljena ali obdolžena oseba v kazenskem postopku. Direktiva (EU) 2016/800 tako kot izhodišče določa, da države članice brez nepotrebnega odlašanja po tem, ko se otroci seznanijo s tem, da so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku, zagotovijo, da imajo pomoč odvetnika in v nadaljevanju podrobneje opredeljuje trenutek, od katerega je treba to pomoč zagotoviti in dopustne izjeme. Pomoč odvetnika je brez izjeme obvezna, ko je otrok priveden pred sodišče, da se odloči o pridržanju v predkazenskem postopku, in med pridržanjem. Otrok, ki nima pomoči odvetnika na sodni obravnavi, tudi ne more biti obsojen na zaporno kazen. Države članice morajo nadalje zagotoviti, da se odvzem prostosti in zlasti pridržanje otroku izreče samo kot skrajno sredstvo in za najkrajše ustrezno obdobje. Pridržani otroci bi morali biti ločeni od odraslih, razen če se oceni, da je v korist otroka, da se to ne stori. Direktiva vključuje tudi druga jamstva, kot je pravica, da so otroci nemudoma obveščeni o svojih pravicah in splošnih vidikih poteka postopka, da se informacije zagotovijo nosilcu starševske odgovornosti (Družinski zakonik⁹ govori o nosilcu starševske skrbi), da ta oseba spremlja otroka na sodnih obravnavah in v drugih fazah postopka, pravica do individualne ocene, ki je zaupana usposobljenemu osebju, pravica do zdravniškega pregleda, kadar je otroku odvzeta prostost, pravica do varstva zasebnosti v kazenskem postopku, do osebne navzočnosti na sojenju in do učinkovitega pravnega sredstva. Sodniki, tožilci in drugi strokovnjaki, ki vodijo kazenske postopke, v katerih so udeleženi otroci, bi morali imeti posebna znanja na tem področju ali dostop do posebnega usposabljanja.

Položaj oškodovanca v postopku zoper mladoletnega storilca kaznivega dejanja je v predlogu zakona urejen posebej, upošteva pri tem zlasti namen obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Navedeno je treba upoštevati tudi pri smiselni uporabi določb ZKP, ki urejajo v tem predlogu posebej navedene pravice oškodovanca v kazenskem postopku in pomenijo prenos Direktive 2012/29/EU.

Pri ureditvi stranske kazni izгона tujca iz države pa predlog zakona upošteva tudi omejitve, ki izhajajo iz Direktive 2004/38/ES, kot je to že pojasnjeno v poglavju 2.3. Poglavitne rešitve, v podnaslovu »Izgon tujca iz države«.

⁹ Uradni list RS, št. 15/17 in 21/18 – ZNOrg

II. BESEDILO ČLENOV

Prvi del: TEMELJNE DOLOČBE

Vsebina zakona

1. člen

(1) Ta zakon določa pravila za obravnavo mladoletnih storilcev in storilk kaznivih dejanj (v nadaljevanju: mladoletniki), sankcije za mladoletnike, postopek njihovega obravnavanja in izvrševanje sankcij za mladoletnike.

(2) Ta zakon se pod pogoji, določenimi v tem zakonu, uporablja tudi za tiste osebe, ki so bile ob izvršitvi kaznivega dejanja že polnoletne, vendar še niso bile stare enaindvajset let in za polnoletne, kadar se jih obravnava za kazniva dejanja, ki so jih izvršili kot mladoletniki.

Prenos pravnih aktov Evropske unije

2. člen

S tem zakonom se v pravni red Republike Slovenije prenašajo določbe Direktive (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11.5.2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku.

Uporaba določb drugih zakonov

3. člen

Glede vprašanj, ki jih ta zakon ne ureja, se uporabljajo določbe kazenskega zakonika, zakona, ki ureja kazenski postopek in zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, če ne nasprotujejo določbam tega zakona. Določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, glede predobravnavnega naroka, sporazuma o priznanju krivde in napovedi pritožbe se v postopku proti mladoletnikom ne uporabljajo.

Omejitev odgovornosti za kazniva dejanja glede na starost storilca

4. člen

Oseba, ki ob izvršitvi dejanja, ki ima znake kaznivega dejanja in je v nasprotju s pravom (protipravno dejanje) še ni bila stara štirinajst let (otrok), ne more biti storilec kaznivega dejanja.

Starost storilca

5. člen

(1) Mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star štirinajst let, ni pa še dopolnil osemnajst let.

(2) Mlajši mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star štirinajst let, ni pa še dopolnil šestnajst let.

(3) Starejši mladoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star šestnajst let, ni pa še dopolnil osemnajst let.

(4) Mlajši polnoletnik je storilec kaznivega dejanja, ki je ob storitvi že bil star osemnajst let, ni pa še dopolnil enaindvajset let.

(5) Kadar starosti storilca ni mogoče ugotoviti, velja v dvomu, ali je že dopolnil 14, 16, 18 ali 21 let, domneva, da starosti, glede katere obstaja dvom, še ni dopolnil.

Namen obravnavanja mladoletnikov

6. člen

Namen vseh ukrepov pri obravnavi mladoletnikov, vključno s sankcijami za mladoletnike je, da se jim z nasveti in opozorili, z varstvom in s pomočjo, z nadzorstvom nad njimi, njihovim strokovnim usposabljanjem in razvijanjem njihove osebne odgovornosti zagotovijo vzgoja, prevzgoja in pravilen razvoj.

Pravica do obveščeniosti

7. člen

(1) Policija, državni tožilec in sodišče morajo mladoletnika seznanjati s pravicami, ki mu gredo v skladu s tem zakonom, pravočasno, da mu omogočijo njihovo učinkovito uresničevanje.

(2) Pristojni organ mora mladoletnika ob seznanitvi oziroma ob prvem stiku po seznanitvi, da je osumljen ali obdolžen storitve kaznivega dejanja, v njegovem jeziku v vsakem primeru poučiti vsaj: da je dolžan o tem, da je mladoletnik osumljen kaznivega dejanja, obvestiti njegove starše oziroma skrbnika, če o tem še niso obveščeni; da ima pravico, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik; da ima pravico do pomoči odvetnika v skladu z 47. členom tega zakona; o pravici do varstva njegove zasebnosti v skladu z določbami 57. in 58. člena tega zakona; o pravici do brezplačne pravne pomoči v skladu z zakonom, ki ureja brezplačno pravno pomoč. O teh pravicah mora biti mladoletnik poučen tudi pisno, prejem pisnega obvestila mladoletnik potrdi s podpisom.

(3) O pravicah mladoletnika po prvem in drugem odstavku tega člena mora pristojni organ, pred katerim teče postopek, nemudoma obvestiti tudi mladoletnikove starše oziroma skrbnika. Če bi bilo obveščanje le teh v nasprotju s koristjo mladoletnika, če z njimi kljub razumnim prizadevanjem organa ni bilo mogoče priti v stik ali, če bi bilo to v nasprotju z interesi uspešne izvedbe predkazenskega ali kazenskega postopka, pristojni organ obvešča drugo odraslo osebo, ki ji mladoletnik zaupa in jo sam izbere. Če mladoletnik druge odrasle osebe ne izbere ali če so podani razlogi, navedeni v prejšnjem stavku, tudi glede osebe, ki jo sam izbere, pristojni organ obvesti center za socialno delo, da imenuje drugo odraslo osebo, ki se jo seznanjati s pravicami po prvem in drugem odstavku tega člena.

(4) Določbe tega zakona, ki se nanašajo na starše oziroma skrbnika mladoletnika, veljajo smiselno za drugo odraslo osebo, kijo izbere mladoletnik in za osebo, ki jo imenuje center za socialno delo, kadar in dokler so glede staršev oziroma skrbnika in osebe, ki jo imenuje mladoletnik, podane okoliščine iz tretjega odstavka tega člena.

Odvračanje kazenskega pregona

8. člen

Pri obravnavi mladoletnikov imajo postopki odvrčanja kazenskega pregona (poravnavanje in odložen pregon) pod pogoji, določenimi v tem zakonu, prednost pred kazenskim pregonom.

Načelo največje koristi mladoletnika

9. člen

Organi, ki obravnavajo mladoletnika, morajo pri vseh odločitvah in opravljenih dejanjih po določbah tega zakona, upoštevati največjo korist mladoletnika. Poleg teže in narave izvršenega kaznivega dejanja morajo upoštevati tudi mladoletnikovo starost, duševno razvitost in psihične lastnosti ter namen obravnavanja mladoletnikov iz 6. člena tega zakona.

Drugi del: SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE

Sistem kazenskih sankcij za mladoletnike

10. člen

- (1) Kazenske sankcije za mladoletnike so: vzgojni ukrepi, opozorilna sankcija, kazni in varnostni ukrepi.
- (2) V postopku proti mladoletniku se sme izreči tudi odvzem premoženjske koristi in odvzem predmetov.

Izrekanje kazenskih sankcij mladoletnikom

11. člen

- (1) Mlajšemu mladoletniku se smejo izreči le vzgojni ukrepi.
- (2) Starejšemu mladoletniku se praviloma izrečejo vzgojni ukrepi, le izjemoma se mu sme izreči opozorilna sankcija ali kazen. Poleg glavne kazni se mu lahko izrečejo stranske kazni.
- (3) Mladoletnikom se lahko izrečejo tudi varnostni ukrepi, določeni v tem zakonu.

2. VZGOJNI UKREPI

Vrste vzgojnih ukrepov

12. člen

- (1) Vzgojni ukrepi so:
 - ukor;
 - navodila in prepoved (v nadaljevanju: navodila);
 - nadzorstvo centra za socialno delo;
 - namestitev v vzgojni zavod;
 - namestitev v prevzgojni dom.
- (2) Ukor, navodila ali nadzorstvo centra za socialno delo izreče sodišče mladoletniku, ki ga je potrebno opozoriti na nepravilnost njegovega ravnanja ter zagotoviti njegovo vzgojo, prevzgojo in pravilen razvoj v njegovem dotedanjem okolju s pomočjo kratkotrajnih ali trajnejših ukrepov ob ustreznem strokovnem vodenju.
- (3) Namestitev v vzgojni zavod ali namestitev v prevzgojni dom (zavodski ukrepi) izreče sodišče mladoletniku, pri katerem so potrebni trajnejši vzgojni, prevzgojni ukrepi in njegova popolna ali delna

izločitev iz dotedanjšega okolja. Zavodski ukrepi se uporabijo kot skrajnje sredstvo in smejo trajati v zakonsko določenih mejah in le toliko časa, kolikor je potrebno, da bo dosežen namen vzgojnih ukrepov.

(4) Sodišče ob izreku vzgojnega ukrepa iz 3., 4. in 5. točke prvega odstavka tega člena ne določi, koliko časa bo trajal, temveč odloči o njegovem prenehanju, ko ugotovi, da je njegov namen dosežen, pri čemer upošteva določbe o najkrajšem in najdaljšem dopustnem trajanju posameznega vzgojnega ukrepa.

Izbira vzgojnega ukrepa

13. člen

Pri izbiri vzgojnega ukrepa upošteva sodišče mladoletnikovo starost in njegovo duševno razvitost, njegove psihične lastnosti, njegova nagnjenja, nagibe, iz katerih je storil dejanje, njegovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti, ali je poravnal oziroma si prizadeval poravnati škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, dotedanjo vzgojo, okolje in razmere, v katerih je živel, težo in naravo dejanja, ali mu je bil že prej izrečen vzgojni ukrep ali kazen in vse druge okoliščine, ki vplivajo na to, da izreče sodišče takšen ukrep, s katerim bo najboljše dosežen namen vzgojnih ukrepov.

Ukor

14. člen

(1) Sodišče izreče mladoletniku ukor, če ugotovi, da bo že z njim dosežen namen vzgojnih ukrepov, zlasti pa, če je storil kaznivo dejanje zaradi nepremišljenosti ali lahkomišelnosti.

(2) Ob izreku ukora sodišče mladoletniku prikaže škodljivost in nepravilnost njegovega ravnanja in ga opozori, da mu bo lahko izreklo strožjo kazensko sankcijo, če bi storil novo kaznivo dejanje.

Navodila

15. člen

(1) Sodišče izreče mladoletniku eno ali več navodil kot samostojen vzgojni ukrep, če je treba s primernimi ukrepi vplivati nanj in na njegovo vedenje.

(2) Sodišče lahko izreče mladoletniku naslednja navodila:

1. osebno se opravičiti oškodovancu;
2. poravnati se z oškodovancem tako, da mladoletnik s plačilom iz lastnih sredstev, z delom ali kako drugače povrne škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem;
3. redno obiskovati šolo;
4. usposabljanje se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju, sposobnostim in nagnjenjem;
5. nastaniti se pri določeni družini ali drugje;
6. opraviti delo v splošno korist;
7. zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu;
8. obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
9. udeležiti se programov socialnega treninga;
10. opraviti preizkus znanja prometnih predpisov;
11. prepoved vožnje motornega vozila pod pogoji, pod katerimi je mogoče to sankcijo izreči polnoletnim.

(3) Pri izbiri in izrekanju navodil sodišče praviloma upošteva mladoletnikovo pripravljenost za sodelovanje.

(4) Navodila morajo biti izpolnjena najpozneje v enem letu od začetka izvrševanja. Vsa navodila se morajo izvajati tako, da ni moteno mladoletnikovo šolanje ali njegova zaposlitev.

(5) Sodišče lahko navodila med izvrševanjem spremeni ali katero od njih odpravi, če bo s tem bolje dosežen namen vzgojnega ukrepa.

(6) V okviru navodila iz 2. točke drugega odstavka tega člena določi sodišče obseg, obliko in način povrnitve škode, pri tem pa osebno delo mladoletnika ne sme preseči šestdeset ur v obdobju treh mesecev.

(7) V okviru navodila iz 6. točke drugega odstavka tega člena sme sodišče določiti mladoletniku opravljanje del do največ sto dvajset ur v obdobju šestih mesecev.

(8) Navodilo iz 8. točke drugega odstavka tega člena izreče sodišče zlasti, če je to potrebno za mladoletnikovo izobraževanje ali delovno usposabljanje.

(9) Čas trajanja prepovedi vožnje motornega vozila ne sme biti krajši od šest mesecev in ne daljši od enega leta.

(10) Če mladoletnik navodil ne izpolnjuje, lahko sodišče namesto njih izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo.

Nadzorstvo centra za socialno delo **16. člen**

(1) Če mladoletnik potrebuje strokovno pomoč in nadzorstvo ter je potrebno trajneje vplivati na njegovo vzgojo, prevzgojo in pravičen razvoj, mu sodišče izreče nadzorstvo centra za socialno delo.

(2) Ukrep sme trajati od šest mesecev do dveh let.

(3) Ob vzgojnem ukrepu nadzorstva centra za socialno delo lahko sodišče določi mladoletniku tudi eno ali več navodil iz prejšnjega člena, ki v tem primeru nimajo narave samostojnega vzgojnega ukrepa.

(4) Poleg navodil iz prejšnjega člena tega zakona lahko sodišče ob vzgojnem ukrepu nadzorstva centra za socialno delo določi mladoletniku še naslednje prepovedi:

- prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo ali kakšno drugo osebo, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
- prepoved druženja z določenimi osebami;
- prepoved dostopa na posamezne kraje.

(5) Spoštovanje prepovedi iz prejšnjega odstavka nadzoruje policija. Če policija ugotovi, da mladoletnik prepovedi ne izpolnjuje, o tem obvesti sodišče in center za socialno delo.

Namestitev v vzgojni zavod **17. člen**

(1) Sodišče izreče namestitev v vzgojni zavod mladoletniku, glede katerega je treba poskrbeti za njegovo vzgojo in prevzgojo pod stalnim vodstvom in nadzorstvom strokovnjakov. V tem primeru sodišče zavod tudi imenuje. Pred imenovanjem zavoda pridobi mnenje centra za socialno delo.

(2) V vzgojnem zavodu ostane mladoletnik najmanj šest mesecev in največ tri leta. Sodišče najmanj vsakih šest mesecev oceni, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja tega ukrepa ali za njegovo nadomestitev s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom.

(3) Sodišče lahko določi, da se za mladoletnika z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod izvršuje v zavodu za usposabljanje. Pred odločitvijo mora sodišče pridobiti mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Namestitev v prevzgojni dom

18. člen

(1) Sodišče izreče namestitev v prevzgojni dom mladoletniku, ki za vzgojo in prevzgojo ter odvrčanje od kaznivih dejanj potrebuje poleg stalnega vodstva strokovnjakov tudi strožje nadzorstvo.

(2) Pri odločanju o tem, ali naj izreče ta ukrep, upošteva sodišče tudi okoliščino, ali so bili mladoletniku že prej izrečeni vzgojni ukrepi ali kazni.

(3) V prevzgojnem domu ostane mladoletnik najmanj šest mesecev in največ tri leta. Čas, ko je mladoletnik na begu iz prevzgojnega doma, se ne všteva v dobo namestitve v prevzgojnem domu.

(4) Sodišče najmanj vsakih šest mesecev odloči, ali so podani pogoji za ustavitev izvrševanja tega ukrepa ali za njegovo zamenjavo s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom.

(5) Sodišče lahko določi, da se za mladoletnika z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom izvršuje v zavodu za usposabljanje. Pred odločitvijo mora sodišče pridobiti mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami.

Pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega ukrepa

19. člen

(1) Sodišče lahko pogojno odpusti mladoletnika, kateremu je bil izrečen zavodski ukrep, ko je prebil v zavodu najmanj šest mesecev, če je mogoče glede na uspeh vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

(2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa. Center za socialno delo določi mladoletniku svetovalca, ki ima enake naloge kot pri vzgojnem ukrepu nadzorstva centra za socialno delo.

(3) Mladoletniku, ki je pogojno odpuščen, lahko sodišče za čas trajanja pogojnega odpusta naloži naslednja navodila in prepovedi:

- 1) redno obiskovati šolo;
- 2) usposabljati se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza njegovemu znanju, sposobnosti in nagnjenju;
- 3) zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu;
- 4) obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
- 5) udeležiti se programov socialnega treninga;
- 6) prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;

- 7) prepoved druženja z določenimi osebami;
- 8) prepoved dostopa na posamezne kraje.

(4) Glede priprave, vodenja, izvrševanja ter nadzora nad izvrševanjem navodil in prepovedi se uporabljajo določbe 15. in 16. člena tega zakona.

(5) Sodišče lahko prekliče pogojni odpust, če je zoper mladoletnika v času trajanja pogojnega odpusta pravnomočno uveden pripravljalni postopek zaradi novega kaznivega dejanja ne izpolnjuje obveznosti v okviru nadzorstva centra za socialno delo ali ne ravna skladno z navodili in prepovedmi iz tretjega odstavka tega člena. V primeru preklica pogojnega odpusta se čas, prestan na pogojnem odpustu, ne šteje v čas trajanja vzgojnega ukrepa.

(6) Pogojni odpust lahko traja najdalj do izteka zakonskega roka trajanja izrečenega zavodskega ukrepa, dokler pogojno odpuščeni ne dopolni starosti, po kateri vzgojnega ukrepa ni več dopustno izvrševati, ali dokler sodišče ne ustavi izvrševanja tega ukrepa ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

Ustavitev izvrševanja in sprememba odločbe o vzgojnih ukrepih

20. člen

(1) Sodišče lahko glede na uspeh vzgoje, prevzgoje ali usposabljanja ustavi izvrševanje vzgojnega ukrepa ali pa, ob omejitvah iz tega zakona, izrečeni vzgojni ukrep nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom, s katerim bo bolje dosežen namen vzgojnih ukrepov. Glede zavodskih ukrepov je mogoča ustavitev izvrševanja ali nadomestitev z drugim vzgojnim ukrepom z naslednjimi omejitvami:

- izvrševanje namestitve v vzgojni zavod se pred potekom šestih mesecev ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v prevzgojni dom;
- izvrševanje namestitve v prevzgojni dom se pred potekom šestih mesecev ne sme ustaviti, pred potekom tega roka pa se sme nadomestiti z namestitvijo mladoletnika v vzgojni zavod.

(2) Kadar se po izreku vzgojnega ukrepa, razen ukora, pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo takrat, ko se je o tem odločalo, ali se zanje ni vedelo, so pa take, da bi vplivale na izbiro vzgojnega ukrepa, lahko sodišče ustavi izvrševanje izrečenega vzgojnega ukrepa, ali ga nadomesti z drugim vzgojnim ukrepom.

Ponovno odločanje o vzgojnih ukrepih

21. člen

(1) Če je od pravnomočnosti odločbe, s katero je bil izrečen vzgojni ukrep, razen ukrepa ukora, preteklo več kot šest mesecev, pa se ukrep ni začel izvrševati, odloči sodišče, ali naj se izrečeni ukrep izvrši ali ne, lahko pa ga tudi nadomesti s kakšnim drugim vzgojnim ukrepom.

(2) Tako ravna sodišče tudi, če se je zavodski ukrep sicer začel izvrševati, pa se zaradi bega mladoletnika ali iz drugega razloga po krivdi mladoletnika ni izvrševal dalj kot šest mesecev.

Izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v steku

22. člen

(1) Če je mladoletnik storil dve ali več kaznivih dejanj, ki jih sodišče obravnava v istem postopku, presoja sodišče pri izbiri vzgojnega ukrepa enotno vsa dejanja, ne da bi določalo vzgojni ukrep za vsako posebej.

(2) Tako ravna sodišče tudi tedaj, kadar po izreku vzgojnega ukrepa ugotovi, da je mladoletnik pred ali po njegovem izreku storil kaznivo dejanje.

Vodenje evidence izrečenih vzgojnih ukrepov in dajanje podatkov iz evidence

23. člen

(1) Ministrstvo ob smiselni uporabi določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o vodenju in upravljanju kazenskih evidenc, vodi in upravlja evidenco vzgojnih ukrepov, ki so jih izrekla sodišča Republike Slovenije ter o vzgojnih ukrepih, ki so jih državljanom Republike Slovenije in tujcem s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije izrekla tuja sodišča, če so bili podatki o odločitvah tujih sodišč poslani ministrstvu za pravosodje. Evidenca vzgojnih ukrepov obsega osebne podatke o mladoletniku, podatke o izrečenih vzgojnih ukrepih in podatke o izvršenih vzgojnih ukrepih oziroma druge podatke, ki se nanašajo na izvrševanje vzgojnih ukrepov.

(2) V evidenco vzgojnih ukrepov se poleg oziroma namesto podatkov, določenih v zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij, vpišejo naslednji podatki:

1. vrsta izrečenega vzgojnega ukrepa;
2. trajanje vzgojnega ukrepa, ki se vpiše po izvršitvi oziroma ustavitvi izvrševanja;
3. podatki o izvršenem vzgojnem ukrepu;
4. naziv in naslov sodišča, opravilna številka in datum odločbe sodišča, s katero je bilo odločeno, da se ustavi izvrševanje ali da se vzgojni ukrep ne izvrši ter navedba pravne podlage (prvi ali drugi odstavek 21. člena tega zakona).

(3) Sklep iz četrte točke prejšnjega odstavka tega člena sodišče pošlje tudi upravljalcu evidence vzgojnih ukrepov.

(4) Podatki iz evidence izrečenih vzgojnih ukrepov se smejo dajati samo sodiščem, državnim tožilstvom, policiji in centrom za socialno delo v zvezi s kazenskim postopkom proti mladoletniku.

(5) Podatki iz evidence se izbrišejo v enem letu od izvršitve vzgojnega ukrepa, od njegove ustavitve oziroma od takrat, ko je sodišče odločilo, da se vzgojni ukrep ne izvrši.

(6) Minister, pristojen za pravosodje, predpiše način vodenja evidence vzgojnih ukrepov.

3. OPOZORILNA SANKCIJA

Pogojna obsodba z določeno kaznijo mladoletniškega zapora in z nadzorstvom centra za socialno delo

24. člen

(1) Za kazniva dejanja po prvem odstavku 28. člena tega zakona se sme polnoletnemu izreči za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik, v času sojenja pa še ni dopolnil 21 let, pogojno obsodbo, s katero mu določi kazen mladoletniškega zapora, ki pa ne bo izrečena, če v času, ki ga določi sodišče in ne sme biti manj kot eno leto in ne več kot tri leta (preizkusna doba), ne bo storil novega kaznivega dejanja.

(2) Sodišče hkrati določi, da bo polnoletni za določen čas med preizkusno dobo pod nadzorstvom centra za socialno delo. Glede določitve svetovalca, priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil, se uporabljajo določbe 15. in 16. člena tega zakona.

(3) Glede vprašanj, ki s tem zakonom niso urejena, se za izrek in preklic pogojne obsodbe smiselno uporabijo določbe kazenskega zakonika o pogojni obsodbi,

4. KAZNI

Vrste kazni 25. člen

Za kazniva dejanja se smejo mladoletnikom izrekati te kazni:

- mladoletniški zapor;
- denarna kazen;
- prepoved vožnje motornega vozila;
- izgon tujca iz države.

Glavne in stranske kazni 26. člen

(1) Kazni se izrekajo kot glavne ali stranske kazni.

(2) Denarna kazen in mladoletniški zapor se lahko izrečeta le kot glavni kazni.

(3) Prepoved vožnje motornega vozila se sme izreči samo kot stranska kazen ob denarni kazni ali mladoletniškem zaporu, izgon tujca iz države pa samo kot stranska kazen ob mladoletniškem zaporu.

Denarna kazen 27. člen

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče, upoštevajoč tudi namen vzgojnih ukrepov, za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, izreči denarno kazen, če jo je po svojih dohodkih zmožen sam plačati.

(2) Denarna kazen se izreče mladoletniku v dnevni zneskih, njena najnižja mera znaša dva dnevna zneska, najvišja pa sto osemdeset dnevnih zneskov. Dnevni znesek ne more biti višji od 500 evrov.

(3) Če se denarna kazen ne da niti prisilno izterjati, sodišče namesto nje izreče enega izmed vzgojnih ukrepov iz 1. do 3. točke prvega odstavka 12. člena tega zakona.

(4) Če mladoletnik izvrši več kaznivih dejanj v steku in sodišče spozna, da mu je treba za vsa dejanja izreči denarno kazen, mu izreče eno kazen v skladu z določbo drugega odstavka tega člena.

(5) Če sodišče spozna, da bi bilo treba starejšemu mladoletniku za kakšno kaznivo dejanje izreči denarno kazen, za drugo pa vzgojni ukrep, mu izreče za vsa kazniva dejanja v steku denarno kazen ali vzgojni ukrep.

Mladoletniški zapor 28. člen

(1) Starejšemu mladoletniku sme sodišče izreči mladoletniški zapor za kaznivo dejanje, za katero je z zakonom predpisana kazen zapora petih ali več let, če zaradi narave in teže dejanja in zaradi visoke stopnje odgovornosti ne bi bilo upravičeno izreči vzgojnega ukrepa.

(2) Mladoletniški zapor ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od petih let. Za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zapora tridesetih let, se sme izreči mladoletniški zapor do desetih let. Mladoletniški zapor se izreka na cela leta in cele mesece.

(3) Pri odmeri mladoletniškega zapora sodišče ni vezano na najmanjšo mero kazni zapora, predpisano za storjeno dejanje.

Odmera mladoletniškega zapora 29. člen

(1) Pri odmeri mladoletniškega zapora upošteva sodišče vse okoliščine, ki vplivajo na to, ali naj bo kazen manjša ali večja (olajševalne in obteževalne okoliščine), zlasti pa: stopnjo storilčeve krivde, nagibe iz katerih je dejanje storil, stopnjo ogrožanja ali kršitve zavarovane dobrine, okoliščine v katerih je bilo dejanje storjeno, prejšnje življenje mladoletnika, njegove osebne razmere, njegovo obnašanje po storjenem dejanju, zlasti ali je poravnal škodo, povzročeno s kaznivim dejanjem, druge okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo osebnost, stopnjo njegove osebne zrelosti in čas, potreben za njegovo vzgojo, prevzgojo in strokovno usposabljanje.

(2) Če izvrši mladoletnik dve ali več kaznivih dejanj, za katera se ga obravnava v istem postopku in sodišče spozna, da je treba za vsa dejanja izreči mladoletniški zapor, izreče sodišče eno kazen v mejah zakonske mere te kazni. Če pa sodišče spozna, da bi bilo treba mladoletniku za kakšno kaznivo dejanje, ki je v steku, izreči mladoletniški zapor, za druga kazniva dejanja pa vzgojni ukrep, izreče za vsa dejanja v steku samo mladoletniški zapor.

(3) Tako ravna sodišče tudi tedaj, kadar se po izreku mladoletniškega zapora ugotovi, da je mladoletnik pred njegovim izrekom ali po izreku izvršil še kakšno kaznivo dejanje.

Vštevaje omejevalnih ukrepov, povezanih z odvzemom prostosti 30. člen

(1) Čas, prestan v priporu, hišnem priporu, čas začasne namestitve v vzgojnem zavodu ter kakršenkoli odvzem prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem, se všteva v izrečeno kazen mladoletniškega zapora in denarno kazen.

(2) Dan pripora, dan hišnega pripora, dan začasne namestitve v vzgojnem zavodu ter dan kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem in dva dnevna zneska denarne kazni so pri vsakem vštevanju izenačeni.

(3) Zakonsko omejen čas bivanja v vzgojnem zavodu in prevzgojnem domu se skrajša za čas bivanja v priporu, v hišnem priporu, za čas začasne namestitve v vzgojnem zavodu oziroma za čas kakršnegakoli odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem, o čemer odloči sodišče v sklepu o izreku zavodskega ukrepa.

Učinek mladoletniškega zapora in zapora na vzgojne ukrepe 31. člen

(1) Če sodišče starejšemu mladoletniku med izvrševanjem vzgojnega ukrepa izreče mladoletniški zapor, preneha vzgojni ukrep, ko začne mladoletnik prestajati to kazen.

(2) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu mladoletniški zapor ali kazen zapora najmanj enega leta, se vzgojni ukrep ne izvrši; če pa se že izvršuje, se izvrševanje ustavi, ko začne prestajati kazen.

(3) Če sodišče po izreku vzgojnega ukrepa izreče polnoletnemu kazen zapora ali mladoletniškega zapora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestani kazni vzgojni ukrep izvrši ali ne.

(4) Če sodišče polnoletnemu med izvrševanjem vzgojnega ukrepa izreče mladoletniški zapor ali kazen zapora v trajanju manj kot eno leto, odloči v sodbi, ali naj se po prestani kazni izvrševanje vzgojnega ukrepa nadaljuje ali pa naj se ustavi, ko se začne izvrševati izrečena kazen.

Odmera kazni obsojenemu mladoletniku **32. člen**

Če sodišče obravnava mladoletnika zaradi kaznivega dejanja, ki ga je izvršil, preden je začel prestajati kazen mladoletniškega zapora po poprejšnji obsodbi, ali zaradi kaznivega dejanja, ki ga je izvršil med prestajanjem mladoletniškega zapora, in so izpolnjeni pogoji za izrek mladoletniškega zapora, izreče za vsa kazniva dejanja enotno kazen. Pri tem upošteva, da je prej izrečena kazen že določena. Enotna kazen mladoletniškega zapora mora biti višja od vsake posamezne določene kazni, vendar ne sme doseči seštevka posameznih kazni in ne preseči desetih let mladoletniškega zapora. Del kazni, ki jo je mladoletni obsojenec že prestal, se mu všteje v izrečeno kazen mladoletniškega zapora.

Pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora **33. člen**

(1) Sodišče lahko pogojno odpusti mladoletnika, kateremu je bil izrečen mladoletniški zapor, ko prestane tretjino kazni, vendar ne prej, preden ne prebije šestih mesecev v zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora, če je mogoče na podlagi doseženih rezultatov vzgoje in prevzgoje utemeljeno pričakovati, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj.

(2) Sodišče lahko za čas trajanja pogojnega odpusta postavi mladoletnika pod nadzorstvo centra za socialno delo, ki nima narave samostojnega vzgojnega ukrepa. Glede odločanja sodišča o postavitvi mladoletnika pod nadzorstvo, glede določitve svetovalca, glede priprave, vodenja, izvrševanja in nadzora nad izvrševanjem navodil, se uporabljajo določbe drugega do petega odstavka 19. člena ter 15. in 16. člena tega zakona.

Zastaranje izvršitve kazni mladoletniškega zapora **34. člen**

Mladoletniški zapor se ne sme izvršiti, ko je preteklo:

- 1) dvajset let od obsodbe na mladoletniški zapor nad pet let;
- 2) deset let od obsodbe na mladoletniški zapor nad tri leta;
- 3) šest let od obsodbe na mladoletniški zapor do treh let.

Prepoved vožnje motornega vozila **35. člen**

Ob pogojih, ki jih kazenski zakonik določa za polnoletne storilce kaznivih dejanj, se sme starejšemu mladoletniku ob kazni mladoletniškega zapora ali denarni kazni izreči stransko kazen prepovedi vožnje motornega vozila.

Izgon tujca iz države

36. člen

(1) Sodišče sme izreči starejšemu mladoletniku izgon z ozemlja Republike Slovenije za čas od enega do petih let, če mu je izreklo kazen več kot dve leti mladoletniškega zapora, če je na podlagi njegovih osebnih okoliščin podana resna grožnja za javni red ali javno varnost in če je izgon nujen zaradi njegovih največjih koristi.

(2) Trajanje izgona se šteje od dneva pravnomočnosti sodbe. Čas, prebit v mladoletniškem zaporu, se ne všteva v čas trajanja te kazni.

(3) Sodišče pred izvršitvijo kazni izgona tujca iz države ponovno oceni, ali so še podane osebne okoliščine, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu.

5. VARNOSTNI UKREPI

Izrekanje varnostnih ukrepov

37. člen

(1) Mladoletnikom se smejo izrekati naslednji varnostni ukrepi:

- 1) odvzem predmetov;
- 2) odvzem voznškega dovoljenja;
- 3) prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo;
- 4) obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti;
- 5) obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu.

(2) Varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu in obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti se izrekata samostojno (v nadaljevanju: samostojna varnostna ukrepa).

(3) Varnostni ukrepi odvzem voznškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo se lahko izrečejo ob vzgojnem ukrepu, samostojnem varnostnem ukrepu ali kazni.

(4) Če je sodišče obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu izreklo mladoletniku z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, lahko določi, da se ta ukrep izvrši v zavodu za usposabljanje, če je mogoče v njem poskrbeti za zdravljenje in varstvo in s tem doseči njegov namen. Pred odločitvijo mora sodišče pridobiti mnenje komisije za usmerjanje, določene z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Ob mladoletnikovi polnoletnosti sodišče preizkusi, ali je potrebno, da še ostane v tem zavodu, ali pa ga je treba premestiti v ustrezen zavod za polnoletne osebe.

6. IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM ZA KAZNIVA DEJANJA, KI SO JIH IZVRŠILI KOT MLADOLETNIKI

Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik

38. člen

(1) Polnoletnemu, ki je dopolnil enaindvajset let, se ne sme soditi za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik.

(2) Če polnoletni, ki je izvršil kaznivo dejanje kot mlajši mladoletnik, med sojenjem še ni dopolnil enaindvajset let, se mu sme soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen hujša od petih let zapor. Takšnemu polnoletnemu sme sodišče izreči samo ustrezen zavodski ukrep. Sodišče pri presoji, ali naj izreče ta ukrep, upošteva vse okoliščine primera, zlasti pa težo izvršenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove izvršitve, storilčevo vedenje in namen tega vzgojnega ukrepa.

Izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik
39. člen

(1) Polnoletnemu se sme za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik, izreči vzgojni ukrep, razen ukora, ob pogojih iz 24. člena pogojno obsodbo z določeno kaznijo mladoletniškega zapor in z nadzorstvom centra za socialno, ob pogojih iz 27. člena tega zakona denarno kazen, ob pogojih iz 28. člena tega zakona pa tudi mladoletniški zapor ter stranski kazni prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države ter varnostne ukrepe po tem zakonu. Pri presoji, ali in katero izmed naštetih sankcij naj izreče, upošteva sodišče vse okoliščine primera, zlasti pa težo izvršenega dejanja, čas, ki je pretekel od njegove izvršitve, storilčevo vedenje in namen, ki ga je treba doseči s temi sankcijami.

(2) Polnoletnemu, ki je izvršil kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik in ki je med sojenjem dopolnil enaindvajset let, sme sodišče namesto mladoletniškega zapor izreči zapor ali pogojno obsodbo. Kazen zapor, izrečena v takšnem primeru, ima glede rehabilitacije, izbrisa obsodbe in pravnih posledic enak pravni učinek kot mladoletniški zapor.

7. MLAJŠI POLNOLETNIKI

Izrekanje vzgojnih ukrepov mlajšim polnoletnikom
40. člen

(1) Mlajšemu polnoletniku sme sodišče izreči vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo ali zavodski ukrep, če spozna, da je glede na njegovo osebnost in okoliščine, v katerih je izvršil dejanje, primerneje namesto kazni izreči tak ukrep.

(2) Mlajšemu polnoletniku, ki mu je bil izrečen vzgojni ukrep skladno s tem zakonom, sme sodišče izreči tudi stranski kazni prepovedi vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države ter varnostne ukrepe, določene v tem zakonu.

(3) Izrečeni vzgojni ukrep sme trajati najdlje do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti.

8. PRAVNE POSLEDICE IZREKA VZGOJNEGA UKREPA IN OBSODBE, REHABILITACIJA IN IZBRIS OBSODBE

Pravne posledice izreka vzgojnega ukrepa in pravne posledice obsodbe
41. člen

Za mladoletnika ne nastanejo nobene pravne posledice zaradi izreka vzgojnega ukrepa ali zaradi obsodbe.

Pravni položaj mladoletnika po prestani kazni

42. člen

(1) Po izvršeni, odpuščeni ali zastarani kazni imajo mladoletniki vse pravice, ki so določene v ustavi, zakonih in drugih predpisih in lahko pridobivajo vse pravice, razen tistih, ki so jim omejene zaradi izrečenega varnostnega ukrepa.

(2) Prejšnji odstavek velja tudi za tiste, ki so na pogojnem odpustu.

Zakonska rehabilitacija in izbris obsodbe

43. člen

Obsodba na mladoletniški zapor se izbriše iz kazenske evidence po preteku:

- enega leta od izvršitve, zastaranja ali odpustitve kazni mladoletniškega zapora do enega leta;
- treh let od izvršitve, zastaranja ali odpustitve kazni mladoletniškega zapora nad eno leto.

Tretji del: POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

1. SPLOŠNE DOLOČBE

Uporaba določb tega zakona

44. člen

Določbe tega dela zakona se uporabljajo v postopku proti mladoletnikom, členi 45, 46, 48, 49, 56, 58, 59, 60, 62, prvi in drugi odstavek 65. , 74 in 79 tega zakona pa tudi v postopku proti mlajšemu polnoletniku, če se do začetka glavne obravnave ugotovi, da prihaja glede njega v poštev izrek vzgojnega ukrepa po 40. členu tega zakona.

Dolžnost hitrega ravnanja

45. člen

(1) Policija, državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter poravnalci morajo med predkazenskim in kazenskim postopkom proti mladoletniku ravnati kar se da hitro, da se postopek čim prej konča.

(2) Sodnik za mladoletnike mora poročati predsedniku sodišča vsak mesec, katere kazenske zadeve zoper mladoletnike še niso končane in zakaj v posameznih zadevah postopek še teče. Predsednik sodišča ukrene, kar je potrebno, da se postopek pospeši.

Dolžnost obzirnega ravnanja

46. člen

Policija, državno tožilstvo, sodišče in drugi državni organi, strokovnjaki, izvedenci, sodni in drugi tolmači ter poravnalci morajo med predkazenskim in kazenskim postopkom proti mladoletniku ravnati še posebej skrbno in obzirno in upoštevati mladoletnikovo duševno razvitost in osebne lastnosti, da postopek ne bi škodljivo vplival na njegov razvoj.

Obvezna obramba z zagovornikom

47. člen

(1) Mladoletnik sme imeti zagovornika ves čas postopka proti njemu. Poleg primerov, določenih v zakonu, ki ureja kazenski postopek, pa mladoletnik mora imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka, če teče proti njemu postopek zaradi kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen zapora nad tri leta; za kazniva dejanja, za katera je predpisana milejša kazen, mora imeti zagovornika, če sodnik spozna, da mu je potreben. V vsakem primeru mora mladoletnik imeti zagovornika, če senat odloča na glavni obravnavi.

(2) V predkazenskem postopku zaradi kaznivega dejanja, za katero je predpisana kazen zapora nad tri leta, mora imeti mladoletnik zagovornika med preiskovalnim dejanjem, pri katerem mora mladoletnik biti navzoč, razen:

- če je treba preiskovalno dejanje nujno opraviti takoj, da bi se preprečile resne škodljive posledice za življenje, svobodo ali telesno celovitost kakšne osebe ali da bi se preprečilo resno tveganje za kazenski postopek in če je glede na okoliščine zadeve to upravičeno;
- če je v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, dopustno vstopiti v tuje stanovanje in opraviti preiskavo brez vnaprejšnje odredbe sodišča.

(3) V vsakem primeru mora mladoletnik imeti zagovornika ves čas odvzema prostosti.

(4) Če si v primerih iz prejšnjih treh odstavkov ne vzame zagovornika sam mladoletnik ali mu ga ne vzamejo njegovi starši oziroma skrbnik, mu ga po uradni dolžnosti postavi organ, pred katerim teče postopek, po abecednem vrstnem redu osebnih imen s seznama odvetnikov iz petega odstavka 48. člena tega zakona. Če je to za zagotovitev učinkovite obrambe nujno, lahko pristojni organ mladoletniku izjemoma določi za zagovornika tudi odvetnika, ki ni uvrščen na tak seznam. Mladoletniku, ki že ima postavljenega zagovornika v drugem postopku proti njemu, pristojni organ praviloma postavi istega zagovornika.

Specializacija

48. člen

(1) Sodniki, državni tožilci, zagovorniki in poravnalci v kazenskih zadevah, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, morajo imeti dodatna znanja s področja mladoletniškega prestopništva, pravic otrok in izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike.

(2) Dodatna znanja iz prejšnjega odstavka se pridobijo z usposabljanjem, ki ga za sodnike, državne tožilce in poravnalce v kazenskih zadevah brezplačno pripravi in izvede Center za izobraževanje v pravosodju pri ministrstvu pristojnem za pravosodje, za odvetnike pa Odvetniška zbornica Slovenije. Usposabljanje vključuje seznanitev z izvrševanjem vzgojnih ukrepov in izvajanjem kazni mladoletniškega zapora.

(3) Minister, pristojen za pravosodje, s pravilnikom predpiše program in način izvedbe izobraževanja.

(4) Sodniki porotniki, ki sodelujejo v senatih za mladoletnike, in poravnalci v kazenskih zadevah se imenujejo izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje z vzgojo mladoletnikov.

(5) Odvetniška zbornica Slovenije vodi listo strokovno usposobljenih odvetnikov za obravnavanje mladoletnikov. Območni zbor odvetnikov sestavi in predloži sodišču seznam strokovno usposobljenih odvetnikov, nakaterega se lahko uvrstijo le odvetniki z liste iz prejšnjega stavka.

Pravice in dolžnosti centra za socialno delo v postopku proti mladoletniku **49. člen**

V postopku proti mladoletniku ima center za socialno delo poleg pravic in dolžnosti, ki so izrecno določene v tem zakonu, tudi pravico in dolžnost seznaniti se s potekom postopka, dajati med postopkom predloge in opozarjati na dejstva in dokaze, ki so pomembni za pravilno odločitev.

2. PRISTOJNOST SODIŠČ

Sodnik za mladoletnike in senat za mladoletnike okrožnega sodišča **50. člen**

- (1) Za postopek proti mladoletniku je stvarno pristojno okrožno sodišče.
- (2) Sodnik za mladoletnike okrožnega sodišča vodi pripravljalni postopek in opravlja druge zadeve v postopku proti mladoletniku.
- (3) Sodnik za mladoletnike, ki je vodil pripravljalni postopek, je član senata za mladoletnike pri okrožnem sodišču, razen če je bil podan predlog za kaznovanje.
- (4) Senat za mladoletnike okrožnega sodišča sestavljajo sodnik za mladoletnike in dva sodnika porotnika. Sodnik za mladoletnike je predsednik senata.

Senat za mladoletnike višjega in vrhovnega sodišča **51. člen**

- (1) Pri višjem in vrhovnem sodišču se določijo z razporedom dela senati za mladoletnike, ki jih sestavljajo trije sodniki.
- (2) Senat za mladoletnike višjega sodišča odloča o pritožbah zoper odločbe senata za mladoletnike okrožnega sodišča in o pritožbah zoper sklepe sodnika za mladoletnike v primerih, ki so določeni v tem zakonu, kot tudi v drugih primerih, ko je v tem zakonu ali zakonu, ki ureja kazenskih postopek, določeno, da odloča senat višjega sodišča.
- (3) Senat za mladoletnike pri vrhovnem sodišču odloča o zahtevi za varstvo zakonitosti in o pritožbi iz 93. člena tega zakona.

Krajevna pristojnost **52. člen**

- (1) Za postopek proti mladoletniku je krajevno pristojno praviloma sodišče, na katerega območju ima mladoletnik stalno prebivališče. Če mladoletnik stalnega prebivališča nima ali če ni znano, je krajevno pristojno sodišče, na katerega območju ima mladoletnik začasno prebivališče. Če ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika, je krajevno pristojno sodišče, na katerega območju je bilo kaznivo dejanje storjeno ali poskušeno.

(2) Postopek proti mladoletniku, ki ima stalno prebivališče, se sme izvesti pred sodiščem, na območju katerega ima mladoletnik začasno prebivališče, če je očitno, da se bo pri tem sodišču lažje izvedel.

(3) Če je očitno, da se bo postopek lažje izvedel pred sodiščem, na katerega območju je bilo storjeno ali poskušeno kaznivo dejanje, se sme izvesti postopek pred tem sodiščem.

Združitev postopka s postopkom proti polnoletnim storilcem

53. člen

(1) Če je mladoletnik sodeloval pri kaznivem dejanju skupaj s polnoletnimi, se postopek proti njemu izloči in opravi po določbah tega zakona.

(2) Postopek proti starejšemu mladoletniku se sme združiti s postopkom proti polnoletnim in opraviti po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek samo, če je združitev postopka potrebna za vsestransko razjasnitev stvari. Sklep o tem izda senat za mladoletnike okrožnega sodišča na obrazložen predlog državnega tožilca ali zagovornika. Zoper tak sklep ni pritožbe.

(3) Če se opravi enoten postopek za mladoletnika in polnoletne storilce, se glede mladoletnika vselej uporabijo določbe 45, 46, 48, 49, 56, 58, 59, 60, 62, prvi in drugi odstavek 65, 74, 79, 87, 94 in 95 člena tega zakona, druge določbe tega zakona pa le, če njihova uporaba ni v nasprotju z združenim postopkom.

Enoten postopek

54. člen

Če je storilec izvršil eno kaznivo dejanje kot mladoletnik, drugo pa kot polnoleten, se opravi enoten postopek po določbah zakona, ki ureja kazenski postopek, pred senatom, ki sodi polnoletne.

3. TEMELJNE ZNAČILNOSTI POSTOPKA

Ravnanje pristojnega organa, če je storilec mlajši od štirinajst let

55. člen

(1) Če državni tožilec ugotovi, da storilec ob izvršitvi dejanja, s katerim so izpolnjeni zakonski znaki kaznivega dejanja, še ni bil star štirinajst let, zavrže ovadbo, sklep o zavrženju pa pošlje pristojnemu centru za socialno delo in oškodovancu.

(2) Če se med postopkom ugotovi, da storilec ob izvršitvi dejanja, s katerim so izpolnjeni zakonski znaki kaznivega dejanja, še ni bil star štirinajst let, sodišče postopek ustavi in pošlje sklep o ustavitvi postopka centru za socialno delo in oškodovancu.

Prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika

56. člen

(1) Mladoletnik ne sme biti sojen v nenavzočnosti.

(2) Sodišče lahko opravi sejo senata brez navzočnosti mladoletnika le ob pogojih, določenih v tem zakonu.

Izključitev javnosti
57. člen

Pri izvedbi posameznih dejanj v postopku proti mladoletniku so lahko navzoče le osebe, katerim ta zakon to dopušča.

Prepoved objave podatkov
58. člen

(1) Brez dovoljenja sodišča se ne sme objaviti potek postopka proti mladoletniku in tudi ne odločba, ki je bila v njem izdana.

(2) Objaviti se sme samo tisti del postopka oziroma samo tisti del odločbe, ki ga je sodišče dovolilo objaviti, vendar pa se niti v tem primeru ne sme objaviti mladoletnikovo ime in drugi podatki, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti njegovo identiteto.

Dolžnost pričanja
59. člen

Nihče ne more biti oproščen dolžnosti pričevanja o okoliščinah, ki so potrebne za presojo mladoletnikove duševne razvitosti ter za spoznanje njegove osebnosti in razmer, v katerih živi (75. člen tega zakona).

Vabila in vročanje
60. člen

(1) Organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, vabijo mladoletnika po njegovih starših oziroma po zakonitem zastopniku, razen, če to ni mogoče, ker je treba hitro ravnati, ali zaradi drugih okoliščin.

(2) Za vročanje odločb in drugih pisanj se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o vročanju pisanj obdolžencu; pri tem se mladoletniku pisanja ne smejo vročati na ta način, da bi se pritrdila na oglasno desko sodišča.

(3) Ustno naznanjene odločbe se morajo mladoletniku vselej vročiti v overjenem prepisu.

Plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka
61. člen

Če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje, mu sodišče lahko naloži plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka, če mu je bila izrečena kazen ali vzgojni ukrep, razen stroškov, nastalih zaradi izdelave individualne ocene iz 79. člena tega zakona in zaradi zagotavljanja pravice do zdravniškega pregleda iz 67. člena tega zakona. Če mladoletnik nima lastnih dohodkov ali premoženja, stroški postopka obremenjujejo proračun, oškodovanca pa se s premoženjskoprnim zahtevkom napoti na pravdo.

4. OMEJEVALNI UKREPI

Začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve
62. člen

(1) Če mladoletnik potrebuje takojšnjo pomoč in varstvo ali ga je potrebno takoj izločiti iz okolja, v katerem živi, sme sodišče odrediti, naj se mladoletnik postavi pod nadzorstvo centra za socialno delo ali nastani pri drugi družini, določeni osebi ali namesti v krizni center ali vzgojni zavod.

(2) Sklep iz prejšnjega odstavka na predlog državnega tožilca sprejme med pripravljanim postopkom sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Sklep nemudoma pošlje tudi sodišču, pristojnemu za izrekanje ukrepov za varstvo koristi otroka na podlagi zakona, ki ureja ukrepe za varstvo koristi otroka.

(3) Ukrepi iz prvega odstavka tega člena smejo trajati najdlje do pravnomočnosti odločbe, s katero je bil mladoletniku izrečen vzgojni ukrep, kazen mladoletniškega zapora ali samostojni varnostni ukrep, pri čemer namestitvev v krizni center ne sme trajati več kot 30 dni. Sodišče s sklepom ustavi izvrševanje ukrepa takoj, ko zanje ni več pogojev. Sklep o ustavitvi izvrševanja ukrepa izda sodišče tudi v primeru, če ugotovi, da je sodišče, pristojno za izrekanje ukrepov za varstvo koristi otroka, izreklo ukrep, s katerim je mogoče doseči tudi namen ukrepa po tem členu.

(4) Če je odrejeno izvedenstvo in je za izdelavo izvida in mnenja treba namestiti mladoletnika v diagnostičnem centru, odredi njegovo namestitev med pripravljanim postopkom sodnik za mladoletnike, po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije pa senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Namestitev mladoletnika v diagnostičnem centru sme trajati najdlje 30 dni.

(5) Zoper sklep iz prvega in četrtega odstavka tega člena se lahko pritožijo vsi, ki imajo pravico do pritožbe zoper sklep o vzgojnem ukrepu, varnostnem ukrepu oziroma zoper sodbo (91. člen), in sicer v treh dneh od vročitve sklepa. O pritožbi odloči senat za mladoletnike višjega sodišča v treh dneh. Pritožba ne odloži izvršitve sklepa.

(6) Stroški za mladoletnikovo nastanitev iz prvega in četrtega odstavka tega člena se izplačajo vnaprej iz proračunskih sredstev in spadajo med stroške postopka.

Drugi omejevalni ukrepi

63. člen

(1) V postopku proti mladoletniku se lahko uporabijo naslednji omejevalni ukrepi:

- obljuba mladoletnika, da ne bo zapustil prebivališča;
- prepoved približanja določenemu kraju ali osebi;
- javljanje na centru za socialno delo;
- privedba;
- varščina;
- hišni pripor;
- začasna namestitev v vzgojni zavod;
- pripor.

(2) Ukrepe iz 1., 2. 4., 5. in 6. alineje prejšnjega odstavka sme sodišče odrediti na obrazložen predlog državnega tožilca, če so zanje izpolnjeni pogoji iz zakona, ki ureja kazenski postopek.

(3) Glede pogojev za odreditev, izvrševanje in posledic v primeru kršitev ukrepa se za ukrep po 3. alineji prvega odstavka tega člena smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o javljanju na policijski postaji.

(4) Začasna namestitve v vzgojni zavod se sme odrediti, če je podan kateri od razlogov za pripor iz prvega odstavka 64. člena tega zakona, vendar odreditev pripora ni neogibno potrebna za varnost ljudi ali potek kazenskega postopka, mladoletnik pa potrebuje takojšnjo pomoč in varstvo. Glede izvrševanja in posledic v primeru kršitve ukrepa se smiselno uporabljajo določbe tega zakona, ki ureja kazenski postopek, o hišnem priporu.

(5) V primerih nestrinjanja med državnim tožilcem in sodnikom za mladoletnike oziroma senatom za mladoletnike glede določitve ukrepov iz tega člena odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(6) Za ukrepe iz tega člena se glede postopka odreditve, pravnih sredstev, odprave ukrepa in obveščanja mladoletnikovih staršev ali skrbnikov in centra za socialno delo smiselno uporabljajo določbe tega zakona o priporu.

Pripor **64. člen**

(1) Izjemoma sme sodišče na obrazložen predlog državnega tožilca odrediti pripor zoper mladoletnika, če je podan utemeljen sum, da je izvršil kaznivo dejanje za katerega je predpisana kazen zapora več kot tri leta:

- če se skriva, če ni mogoče ugotoviti njegove istovetnosti ali če so podane druge okoliščine, ki kažejo na nevarnost, da bo sicer pobegnil;
- če je upravičena bojazen, da bo uničil sledove kaznivega dejanja, ali če posebne okoliščine kažejo, da bo oviral potek kazenskega postopka s tem, da bo vplival na priče, udeležence ali prikivalce;
- če teža, način izvršitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje izvršeno in njegove osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere, v katerih živi ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ponovil kaznivo dejanje, dokončal poskušeno kaznivo dejanje ali izvršil kaznivo dejanje, s katerim grozi.

(2) V primeru iz 1. točke prejšnjega odstavka traja pripor, ki je bil odrejen samo zato, ker ni bilo mogoče ugotoviti istovetnosti osebe, toliko časa, dokler istovetnost ni ugotovljena. V primeru iz 2. točke prejšnjega odstavka se pripor odpravi, brž ko so zagotovljeni dokazi, zaradi katerih je bil odrejen.

(3) Ne glede na prvi odstavek tega člena se sme zoper mladoletnika izjemoma odrediti pripor tudi, če je podan utemeljen sum, da je izvršil kaznivo dejanje za katerega je kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora do treh let:

- če je podan razlog iz 1. točke prvega odstavka tega člena;
- če je podan razlog iz 2. ali 3. točke prvega odstavka tega člena pa le, če gre za kaznivo dejanje zoper javni red in mir, za kaznivo dejanje zoper spolno nedotakljivost, za kaznivo dejanje s prvinami nasilja, za katera je mogoče izreči kazen dveh let zapora, ali za drugo kaznivo dejanje, za katero je mogoče izreči kazen zapor treh let.

(4) Pripor se odredi le, če namena pripora ni mogoče doseči z milejšimi ukrepi.

(5) Po sklepu o priporu, ki ga je izdal sodnik za mladoletnike, sme trajati pripor najdalj en mesec. Senat za mladoletnike okrožnega sodišča sme iz upravičenih razlogov podaljšati pripor največ še za dva meseca. Pripor, ki ga je sodnik za mladoletnike odredil na podlagi tretjega odstavka tega člena, sme trajati le toliko časa, kolikor je potrebno, da se opravi pripravljalni postopek, vendar ne več kot 15 dni.

(6) Po vložitvi predloga za izrek kazenske sankcije, sme odrediti pripor senat za mladoletnike okrožnega sodišča in sme trajati največ tri mesece. Če postopka, ki teče proti mladoletniku zaradi kaznivega dejanja, za katerega je predpisana kazen zapora več kot tri leta, zaradi objektivnih okoliščin, na katere sodišče ne more vplivati, ni bilo mogoče končati v tem roku, lahko senat izjemoma podaljša pripor še za en mesec. Sklep o podaljšanju pripora izda sodišče na predlog državnega tožilca, ki ga mora vložiti najkasneje 5 dni pred iztekom pripora. S predlogom morata biti brez odlašanja seznanjena mladoletnik in njegov zagovornik, ki se lahko v roku 24 ur od prejema obvestila izjavita o navedbah v predlogu. Zaradi seznanitve s predlogom in izjave o njem lahko senat opravi narok.

(7) Po izreku zavodskega ukrepa, kazni mladoletniškega zapora ali samostojnega varnostnega ukrepa, sme senat za mladoletnike okrožnega sodišča odrediti pripor, ki sme trajati največ tri mesece.

(8) Senat za mladoletnike mora vsakih mesec dni preizkusiti, ali so še dani razlogi za pripor.

(9) O pritožbi zoper sklep o priporu, ki ga izda sodnik za mladoletnike oziroma senat za mladoletnike okrožnega sodišča, odloča senat za mladoletnike višjega sodišča.

(10) O odreditvi pripora mora sodišče takoj obvestiti mladoletnikove starše ali skrbnike in center za socialno delo.

Izvrševanje pripora 65. člen

(1) Mladoletnik mora biti priprt ločeno od polnoletnih.

(2) Ne glede na prejšnji odstavek sme sodnik za mladoletnike izjemoma odrediti, naj bo mladoletnik priprt skupaj s polnoletnimi, kadar je to glede na mladoletnikovo osebnost in druge okoliščine v konkretnem primeru v njegovo korist, zlasti pa kadar bi ločena namestitve lahko povzročila osamitev mladoletnika. Določbe tega in prejšnjega odstavka veljajo tudi za osebo, ki je med trajanjem pripora dopolnila 18 let.

(3) Mladoletniku, ki mu je odvzeta prostost, je treba zagotoviti nego, varstvo in vso potrebno individualno pomoč, ki jo utegne potrebovati glede na svojo starost, spol in osebnost ter ga vključiti v vzgojne in prevzgojne programe.

(4) Mladoletnik ima pravico do verske duhovne oskrbe v skladu z zakonom, ki ureja versko svobodo. Vsebina in obseg duhovne oskrbe se lahko omeji le zaradi varnosti in ohranitve reda v zavodu.

(5) Sodnik za mladoletnike ima glede priprtih mladoletnikov enake pristojnosti in obveznosti, kot jih ima po zakonu, ki ureja kazenski postopek, preiskovalni sodnik glede pripornikov.

(6) Minister, pristojen za pravosodje izda podrobnejše predpise o izvrševanju pripora.

5. PREDKAZENSKI POSTOPEK

Ovadba 66. člen

Policija v kazenski ovadbi poleg podakov iz določb zakona, ki ureja kazenski postopek, o vsebini kazenske ovadbe, navede zlasti še:

- razmerje med mladoletnikom in oškodovancem,
- podatke o osebnosti mladoletnika,
- posebne okoliščine, v katerih je bilo dejanje izvršeno in motiv mladoletnika,
- morebitno pripravljenost mladoletnika in oškodovanca za udeležbo v postopku odvratanja.

Odvzem prostosti mladoletniku

67. člen

(1) Mladoletnik, ki mu je vzeta prostost, mora biti v svojem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščen razlogih za odvzem prostosti, o tem, katerega kaznivega dejanja je osumljen in kaj je podlaga za sum zoper njega. Takoj mora biti poučen:

- da ni dolžan ničesar izjaviti in odgovarjati na vprašanja, če se bo zagovarjal, pa ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivdo ter, da se bo lahko vse, kar bo izpovedal, na sojenju uporabilo zoper njega;
- o pravici do uporabe svojega jezika v postopku, v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek;
- o pravicah iz drugega, petega in šestega odstavka tega člena;
- o pravici iz tretjega in četrtega odstavka tega člena oziroma o pravici iz prvega in drugega odstavka 65. člena;
- če je mladoletnik tujec, pa tudi o tem, da je pristojni organ na njegovo zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti konzulat njegove države.

(2) Mladoletnik, ki mu je odvzeta prostost, ima od odvzema prostosti dalje pravico do zagovornika, ki si ga svobodno izbere. Če si zagovornika ne vzame sam, ali mu ga ne vzamejo starši oziroma skrbnik, mu ga na stroške države postavi pristojni organ po uradni dolžnosti.

(3) Mladoletnik mora biti pridržan ločeno od polnoletnih pripornikov, razen, kadar je glede na mladoletnikovo osebnost in druge okoliščine posameznega primera v njegovo korist, da je pridržan skupaj s polnoletnimi, zlasti pa, če bi ločena namestitvev lahko povzročila osamitev mladoletnika.

(4) Odločba o pridržanju mora vsebovati tudi razloge za namestitev skupaj s polnoletnimi osebami. Mladoletnik lahko v pritožbi zoper odločbo o pridržanju izpodbija tudi odločitev o namestitvi skupaj s polnoletnimi osebami.

(5) Mladoletniku mora biti v času pridržanja brez odlašanja omogočen stik s starši oziroma skrbnikom.

(6) Mladoletnika, ki mu je odvzeta prostost, brez nepotrebne odlašanja pregleda specialist ustrezne medicinske stroke, če mladoletnik potrebuje medicinsko pomoč ali če to zahtevajo mladoletnik, njegovi starši oziroma skrbnik in njegov zagovornik.

(7) Mladoletnik, ki mu je vzeta prostost, mora biti o svojih pravicah iz tega člena poučen pisno, v vsebini iz Priloge 2, ki je sestavni del tega zakona. Pisno obvestilo mora biti sestavljeno v njegovem jeziku. Če pisno obvestilo v ustreznem jeziku ni na voljo, se mladoletnika, ki mu je vzeta prostost, o pravicah najprej pouči ustno v jeziku, ki ga razume, nato pa se brez nepotrebne odlašanja zagotovi tudi pisno obvestilo.

Zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku

68. člen

(1) Če se mladoletnik vabilu policije na zaslišanje ne odzove, ga ni dopustno prisilno privedi.

(2) Zaslišanje se opravi ob smiselni uporabi določb tega zakona o zaslišanju mladoletnika pred sodiščem in določb zakona, ki ureja kazenski postopek, o zaslišanju osumljenca.

Postopki odvracanja kazenskega pregona

69. člen

Državni tožilec sme ovadbo odstopiti v postopek poravnavanja ali odložiti kazenski pregon, kadar gre za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do petih let. Pri odločanju mora poleg pogojev, ki jih določa zakon, ki ureja kazenski postopek, upoštevati tudi, ali so podane okoliščine, iz katerih je mogoče sklepati, da bo izvedba takega postopka prispevala k pravilnemu razvoju mladoletnika.

Poravnavanje

70. člen

(1) Poleg ovadb za kazniva dejanja iz prejšnjega člena je pod pogoji iz tega zakona zaradi posebnih okoliščin dopustno odstopiti v poravnavanje tudi ovadbe za kazniva dejanja velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena in požiga po prvem odstavku 222. člena KZ-1.

(2) Če se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali oškodovanca, obseg dela ne sme preseči 120 ur. Izvajanje sporazuma v tem primeru pripravi in vodi center za socialno delo ob sodelovanju poravnalca.

(3) Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od šestih mesecev.

Odložitev pregona

71. člen

(1) Zaradi posebnih okoliščin sme državni tožilec odložiti kazenski pregon tudi za kazniva dejanja neupravičene proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog po prvem in drugem odstavku 186. člena, omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu po prvem in drugem odstavku 187. člena, velike tatvine po tretjem odstavku 205. člena, ropa po prvem odstavku 206. člena, roparske tatvine po prvem odstavku 207. člena, poškodovanja ali uničenja stvari, ki so posebnega kulturnega pomena ali naravne vrednote po drugem odstavku 219. člena, požiga po četrtem odstavku 222. člena, zlorabe negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 246. člena, uporabe ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva po tretjem odstavku 247. člena in povzročitve prometne nesreče iz malomarnosti po drugem odstavku 323. člena Kazenskega zakonika.

(2) Državni tožilec sme v soglasju z oškodovancem odložiti kazenski pregon, če je mladoletnik pripravljen ravnati po navodilih državnega tožilca in izpolniti določene naloge.

(3) Naloge iz prejšnjega odstavka so lahko:

- odprava ali poravnava škode;
- plačilo določenega prispevka v korist javne ustanove ali v dobrodelne namene ali v sklad za povračilo škode žrtvam kaznivih dejanj, če ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje;
- oprava dela v splošno korist;
- zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu;
- obiskovati izvajalca, ki nudi vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;

- upoštevanje prepovedi približevanja oškodovancu ali kakšni drugi osebi, kar obsega tudi prepoved navezovanja stikov z njo na kakršenkoli način, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev, oziroma upoštevati prepovedi dostopa na posamezne kraje.

(4) Če državni tožilec določi nalogo iz 1. ali 3. točke prejšnjega odstavka tega člena, obseg dela ne sme preseči 120 ur, izvajanje dela pa pripravi in vodi center za socialno delo.

(5) Rok za izpolnitev naloge ne sme biti daljši od šestih mesecev.

Položaj oškodovanca po zaključenem postopku odvratanja

72. člen

V primeru zavrženja ovadbe po uspešno izvedenem postopku odvratanja oškodovanec ne more zahtevati uvedbe postopka proti mladoletniku. O tem ga v postopku poravnavanja pouči poravnalec pred podpisom sporazuma, v postopku odložitve kazenskega pregona pa državni tožilec, preden da oškodovanec soglasje za odloženi pregon.

Načelo smotnosti

73. člen

(1) Kadar gre za kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen, lahko državni tožilec odloči, da ne bo zahteval uvedbe postopka in kazensko ovadbo zavrže, čeprav so zbrani podatki ali dokazi, da je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje, če glede na naravo kaznivega dejanja in okoliščine, v katerih je bilo izvršeno, ter glede na mladoletnikovo prejšnje življenje in njegove osebne lastnosti spozna, da postopek proti njemu ne bi bil smotr. Za ugotovitev teh okoliščin lahko zahteva državni tožilec pojasnila od mladoletnikovih staršev oziroma skrbnika ter od drugih oseb in ustanov; če je potrebno, lahko pokliče te osebe in tudi mladoletnika na državno tožilstvo. Mnenje o smotnosti postopka proti mladoletniku lahko zahteva tudi od centra za socialno delo.

(2) Državni tožilec sme odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka tudi, če poravnavanje ali odloženi pregon nista bila uspešna zaradi razlogov na strani oškodovanca ali zaradi drugih razlogov, na katere mladoletnik ni mogel vplivati in če oceni, da je mladoletnik izkazal prizadevanje za sklenitev sporazuma v okviru poravnavanja in izpolnitev naloge iz 1. točke tretjega odstavka 71. člena tega zakona in da zato postopek in izrek sankcije ne bi bila smotrna.

(3) Kadar je že v teku pripravljalni postopek, izvrševanje kazni ali vzgojnega ukrepa, sme državni tožilec odločiti, da ne bo zahteval uvedbe postopka za drugo mladoletnikovo kaznivo dejanje, če glede na težo le-tega ter glede na kazen oziroma vzgojni ukrep, ki se izvršuje, postopek in izrek sankcije ne bi bila smotrna.

(4) V primerih iz tega člena državni tožilec zavrže ovadbo in o tem obvesti center za socialno delo in oškodovanca ter jima sporoči razloge za odločitev.

Obveščanje o zavrženju ovadbe

74. člen

(1) Če državni tožilec zavrže ovadbo, mora o tem in o razlogih za to, v osmih dneh obvestiti oškodovanca in center za socialno delo, če je ovadbo podala policija, pa tudi njo. Razen v primeru iz 72. člena tega zakona, lahko oškodovanec v tridesetih dneh od prejema sklepa tožilca zahteva, naj senat za mladoletnike pristojnega sodišča uvede postopek.

(2) Preden državni tožilec zavrže ovadbo za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen zapora več kot osem let, mora ravnati v skladu z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, o zavrženju ovadbe v teh primerih.

6. UVEDBA POSTOPKA

Upravičeni predlagatelj 75. člen

(1) Postopek za kaznivo dejanje se proti mladoletniku uvede za vsa kazniva dejanja samo na zahtevo državnega tožilca.

(2) Postopek za kazniva dejanja, za katera se po določbah kazenskega zakonika storilec preganja na predlog ali na zasebno tožbo, se sme uvesti, če oškodovanec predlaga uvedbo postopka pri policiji ali pristojnem državnem tožilcu v šestih mesecih od dneva, ko je izvedel za kaznivo dejanje in storilca.

(3) Če državni tožilec ne zahteva uvedbe postopka proti mladoletniku, obvesti o tem oškodovanca. Oškodovanec ne more prevzeti pregona oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, lahko pa v tridesetih dneh od prejema sklepa državnega tožilca zahteva, naj senat za mladoletnike okrožnega sodišča uvede postopek.

Zahteva državnega tožilca za uvedbo pripravljalnega postopka 76. člen

Če državni tožilec ne zavrže ovadbe, zahteva uvedbo pripravljalnega postopka pri sodniku za mladoletnike. Če se sodnik za mladoletnike s tem ne strinja, zahteva, naj o tem odloči senat za mladoletnike višjega sodišča.

Odločitev senata o uvedbi pripravljalnega postopka 77. člen

(1) V primerih iz prvega odstavka 74. člena in tretjega odstavka 75. člena tega zakona odloči o uvedbi postopka senat za mladoletnike okrožnega sodišča, v primeru iz prejšnjega člena pa senat za mladoletnike višjega sodišča na seji.

(2) Zoper sklep senata za mladoletnike, da naj se postopek proti mladoletniku uvede ali naj se ne uvede, ni pritožbe.

(3) Če senat za mladoletnike odloči, naj se uvede proti mladoletniku postopek, je državni tožilec v tem postopku dolžan izvajati funkcijo pregona.

Obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka 78. člen

Državni tožilec o zahtevi za uvedbo postopka obvesti Center za socialno delo. Če senat uvede pripravljalni postopek brez zahteve državnega tožilca, pošlje sklep o uvedbi pripravljalnega postopka tudi centru za socialno delo.

7. PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

Pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku

79. člen

(1) V pripravljalnem postopku proti mladoletniku je treba poleg dejstev, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, zlasti ugotoviti mladoletnikovo starost, okoliščine, ki so potrebne za presojo njegove duševne razvitosti, za ugotavljanje njegove morebitne posebne ranljivosti, ugotoviti in proučiti vse druge okoliščine, ki se tičejo njegove osebnosti in razmer, v katerih živi (individualna ocena mladoletnika), o čemer sodišče pouči mladoletnika, ko ga prvič vabi na sodišče.

(3) Da se ugotovijo okoliščine iz prvega odstavka tega člena, je treba zaslišati mladoletnikove starše ali njegovega skrbnika in druge osebe, ki lahko dajo o njih potrebne podatke ter zahtevati poročilo centra za socialno delo. Če je bil mladoletniku že izrečen vzgojni ukrep, pa lahko sodnik za mladoletnike zahteva poročilo o njegovem izvrševanju.

(4) Kadar je za ugotovitev mladoletnikovega zdravstvenega stanja, njegove duševne razvitosti, psihičnih lastnosti ali nagnjenj potrebno, da ga pregleda izvedenec ustrezne stroke, se odredi takšen pregled. Tak pregled mladoletnika se lahko opravi v zdravstvenem ali v kakšnem drugem zavodu.

Izvedba pripravljalnega postopka

80. člen

(1) Sodnik za mladoletnike sam določi, kako bo izvedel pripravljalni postopek; pri tem se mora ravnati po določbah tega zakona in zakona, ki ureja kazenski postopek, v taki meri, da so zavarovane pravice mladoletnika.

(2) Pri dejanjih v pripravljalnem postopku smeta biti navzoča državni tožilec in zagovornik.

(3) Sodnik za mladoletnike praviloma dovoli, da so pri dejanju v pripravljalnem postopku navzoči predstavnik centra za socialno delo in mladoletnikovi starši oziroma skrbnik. Kadar so te osebe navzoče pri omenjenih dejanjih, lahko sodnik dovoli, da dajejo predloge in postavljajo vprašanja tistemu, ki se zaslišuje.

(4) Sodnik za mladoletnike lahko prepusti policiji, naj na način, ki je predpisan v tem zakonu in zakonu, ki ureja kazenski postopek, izvrši odredbo o hišni preiskavi ali o zasegu predmetov.

Zaslišanje mladoletnika

81. člen

Kadar je treba, se zaslišanje mladoletnika opravi s pomočjo pedagoga ali kakšnega drugega strokovnjaka. Zaslišanje mladoletnika se glede na njegove osebne okoliščine lahko opravi v posebej prilagojenih prostorih.

Predlog državnega tožilca za izrek kazenske sankcije

82. člen

(1) Ko preizkusi vse okoliščine, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, mladoletnikovo osebnost in razmere, v katerih mladoletnik živi, pošlje sodnik za mladoletnike spise pristojnemu državnemu tožilcu; ta lahko v

osmih dneh zahteva, naj se pripravljalni postopek dopolni, predlaga ustavitev postopka po prejšnjem členu, odstopi zadevo v postopek poravnavanja po 70. členu tega zakona ali poda senatu za mladoletnike obrazložen predlog za kaznovanje, za izrek vzgojnega ukrepa oziroma za uporabo samostojnega varnostnega ukrepa (v nadaljevanju: predlog za izrek kazenske sankcije).

(2) Predlog za izrek kazenske sankcije mora obsegati: ime in priimek mladoletnika, njegovo starost, opis dejanja, dokaze, iz katerih izhaja, da je mladoletnik storil kaznivo dejanje, obrazložitev, ki mora obsegati tudi oceno mladoletnikove duševne razvitosti, in predlog, naj se mladoletnika kaznuje, naj se mu izreče vzgojni ukrep oziroma naj se uporabi samostojni varnostni ukrep.

Predlog za ustavitev postopka

83. člen

(1) Če državni tožilec med ali po pripravljalnem postopku spozna, da ni podlage za postopek proti mladoletniku ali da je podan kakšen razlog iz prvega do tretjega odstavka 73. člena tega zakona, predlaga sodniku za mladoletnike, naj ustavi postopek.

(2) Če se sodnik za mladoletnike ne strinja s predlogom državnega tožilca, zahteva o tem odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča.

(3) Če senat za mladoletnike iz prejšnjega odstavka odloči, da se mora postopek nadaljevati, mora državni tožilec nadaljevati s kazenskim pregonom. Če je bil v takem primeru predlog za ustavitev podan, ker je državni tožilec ocenil, da ni podlage za postopek proti mladoletniku, sodnik za mladoletnike, ki je zahteval odločitev senata, ne sme odločati v postopku proti mladoletniku.

8. POSTOPEK PRED SENATOM ZA MLADOLETNIKE

Odločanje na seji senata ali glavni obravnavi

84. člen

(1) Sodnik za mladoletnike razpiše sejo senata ali glavno obravnavo, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije.

(2) Kazni, zavodski ukrepi in samostojni varnostni ukrepi se smejo izreči mladoletniku samo po glavni obravnavi. Druge kazenske sankcije se mu smejo izreči tudi na seji senata.

(3) Na seji lahko senat odloči, naj se opravi glavna obravnavo.

Seja senata

85. člen

(1) Na sejo senata za mladoletnike se vabijo mladoletnik in njegov zagovornik ter državni tožilec. Seja senata se lahko opravi brez navzočnosti mladoletnika le izjemoma, če senat oceni, da lahko na podlagi zbranih dokazov o kaznivem dejanju in o osebnosti mladoletnika, izbere ustrezen vzgojni ukrep, kar mora v sklepu posebej obrazložiti.

(2) O seji senata za mladoletnike se obvestijo mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki so lahko na njej navzoči.

(3) Sodnik za mladoletnike seznanj navzočega mladoletnika z izrečenim vzgojnim ukrepom.

Glavna obravnava 86. člen

(1) Kadar odloča senat za mladoletnike na glavni obravnavi, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek, o pripravah za glavno obravnavo, o vodstvu glavne obravnave, o pogojih za glavno obravnavo, o preložitvi in prekinitvi glavne obravnave, o zapisniku in o poteku glavne obravnave; te določbe se ne uporabijo, če so v nasprotju s tem zakonom ali če sodišče spozna, da v posameznem primeru njihova uporaba ne bi bila smotrna.

(2) Poleg oseb, ki se na glavno obravnavo vabijo v skladu z zakonom, ki ureja kazenski postopek, smejo na njej biti navzoči tudi mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo, ki jih sodišče obvesti o glavni obravnavi. Če starši oziroma skrbnik ali predstavnik centra za socialno delo ne pridejo, to ni ovira, da sodišče ne bi opravilo glavne obravnave.

(3) Poleg mladoletnika morata biti navzoča na glavni obravnavi državni tožilec in zagovornik.

(4) Določbe zakona, ki ureja kazenski postopek o spremembi in razširitvi obtožbe, se smiselno uporabljajo tudi v postopku proti mladoletniku.

Izključitev javnosti 87. člen

(1) Kadar se sodi mladoletniku, se javnost vedno izključi, senat pa sme dovoliti, da so navzoče osebe, ki se ukvarjajo z varstvom in vzgojo mladoletnikov ali s preprečevanjem mladoletniške kriminalitete ter znanstveni delavci.

(2) Med glavno obravnavo sme senat odrediti, naj se odstranijo z zasedanja vse ali posamezne osebe, razen državnega tožilca, zagovornika in predstavnika centra za socialno delo.

(3) Senat sme odrediti, naj se mladoletnik med izvedbo posameznih dokazov ali med besedo strank odstrani z zasedanja.

Razpis seje senata oziroma glavne obravnave in izdelava pisne odločbe 88. člen

(1) Sodnik za mladoletnike mora razpisati glavno obravnavo ali sejo senata v osmih dneh od dneva, ko prejme predlog za izrek kazenske sankcije, oziroma ko je bilo na seji senata sklenjeno, naj se opravi glavna obravnava.

(2) Glavna obravnava se preloži ali prekine samo izjemoma.

(3) Sodnik za mladoletnike mora v osmih dneh po razglasitvi izdelati pisno sodbo oziroma pisni sklep.

Odločitev senata za mladoletnike 89. člen

(1) Senat za mladoletnike ni vezan na predlog državnega tožilca pri odločanju o tem, ali naj mladoletniku izreče kazen, vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep.

(2) Senat s sklepom ustavi postopek v primerih, ko sodišče skladno z določbami zakona, ki ureja kazenski postopek, izda sodbo, s katero obtožbo zavrne ali s katero obtoženca oprosti obtožbe, kakor tudi, kadar spozna, da mladoletniku ne bi bilo smotno izreči niti kazni niti vzgojnega ukrepa.

(3) Senat izda sklep tudi, če izreče mladoletniku vzgojni ukrep. V izreku takega sklepa navede samo, kateri ukrep mu izreka, ne izreče pa, da je mladoletnik kriv za kaznivo dejanje, katerega je bil obdolžen. V obrazložitvi sklepa opiše dejanje in navede okoliščine, ki upravičujejo izrek vzgojnega ukrepa.

Ponovno odločanje o trajanju in spreminjanju varnostnega ukrepa obveznega psihističnega zdravljenja

90. člen

Senat za mladoletnike pri sodišču, ki je na prvi stopnji izreklo mladoletniku samostojni varnostni ukrep, sprejema vse ponovne odločitve glede trajanja in spreminjanja tega ukrepa po uradni dolžnosti ali na predlog mladoletnika ali zdravstvenega zavoda ter na podlagi mnenja zdravnikov.

9. PRAVNA SREDSTVA

Pritožba

91. člen

(1) Zoper sodbo, s katero je mladoletniku izrečena kazen, zoper sklep, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep in zoper sklep, s katerim je postopek ustavljen, se lahko pritožijo mladoletnik, državni tožilec, zagovornik in mladoletnikov zakoniti zastopnik, in sicer v osmih dneh po prejemu sodbe oziroma sklepa.

(2) Zagovornik, državni tožilec, zakonec, krvni sorodnik v ravni vrsti, posvojitelj, skrbnik, brat, sestra in rejnik se smejo pritožiti v mladoletnikovo korist tudi proti njegovi volji.

(3) Oškodovanec sme izpodbijati sklep, s katerim je senat ustavil postopek proti mladoletniku, sklep, s katerim je sodišče mladoletniku izreklo vzgojni ukrep ali sodbo, s katero mu je izreklo kazen, pa sme izpodbijati le glede odločbe o premoženjskopravnem zahtevku in odločbe o stroških.

(4) Pritožba zoper sodbo, s katero je mladoletniku izrečen mladoletniški zapor ali denarna kazen in zoper sklep, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali samostojni varnostni ukrep, zadrži njegovo izvršitev, če sodišče v soglasju z mladoletnikom in njegovimi starši ali skrbnikom in po zaslišanju mladoletnika ne odloči drugače.

(5) Na sejo senata za mladoletnike višjega sodišča povabi sodišče mladoletnika, če odloča v zadevi, v kateri je bil mladoletniku izrečen mladoletniški zapor, zavodski ukrep ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, v ostalih primerih pa le, če predsednik senata ali senat oceni, da bi bila njegova navzočnost koristna.

Odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča

92. člen

(1) Senat za mladoletnike višjega sodišča sme spremeniti odločbo okrožnega sodišča in izreči mladoletniku strožjo sankcijo samo, če je tako predlagano v pritožbi.

(2) Daljši mladoletniški zapor, višjo denarno kazen ali strožji zavodski ukrep od tistega, izrečenega z odločbo okrožnega sodišča, sme senat višjega sodišča izreči na seji ali po opravljeni obravnavi.

(3) Če z odločbo okrožnega sodišča ni bila izrečena kazen mladoletniškega zapora, denarna kazen, zavodski ukrep, ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, sme senat višjega sodišča izreči te kazenske sankcije samo, če opravi obravnavo.

Pritožba zoper sodbo višjega sodišča

93. člen

Zoper odločitev višjega sodišča je dovoljena pritožba na vrhovno sodišče:

- če je sodišče druge stopnje na podlagi opravljene obravnave dejansko stanje ugotovilo drugače kakor sodišče prve stopnje in na tako ugotovljeno dejansko stanje oprlo svojo odločbo;
- če je sodišče druge stopnje spremenilo sklep, s katerim je sodišče prve stopnje ustavilo postopek zoper mladoletnika in izreklo sodbo, s katero mu je izreklo kazen ali sklep, s katerim mu je izreklo vzgojni ukrep ali varnostni ukrep;
- zoper odločbo iz drugega in tretjega odstavka prejšnjega člena tega zakona.

Obnova postopka

94. člen

Določbe o obnovi kazenskega postopka, končanega s pravnomočno sodbo, iz zakona, ki ureja kazenski postopek, se uporabljajo smiselno tudi za obnovo postopka, končanega s pravnomočnim sklepom, s katerim je bil izrečen vzgojni ukrep oziroma samostojni varnostni ukrep.

Zahteva za varstvo zakonitosti

95. člen

Poleg primerov, določenih v zakonu ki ureja kazenski postopek, se sme v postopku proti mladoletniku vložiti zahtevo za varstvo zakonitosti tudi v primeru, če je bila zoper mladoletnika nepravilno uporabljena kazen ali kakšen vzgojni ukrep.

10. USTAVITEV IZVRŠEVANJA IN SPREMEMBA ODLOČBE O VZGOJNEM UKREPU TER POGOJNI ODPUST

Odločanje o ustavitvi izvrševanja in spremembi odločbe o vzgojnih ukrepih

96. člen

(1) Kadar so izpolnjeni pogoji za spremembo odločbe o izrečenem vzgojnem ukrepu, odloči o tem senat za mladoletnike okrožnega sodišča po uradni dolžnosti ali napredlog mladoletnika, njegovi staršev, skrbnika, rejnika ali državnega tožilca.

(2) Preden senat za mladoletnike izda odločbo, zasliši mladoletnika, državnega tožilca, direktorja pristojnega centra za socialno delo, predstojnika vzgojnega zavoda ali prevzgojnega doma, mladoletnikove starše ali skrbnika, ali druge osebe, poleg tega pa zahteva potrebna poročila od zavoda, v katerem mladoletnik prestaja zavodski ukrep, od centra za socialno delo ali od drugih organov in ustanov.

Pri odločanju mora upoštevati tudi uspešnost oziroma neuspešnost izvajanja vzgojnega ukrepa in mladoletnikovo sodelovanje v njem.

(3) Po prejšnjih odstavkih ravna senat za mladoletnike tudi, kadar odloča o ustavitvi izvrševanja vzgojnega ukrepa.

(4) Senat za mladoletnike o ustavitvi ali spremembi izvrševanja ukrepa namestitve v prevzgojnem domu ali o naknadnem izreku vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu odloči na glavni obravnavi.

(5) Rok za pritožbo zoper odločitve sodišča iz prvega in tretjega odstavka tega člena je osem dni od vročitve odločbe sodišča. Sodišče o pritožbi odloči v osmih dneh od prejema pritožbe.

Odločanje o pogojnem odpustu in preklicu pogojnega odpusta 97. člen

(1) O pogojnem odpustu v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa in mladoletniškega zapora oziroma o preklicu pogojnega odpusta odloča senat za mladoletnike okrožnega sodišča.

(2) Senat odloča o pogojnem odpustu na prošnjo mladoletnika ali na prošnjo njegovih staršev ali skrbnika ali na predlog predstojnika zavoda. Prošnja za pogojni odpust se vloži pri zavodu.

(3) Prošnja in predlog iz prejšnjega odstavka morata biti obrazložena. Obrazložitev obsega navedbo razlogov, na podlagi katerih je utemeljeno pričakovati, da mladoletnik ne bo ponavljal kaznivih dejanj, zlasti pa se opišejo odnos mladoletnika do kaznivega dejanja in morebitnega oškodovanca, vedenje med izvrševanjem vzgojnega ukrepa in uspeh pri morebitnem zdravljenju odvisnosti, ter pogoji za vključitev v življenje zunaj zavoda.

Četrty del: IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV IN KAZNI MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA

1. SPLOŠNE DOLOČBE O IZVRŠEVANJU VZGOJNIH UKREPOV

Pristojnost za izvrševanje vzgojnih ukrepov 98. člen

(1) Za izvršitev vzgojnih ukrepov skrbi center za socialno delo, pristojen v skladu z določbami zakona, ki ureja socialno varstvo o krajevni pristojnosti.

(2) Ko postane sklep o izreku vzgojnega ukrepa izvršljiv, sodišče nemudoma pošlje overjen prepis sklepa s potrdilom o izvršljivosti v izvršitev pristojnemu centru za socialno delo.

(3) Pristojni center za socialno delo mora začeti izvrševati vzgojni ukrep najpozneje v tridesetih dneh od prejema sklepa, s katerim je izrečen.

(4) Če se izvrševanje zavodskega vzgojnega ukrepa ne more začeti ali nadaljevati, ker je mladoletnik pobegnil ali se skriva, mora pristojni center za socialno delo, v primeru že začete izvrševanja zavodskega ukrepa pa vzgojni zavod oziroma prevzgojni dom, takoj, ko izve za nastanek takih okoliščin, o tem obvestiti sodišče in pristojno policijsko postajo, da ga izsledi in privede v vzgojni zavod oziroma

prevzgojni dom, iz katerega je mladoletnik pobegnil oziroma v katerem bi se zavodski vzgojni ukrep moral začeti izvrševati.

(5) Če se izvrševanje zunajzavodskega vzgojnega ukrepa ne more začeti ali nadaljevati zaradi nesodelovanja mladoletnika, pristojni center za socialno delo o tem obvesti sodišče takoj ko izve, da so podane takšne okoliščine. Sodišče brez nepotrebne odlašanja zasliši mladoletnika in ponovno odloči o primernosti izrečenega vzgojnega ukrepa. Če se mladoletnik ne odzove vabilu sodišča in svojega izostanka ne opraviči, sodišče odredi policiji, naj mladoletnika izsledi in privede.

(6) Minister, pristojen za notranje zadeve, izda v soglasju z Ministrom, pristojnim za socialne zadeve, navodilo za izvajanje določb iz četrtega in petega odstavka tega člena.

(7) Če je mladoletnik zaščitena oseba po zakonu, ki ureja zaščito prič, pristojni center za socialno delo in zavod, v katerem se vzgojni ukrep izvršuje, pri izvrševanju vzgojnega ukrepa upoštevata odločitve komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb, in sodelujeta z enoto, pristojno za zaščito ogroženih oseb.

(8) Vzgojni zavodi so javni zavodi v pristojnosti ministrstva, pristojnega za izobraževanje, prevzgojni dom za mladoletnike (prevzgojni dom) pa je javni zavod v pristojnosti ministrstva za pravosodje.

(9) Minister, pristojen za pravosodje, izda v soglasju z ministrom, pristojnim za izobraževanje, in ministrom, pristojnim za socialne zadeve, podrobnejše predpise o izvrševanju vzgojnih ukrepov. Podrobnejše predpise o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitvev v prevzgojni dom izda minister, pristojen za pravosodje.

Zagotavljanje sredstev **99. člen**

Sredstva za izvrševanje vzgojnih ukrepov zagotavlja Republika Slovenija.

Odlog izvršitve zavodskega ukrepa **100. člen**

(1) Sodišče lahko na prošnjo mladoletnika, njegovih ožjih družinskih članov, skrbnika, na predlog pristojnega centra za socialno delo ali po uradni dolžnosti odloži izvršitev zavodskega ukrepa:

1. če je mladoletnik huje bolan;
2. če v njegovi ožji družini kdo umre;
3. če je v njegovi ožji družini kdo hudo bolan in je nujno potrebna mladoletnikova pomoč ali je odlog v njegovo največjo korist;
4. če mladoletnik končuje šolo ali je pred izpitom, na katerega se je pripravljaj;
5. če ima mladoletnica otroka, ki še ni star eno leto, ali če je noseča ali če ima otroka, ki še ni star dve leti in posebni zdravstveni, socialni in drugi razlogi zahtevajo, da sama skrbi zanj;
6. če je potrebno, da poskrbi za varstvo in vzgojo otrok, o čemer da mnenje center za socialno delo, na območju katerega prebivajo mladoletnikovi otroci.

(2) Prošnji za odložitev je potrebno priložiti tudi dokazila o vzrokih za odložitev.

(3) Začetek izvrševanja ukrepa se lahko odloži v primeru iz 1. točke prvega odstavka tega člena, dokler traja bolezen; v primerih iz 2., 3. in 6. točke največ za tri mesece; v primeru iz 4. točke največ za šest mesecev; v primeru iz 5. točke pa, dokler otrok ne dopolni enega leta oziroma dveh let starosti.

(4) Zoper sklep o zavrnitvi prošnje za odložitev je dovoljena pritožba v treh dneh po vročitvi sklepa. O pritožbi odloča predsednik višjega sodišča, ki je dolžan v treh dneh izdati odločbo.

(5) Pritožba odloži izvršitev odločbe.

Odpust mladoletnika iz zavoda

101. člen

(1) Zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, odpusti osebo, ki je na prestajanju vzgojnega ukrepa takoj, ko dobi pravnomočno odločbo o pogojnem odpustu, spremembi, ustavitvi ali nadomestitvi zavodskega ukrepa oziroma ko preteče z zakonom določena najdaljša doba za izvrševanje tega ukrepa ali ob dopolnitvi starosti, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno.

(2) Zavod o odpustitvi osebe iz zavoda zaradi poteka z zakonom določene najdaljše dobe za izvrševanje ukrepa ali zaradi dopolnitve starosti, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno, obvesti upravljavca evidence vzgojnih ukrepov.

(3) Mladoletniku, ki je neposredno pred koncem šolanja oziroma pred izpitom in bi mu odpust iz zavoda onemogočil ali ga oviral dokončati šolo oziroma opraviti izpit, lahko zavod, v katerem se izvršuje zavodski ukrep, na njegovo prošnjo ali prošnjo njegovih staršev oziroma skrbnika in s privolitvijo pristojnega centra za socialno delo omogoči, da obiskuje šolo do konca šolskega leta oziroma da opravi končni izpit.

(4) Pristojni center za socialno delo je dolžan v sodelovanju z zavodom vsakemu mladoletniku med izvrševanjem zavodskega ukrepa in po odpustu mladoletnika iz zavoda pomagati pri njegovem načrtovanju socialnega vključevanja in realizaciji njegovega načrta socialnega vključevanja ter pri vključevanju v življenje in mu v ta namen postaviti svetovalca.

(5) Kolikor posamezna vprašanja v tem zakonu niso posebej urejena, se glede pomoči mladoletniku za socialno vključevanje po odpustu ter glede odpusta in pomoči mladoletniku po odpustu iz zavoda, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, če ne nasprotujejo temu zakonu.

Nadzorstvo nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov

102. člen

(1) Nadzorstvo glede zakonitega in pravilnega izvrševanja vzgojnih ukrepov izvaja sodišče, ki je izreklo ukrep.

(2) Pristojni center za socialno delo mora najmanj vsake tri mesece poročati državnemu tožilcu in sodišču, ki je izreklo vzgojni ukrep, o poteku izvajanja izrečenega vzgojnega ukrepa. Sodnik za mladoletnike sme zahtevati poročilo tudi pogosteje.

(3) Zavod, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, mora najmanj vsake tri mesece poročati državnemu tožilcu in sodišču, ki je izreklo vzgojni ukrep, o poteku izvajanja izrečenega vzgojnega ukrepa. Sodnik za mladoletnike tega sodišča sme zahtevati poročilo tudi pogosteje, najmanj enkrat letno pa mora tudi sam obiskati mladoletnika v zavodu.

(4) V poročilu iz drugega in tretjega odstavka tega člena lahko pristojni center za socialno delo ali zavod, kjer se izvršuje vzgojni ukrep predlaga ustavev izvrševanja ali spremembo sklepa o vzgojnem ukrepu.

2. IZVRŠEVANJE NAVODILA IN PREPOVEDI

Splošne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi

103. člen

- (1) Izvrševanje navodil in prepovedi, ki jih sodišče izreče mladoletniku, pripravi, vodi in nadzira pristojni center za socialno delo.
- (2) Navodila, ki jih ne izvršuje pristojni center za socialno delo, se izvršujejo v organih in organizacijah, ki izvajajo take dejavnosti; le-ti morajo o uspehu izvrševanja navodil obveščati sodišče in pristojni center za socialno delo.
- (3) Pri izvrševanju navodil iz 2., 6. in 9. točke drugega odstavka 15. člena sodeluje in jih nadzoruje sodnik za mladoletnike.
- (4) Pristojni center za socialno delo obvesti državnega tožilca sodišče, ki je mladoletniku izreklo vzgojni ukrep navodila, ko oceni, da je navodilo izpolnjeno.

Prepoved vožnje motornega vozila

104. člen

- (1) Za izvršitev prepovedi vožnje motornega vozila mladoletniku se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o izvrševanju kazni prepovedi vožnje motornega vozila, če ne nasprotujeja določbam tega zakona.
- (2) Če policisti pri svojem delu ugotovijo, da mladoletnik krši prepoved vožnje motornega vozila, o tem obvestijo pristojni center za socialno delo, državnega tožilca in sodišče.

Opravljanje dela v splošno korist

105. člen

- (1) Kot delo v splošno korist se šteje vsakršna oblika opravljanja dela mladoletnika v javnem interesu, ki ni namenjena pridobivanju dobička. Organizacija, v kateri mladoletnik opravlja delo v splošno korist, je lahko vsaka pravna oseba v Republiki Sloveniji, ki opravlja dejavnosti v javnem interesu, če teh dejavnosti ne izvaja izključno zaradi pridobivanja dobička (v nadaljevanju: izvajalska organizacija).
- (2) Samoupravne lokalne skupnosti so dolžne zagotavljati delo v splošno korist za mladoletnike v okviru nalog iz svojih pristojnosti in zagotavljati izvajalske organizacije za njegovo izvrševanje. Pristojni center za socialno delo mladoletniku delo in izvajalsko organizacijo izbere s seznama del in izvajalskih organizacij, ki ga za izvrševanje dela v splošno korist v skladu z zakonom, ki ureja probacijo, vodi Uprava za probacijo. Uprava za probacijo posreduje seznam iz tega odstavka v treh dneh od prejema zahteve za posredovanje seznama pristojnega centra za socialno delo.
- (3) Mladoletnik, pristojni center za socialno delo in izvajalska organizacija sklenejo dogovor o opravljanju dela v splošno korist. Pristojni center za socialno delo obvesti sodišče, če mladoletnik ne izpolnjuje obveznosti iz dogovora. Če mladoletnik izpolnjuje naloge, določene z dogovorom, se v času od sklenitve dogovora do poteka roka za opravo obveznosti vzgojni ukrep ne nadomesti z drugim ukrepom.

(4) Stroški zdravstvenega pregleda, usposabljanja za varno opravljanje dela in stroški zavarovanja za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni ali primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne bolezni se krijejo iz proračuna. Iz proračuna se krijejo tudi stroški prevoza, malice in drugi stroški, povezani z opravljanjem dela v splošno korist.

(5) Opravljanje dela v splošno korist za mladoletnike s pravilnikom podrobneje določi minister, pristojen za pravosodje, v soglasju z ministrom, pristojnim za socialne zadeve.

3. IZVRŠEVANJE NADZORSTVA CENTRA ZA SOCIALNO DELO

Izvrševanje vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo 106. člen

(1) Ko prejme center za socialno delo sklep sodišča, s katerim je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo, določi mladoletniku svetovalca in o tem obvesti sodišče.

(2) Svetovallec mora nameniti posebno skrb vzgoji, varstvu in nadzorstvu mladoletnika; zlasti mora skrbeti, da bo mladoletnik izvrševal posebna navodila, ki mu jih je naložilo sodišče; z mladoletnikom mora imeti redne stike. Za strokovno pomoč lahko svetovallec zaprosi sodišče, pristojni center za socialno delo in druge strokovne organizacije.

(3) Državni organi, organi samoupravnih lokalnih skupnosti, javni zavodi in druge organizacije so dolžne sodelovati s svetovalcem, če je to potrebno za izvrševanje njegovih nalog.

(4) Za svetovalca je lahko določen strokovni delavec, ki v skladu z zakonom, ki ureja socialno varstvo, opravlja socialno varstvene storitve.

4. IZVRŠEVANJE NAMESTITVE V VZGOJNI ZAVOD

Izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod 107. člen

(1) Če je izrečen vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod, mora pristojni center za socialno delo najmanj osem dni pred začetkom izvrševanja ukrepa obvestiti mladoletnika in vzgojni zavod, ki mu pošlje tudi sklep, s katerim je izrečen vzgojni ukrep, in podatke, ki so potrebni za izvrševanje tega ukrepa.

(2) Vzgojni zavod, ki ga imenuje sodišče, je dolžan sprejeti mladoletnika.

(3) Minister, pristojen za izobraževanje, določi vzgojne zavode, v katerih se izvaja vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod za posamezne kategorije mladoletnikov.

(4) Vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod se izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo usmerjanje mladostnikov s posebnimi potrebami.

5. IZVRŠEVANJE NAMESTITVE V PREVZGOJNI DOM

Splošne določbe o zvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom

108. člen

(1) Vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom se izvršuje v prevzgojnim domu, ki je posebna oblika zavoda, v katerem je mladoletnikom odvzeta prostost in v katerem je zagotovljen okrepljen nadzor.

(2) Prevzgojni dom je notranja organizacijska enota uprave za izvrševanje kazenskih sankcij.

(3) Nadzor in zagotavljanje varnosti v prevzgojnim domu opravljajo pravosodni policisti skladno z določbami zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o nalogah in pooblastilih pravosodnih policistov, če ta zakon ne določa drugače in če niso v nasprotju z določbami tega zakona. Pravosodni policisti pri opravljanju nalog z mladoletniki ne nosijo uniform.

(4) Organizacijo bivanja in delo mladoletnikov v prevzgojnim domu določa hišni red, ki ga predpiše predstojnik prevzgojnega doma v soglasju s predstojnikom Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: generalni direktor).

Smiselna uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij

109. člen

Kolikor s tem zakonom posamezna vprašanja niso posebej urejena, se za prevzgojni dom se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o odločanju v upravnih zadevah, o organizaciji in delu zavodov, prijavi prebivališča, glede obveščanja oškodovanca o izhodih, odpustu in pobegu iz zavoda, o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, o dopisovanju, sprejemanju obiskov in pošiljk o pravici do verske duhovne oskrbe in o premestitvi obsojenca iz svobodnejšega v strožji ali iz strožjega v svobodnejši režim, o plačilu za delo, o prenehanju pravic iz dela, o obveznih prihrankih, ter o poklicnem in invalidskem zavarovanju, kolikor niso posamezna vprašanja s tema zakonom urejena drugače in kolikor niso v nasprotju s tem zakonom, če ne nasprotujejo določbam tega zakona.

Sprejem mladoletnika v prevzgojni dom

110. člen

(1) Ob sprejemu v prevzgojni dom se prouči mladoletnikova osebnost, ugotovi njegovo zdravstveno stanje, zmožnost usposabljanja, sposobnosti in interesi ter druge lastnosti, pomembne za vzgojo, prevzgojo in izobraževanje mladoletnika.

(2) Ob sprejemu v prevzgojni dom se mladoletniku odvzamejo stvari oziroma predmeti, ki jih med izvrševanjem vzgojnega ukrepa ne sme imeti pri sebi (v nadaljnjem besedilu: nedovoljene stvari).

(3) Ob sprejemu v prevzgojni dom je treba mladoletnika seznaniti s hišnim redom, z omejitvami pravic oziroma dolžnostmi, ki jih ima med izvrševanjem vzgojnega ukrepa, z načinom uveljavljanja njegovih pravic in z disciplinskimi kaznimi, ki se lahko izrečejo zoper njega, ter z ugodnostmi, ki jih je lahko deležen.

(4) Prevzgojni dom mora nameniti posebno pozornost mladoletnikom v sprejemnem obdobju. V sprejemnem obdobju se opravljajo vse aktivnosti in postopki, ki so potrebni za ustrezno vključitev mladoletnikov v življenje v prevzgojnim domu in izdelavo osebnega načrta mladoletnika, ki mora upoštevati tudi varnostne razloge.

(5) Pri zaščitenih osebah po zakonu, ki ureja zaščito prič, mora prevzgojni dom ob sprejemu mladoletnika in sestavi osebnega načrta upoštevati odločitve komisije, pristojne za zaščito ogroženih oseb, in sodelovati z enoto, pristojno za zaščito ogroženih oseb.

Starostna omejitev za bivanje v prevzgojnem domu 111. člen

Izrečeni vzgojni ukrep sme trajati najdalj do dopolnjenga triindvajsetega leta starosti.

Vzgojno delo v prevzgojnem domu 112. člen

(1) V prevzgojnem domu se organizira vzgojno delo z mladoletniki po programu vzgojnega dela prevzgojnega doma, ki ga ob smiselni uporabi določb o vzgojnih programih v zakonu, ki ureja vzgojne zavode, sprejme generalni direktor in potrdi minister, pristojen za pravosodje in minister, pristojen za izobraževanje.

(2) Če se mladoletnik ni sposoben prilagajati delu in organizaciji bivanja po programu vzgojne skupine, v katero je bil napoten, se lahko premesti v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave, ki deluje v skladu s programom vzgojnega dela prevzgojnega doma.

(3) O premestitvi mladoletnika v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave odloča predstojnik prevzgojnega doma.

(4) Premestitev mladoletnika v posebno vzgojno skupino z intenzivnejšim postopkom obravnave ne sme pomeniti osamitve mladoletnika.

(5) Za mladoletnike v prevzgojnem domu se lahko organizira skupno letovanje zunaj zavoda. Letni počitek in skupno letovanje se štejeta v čas izvrševanja vzgojnega ukrepa.

Pohvale, nagrade in druge ugodnosti 113. člen

(4) Mladoletniku, ki se primerno vede in ima uspehe pri delu oziroma pri izobraževanju, lahko direktor prevzgojnega doma na prošnjo mladoletnika ali predlog strokovne skupine mladoletniku podeli naslednje ugodnosti:

- podaljšan obisk;
- obisk zunaj prevzgojnega doma ;
- izhod iz prevzgojnega doma s spremstvom pooblaščenih uradnih oseb;
- prost izhod iz prevzgojnega doma ;
- delno ali popolno izrabo letnega dopusta ali letnega počitka zunaj prevzgojnega doma ;
- do sedem dni neplačanega letnega dopusta ali letnega počitka;
- dodatne ugodnosti znotraj prevzgojnega doma .

(2) Prost izhod iz zavoda se sme mladoletniku dodeliti do petkrat mesečno in sme trajati do 53 ur. Izjemoma, kadar to zahtevajo osebne okoliščine mladoletnika, lahko odhod iz države dovoli predstojnik uprave.

(3) Pri odločanju o dodelitvi posamezne vrste ugodnosti je treba poleg kriterijev iz prvega odstavka tega člena upoštevati osebnost mladoletnika, nevarnost pobega, vrsto in način storitve kaznivega dejanja,

način nastopa vzgojnega ukrepa, morebitne odprte kazenske postopke in druge okoliščine, ki kažejo na možnost zlorabe dodeljenih ugodnosti. Upoštevati je treba tudi odziv okolja, kjer je bilo kaznivo dejanje storjeno, zlasti oškodovancev.

(4) Če se v času od podelitve ugodnosti do njene izrabe ugotovijo razlogi, zaradi katerih ugodnost ne bi bila podeljena, ali je mladoletnik od dodelitve ugodnosti do njihove izrabe storil disciplinski prekršek ali se ni držal sprejetih dogovorov iz osebnega načrta, se mu lahko ugodnost odvzame ali nadomesti z drugo vrsto ugodnosti.

(5) V dovolilnici za izhod iz zavoda se določijo kraji, kjer se sme mladoletnik zadrževati med koriščenjem zunajzavodskih ugodnosti.

Izobraževanje mladoletnikov v prevzgojnem domu

114. člen

(1) Prevzgojni dom mora mladoletniku omogočiti, da se izobražuje, zlasti pa da dokonča osnovnošolsko obveznost in si pridobi poklic. Za to prevzgojni dom organizira osnovnošolsko in poklicno izobraževanje v skladu s predpisi, ki urejajo osnovnošolsko izobraževanje in drugimi predpisi s področja vzgoje in izobraževanja.

(2) Pri izbiri pouka za mladoletnika upošteva prevzgojni dom njegove osebnostne lastnosti ter sposobnosti in interese za določen poklic ter možnosti za organiziranje izobraževanja.

(3) Iz spričevala ne sme biti razvidno, da se je mladoletnik izobraževal v prevzgojnem domu.

(4) Mladoletniku lahko prevzgojni dom omogoči izobraževanje zunaj zavoda, če mu ustreznega izobraževanja ne more zagotoviti znotraj prevzgojnega doma.

(5) Mladoletnik, ki se med prestajanjem vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu v skladu z osebnim načrtom izobražuje, ima za vsak mesec uspešno opravljenega izobraževanja pravico do dveh dni letnega počitka. Mladoletnik lahko dobi do šest dni dodatnega letnega počitka v enem letu, pri čemer se upoštevajo učna uspešnost, prizadevnost in prisotnost pri pouku. Odločitev o odmeri in izrabi letnega počitka se zapiše v njegovem osebnem načrtu. Za izrabo letnega počitka se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izrabi letnega dopusta mladoletnikov, razen glede pravice do regresa in nadomestila.

(6) Nadzorstvo nad izobraževanjem mladoletnikov v prevzgojnem domu opravlja ministrstvo, pristojno za izobraževanje.

Delo mladoletnikov v prevzgojnem domu

115. člen

(1) Mladoletnikom, ki so zmožni za delo in želijo delati, se omogoči delo, ki ustreza potrebam njihovega izobraževanja ter pridobivanju in izpopolnjevanju delovnih navad. Mladoletnike se lahko zaposli največ dve uri na dan pri delih, ki so potrebna za vzdrževanje reda in snage v prevzgojnem domu.

(2) Delo za mladoletnika se izbere tako, da je primerno njegovim zmožnostim, da ustreza njegovim sposobnostim in interesom za posamezno vrsto dela in da je v skladu z možnostmi prevzgojnega doma.

(3) Delovni čas mladoletnika se določi tako, da mu je omogočeno šolanje in strokovno usposabljanje in da ima dovolj časa za telesno vzgojo in razvedrilo.

(4) Mladoleniku, ki obiskuje pouk v osnovni ali srednji šoli in opravlja druge šolske obveznosti, se čas, predviden za delo, ustrezno skrajša.

(5) Mladoleniki v prevzgojnem domu, ki delajo, uživajo pravice in posebno varstvo v skladu s splošnimi predpisi, če ta zakon posameznih vprašanj ne ureja drugače.

(6) Mladoleniku lahko prevzgojni dom omogoči delo zunaj zavoda.

(7) Gospodarska dejavnost prevzgojnega doma se organizira in izvaja v skladu s splošnimi predpisi.

(8) Mladoleniki, ki se poklicno izobražujejo, dobivajo nagrado glede na učni uspeh in uspeh pri praktičnem delu; osnova za nagrado je 50 odstotkov vrednosti, določene z zakonom, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje.

Odmera in izraba letnega dopusta mladolenika

116. člen

(1) Mladolenik, ki med prestajanjem vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojnem domu dela, ima za vsak mesec dela s polnim delovnim časom pravico do dveh dni letnega dopusta. Če mladolenik redno dela s časom krajšim od polnega, se mu določi sorazmerni del letnega dopusta tako, da se opravljene ure dela seštejejo in se mu za seštevek, ki je enak mesečni obveznosti ur za polni delovni čas, določita dva dneva letnega dopusta. Po kriterijih, ki jih predpiše minister, pristojen za pravosodje, mladolenik lahko dobi do šest dni dodatnega letnega dopusta v enem letu, pri čemer se upošteva njegova stalnost in prizadevnost pri delu. Mladolenik, ki je vzgojni ukrep nastopil iz pripora, lahko za čas, ko je v priporu delal, pridobi največ 30 dni letnega dopusta v letu, ko je nastopil vzgojni ukrep. Če mladolenik med trajanjem letnega dopusta zboli, se mu ta čas ne šteje v letni dopust.

(2) Dopust mora mladolenik izkoristiti najpozneje eno leto po pridobitvi pravice. Odločbo o odmeri letnega dopusta izda direktor zavoda najpozneje do konca meseca januarja za preteklo leto.

(3) Če mladolenik preživlja svoj letni dopust v zavodu, ga lahko po zmožnostih prevzgojnega doma preživi v posebnih prostorih. Režim v posebnih prostorih oziroma med letnim dopustom mora biti organiziran tako, da omogoča sprostitev, razvedrilo, rekreacijo in počitek, skladno z možnostmi prevzgojnega doma.

Dnevno bivanje na prostem

117. člen

Mladoleniku, ki biva v prevzgojnem domu je treba omogočiti, da je v prostem času najmanj tri ure dnevno na prostem.

Prepoved osamitve mladolenika v prevzgojnem domu

118. člen

Zoper mladolenika v prevzgojnem domu ni dovoljena osamitev, razen v okviru izvajanja disciplinske kazni namestitve v posebnem prostoru in namestitve v posebnem prostoru kot nujnega ukrepa.

Disciplinsko kaznovanje mladolenikov v prevzgojnem domu

119. člen

(1) Za disciplinske prestopke se smejo izreči mladoletniku v prevzgojnem domu naslednje disciplinske kazni:

1. opomin;
2. prepoved izhoda do treh mesecev;
3. namestitev v posebnem prostoru v prostem času do tri dni;
4. namestitev v posebnem prostoru brez pravice do dela do tri dni.

(2) Disciplinski postopki se uporabljajo le kot skrajno sredstvo.

(3) Disciplinska kazen se sme mladoletniku izreči samo za naslednje disciplinske prestopke:

- fizični napad na drugo osebo;
- neizpolnitev ukaza uradne osebe, ki bi povzročila hujše motnje v delovanju doma;
- izdelovanje, vnašanje ali posedovanje predmetov, primernih za napad, pobeg ali za storitev kaznivega dejanja in poskusa pobega;
- pobeg ali poskus pobega iz prevzgojnega doma;
- posedovanje, vnašanje, skrivanje ali razpečevanje alkoholnih pijač, prepovedanih drog ter drugih nedovoljenih substanc ali predmetov;
- povzročitev materialne škode, če je povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti;
- prisiljevanje, izvajanje psihičnih in fizičnih oblik pritiska nad drugimi in napeljevanje k temu.

(4) Zoper odločbo o izrečeni disciplinski kazni je dovoljena pritožba. Pritožba zadrži izvršitev disciplinske kazni, razen prepovedi izhoda do treh mesecev.

(5) Disciplinske kazni izreka direktor prevzgojnega doma oziroma oseba, ki jo pooblasti.

(6) Kadar je glede na okoliščine mogoče, se namesto podaje predloga za uvedbo disciplinskega postopka uporabijo druge strokovne metode dela, ki vsebujejo tehnike nekonfliktnega in pomirjujočega postopanja.

Disciplinska obravnava

120. člen

(1) Direktor prevzgojnega doma ali od njega pooblaščen oseba po prejemu predloga za začetek disciplinskega postopka določi rok za disciplinsko obravnavo in pisno obvesti mladoletnika, zoper katerega je podan predlog za disciplinski postopek. Hkrati ga pouči, da lahko na svoje stroške najame pooblaščenca, ki ga bo zagovarjal v disciplinskem postopku.

(2) Disciplinski postopek se začne z vročitvijo predloga za začetek disciplinskega postopka mladoletniku. Predlog se mladoletniku vroči z vabilom na disciplinsko obravnavo v roku petih delovnih dni od storitve disciplinskega prestopka oziroma, ko se je izvedelo za disciplinski prestopok in storilca, vendar največ dva meseca od storitve disciplinskega prestopka. V istem roku se vabilo vroči tudi pričam. Disciplinska obravnava mora biti opravljena v roku treh dni po vložitvi predloga za začetek disciplinskega postopka.

(3) Vodenje disciplinskega postopka za disciplinski prestopok zastara v treh mesecih od dneva, ko se je izvedelo za disciplinski prestopok in storilca, oziroma v petih mesecih od dneva, ko je bil disciplinski prestopok storjen.

(4) Na disciplinski obravnavi mora biti mladoletnik zaslišan. Preveriti je treba njegov zagovor in ugotoviti dejanski stan disciplinskega prestopka ter druge okoliščine, ki zadevajo disciplinski prestopok ter osebnost

mladoletnika, ki so pomembne za pravilno izbiro oziroma odmero disciplinske kazni, od katere je pričakovati, da bo z njo v največji meri dosežen namen kaznovanja. Pričo se izven disciplinske obravnave zasliši brez navzočnosti mladoletnika, ki je v postopku, če se ta v njegovi navzočnosti ne želi izpovedati ali če okoliščine kažejo, da v njegovi navzočnosti ne bo govorila resnice.

(5) Vse disciplinske kazni, izrečene mladoletniku, se vpišejo v njegov osebni spis.

(6) O vsaki izrečeni disciplinski kazni se odločba v 24 urah po zaključeni obravnavi vroči mladoletniku.

(7) Če se mladoletnik pritoži zoper odločbo iz prejšnjega odstavka, predstojnik prevzgojnega doma takoj, najkasneje pa naslednji delovni dan po prejemu, opravi preizkus pritožbe v skladu z določbami zakona, ki ureja splošni upravni postopek, in jo odstopi ministrstvu, pristojnemu za pravosodje. Pritožbi priloži vse dokumente, ki se tičejo zadeve in mladoletnikov osebni spis.

Odmera in način izvajanja namestitve v poseben prostor **121. člen**

(1) Disciplinska kazen namestitve v poseben prostor se odmeri za najkrajši možni čas, s katerim je mogoče doseči namen disciplinskega kaznovanja, kar se oceni zlasti glede na vedenje mladoletnika po storjenem disciplinskem prestopku in teži posledic prestopka.

(2) Če mladoletnik navaja, da iz zdravstvenih razlogov ni zmožen prestajati disciplinske kazni namestitve v poseben prostor, mora o tem oseba, ki vodi disciplinski postopek pridobiti mnenje zdravnika.

(3) Disciplinska kazen namestitve v poseben prostor se izvede na način, da mladoletnik prebiva sam v določenem prostoru, kolikor traja izrečena kazen, razen ob obiskih, med dnevnim bivanjem na prostem in med delom, če mu je bila izrečena disciplinska kazen namestitve v poseben prostor s pravico do dela.

(4) Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v poseben prostor se mladoletniku omogoči obiske. Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v posebni prostor so mladoletniku zagotovljeni ustrezni higienski in zdravstveni pogoji. Poseben prostor je opremljen kot bivalni prostor in ima lastne sanitarije.

(5) Med prestajanjem disciplinske kazni namestitve v posebni prostor mladoletnika poleg zdravnika ali zdravstvenega delavca prevzgojnega doma dnevno obiskuje tudi zaposleni prevzgojnega doma, ki ga določi direktor prevzgojnega doma.

Namestitev v poseben prostor kot nujen ukrep **122. člen**

(1) Mladoletnika, ki je nevaren, ker ogroža sebe ali druge, se lahko, kadar je to nujno potrebno, namesti v poseben prostor. Ta ukrep traja, dokler obstaja razlog za namestitev, vendar največ dvanajst ur.

(2) Namestitev mladoletnika v poseben prostor ustno odredi predstojnik prevzgojnega doma oziroma oseba, ki jo pooblasti. O ukrepu mora nemudoma, najkasneje pa v treh urah od ustne odreditve ukrepa, izdati obrazloženo pisno odločbo.

(3) O ukrepu iz prejšnjega odstavka se nemudoma obvesti zdravnika, ki odredi potrebne ukrepe za zavarovanje življenja in zdravja mladoletnika in sodišče, ki je izreklo vzgojni ukrep. Če ukrep odredi oseba, ki jo je pooblastil direktor prevzgojnega doma, pa je treba o ukrepu takoj obvestiti tudi direktorja.

(4) Poseben prostor za izvršitev ukrepa iz tega člena mora biti opremljen tako, da se preprečijo samopoškodbe in uničevanje opreme ter da je mladoletnik pod vidnim nadzorom pravosodnih policistov.

(5) Mladoletniku se zagotovi pravico, da pojasni svoje ravnanje, takoj, ko je glede na njegovo stanje to mogoče.

(6) Pravosodni policist, ki opravlja nadzor nad mladoletnikom, poroča osebi, ki je odločila o takšni namestitvi, o vsaki spremembi pri mladoletniku, ki bi lahko pomenila, da razlogov za takšno namestitev ni več. Brez nepotrebenga odlašanja, najkasneje pa v štirih urah od ustne odreditve, mora oseba, ki je odredila namestitev, obiskati mladoletnika in oceniti, ali so še podani razlogi za takšno namestitev.

6. IZVRŠEVANJE VARNOSTNEGA UKREPA OBVEZNEGA PSIHIATRIČNEGA ZDRAVLJENJA IN VARSTVA V ZAVODU TER ZAVODSKIH UKREPOV V ZAVODU ZA USPOSABLJANJE

Zavodi za usposabljanje

123. člen

(1) Če je sodišče odločilo, da se varnostni ukrep ali vzgojni ukrep izvršuje v zavodu za usposabljanje, s sklepom določi tudi, v katerem zavodu se bo izvrševal vzgojni ukrep in začetek njegovega izvrševanja. O tem mora najmanj osem dni pred začetkom izvrševanja ukrepa obvestiti mladoletnika in zavod za usposabljanje, ki mu pošlje tudi izvršljivo odločbo, s katero je izrečen vzgojni ukrep, in podatke, ki so potrebni za izvrševanje tega ukrepa.

(2) Zavod za usposabljanje je dolžan sprejeti mladoletnika, ki ga napoti sodišče.

(3) Ministrstvo, pristojno za socialne zadeve določi, v katerih zavodih za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju se izvršujejo zavodski ukrepi in varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu.

7. IZVRŠEVANJE MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA

Smiselna uporaba določb

124. člen

(1) Za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora se smiselno uporabljajo določbe prvega, drugega, tretjega, četrtega in petega odstavka 114. člena ter drugega, tretjega, četrtega in petega odstavka 115. člena tega zakona.

(2) Glede vprašanj, ki s tem zakonom niso drugače urejena, se uporabljajo določbe o izvrševanju kazni zapora po zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, če niso v nasprotju s tem zakonom.

Starostna omejitev za prestajanje kazni v zavodu za mladoletnike

125. člen

(1) Kazen mladoletniškega zapora se prestaja v posebnem zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora (v nadaljnjem besedilu: zavod za mladoletnike), v katerem lahko osebe ostanejo do dopolnjenega šestindvajsetega leta. Če dotlej ne prestanejo kazni, se premestijo v zavod, v katerem prestajajo kazen polnoletni obsojenci. O premestitvi odloči generalni direktor.

(2) Zoper to odločbo je dovoljena pritožba.

Obravnavo obsojenega mladoletnika

126. člen

(1) Zavod za mladoletnike namenja posebno pozornost pedagoški, psihosocialni in specialno-terapevtski obravnavi mladoletnika, ter skrbi za športno udejstvovanje in druge aktivnosti mladoletnikov.

(2) Direktor zavoda za mladoletnike lahko dovoli mladoletniku, ki je discipliniran in prizadeven pri delu ali učenju, da obiskuje starše, sorodnike ter druge osebe, če je to določeno z osebnim načrtom.

Dnevno bivanje na prostem

127. člen

Obsojenemu mladoletniku je treba omogočiti, da je v prostem času najmanj tri ure dnevno na prostem.

Osamitev obsojenega mladoletnika

128. člen

(1) Zoper obsojenega mladoletnika ni dovoljena osamitev.

(2) Obsojenemu mladoletniku se sme za disciplinske prestopke samo izjemoma izreči disciplinska kazen namestitve v samico s pravico do dela ali brez nje, vendar največ do tri dni.

(3) Direktor zavoda mora o vsaki izrečeni disciplinski kazni namestitve v samico takoj obvestiti generalnega direktorja.

8. SPECIALIZACIJA PRAVOSODNIH POLICISTOV IN UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

Specializacija pravosodnih policistov

129. člen

(1) Ministrstvo, pristojno za izobraževanje v sodelovanju z Upravo Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, zagotovi usposabljanje pravosodnih policistov, ki delo opravljajo v prevzgojnem domu ali v zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora, o posebnostih dela z mladoletniki.

(2) Pravosodni policist ob izvrševanju nalog pri delu z mladoletnikom ravna še posebej obzirno in pri tem upošteva njegovo osebnost, občutljivost in druge posebne lastnosti, ki jih je mogoče opaziti.

Prisilna sredstva

130. člen

Pravosodni policisti v prevzgojnem domu in zavodu za mladoletnike ne smejo uporabljati strelnega orožja.

9. VARSTVO PRAVIC MLADOLETNIKOV

Zahteva za sodno varstvo

131. člen

(1) Mladoletnik, ki prestaja vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod, v prevzgojni dom ali kazen mladoletniškega zapora in ki meni, da je podvržen mučenju ali drugim oblikam krutega, prepovedanega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, lahko zahteva sodno varstvo. Zahtevo za sodno varstvo lahko vložijo tudi mladoletnikovi starši, skrbnik ali rejnik.

(2) Zahtevo za sodno varstvo mladoletnik vloži na okrožno sodišče, na območju katerega se izvršuje zavodski ukrep ali kazen (v nadaljnjem besedilu: pristojno sodišče). Predsednik pristojnega sodišča ali drug sodnik, določen z letnim razporedom dela sodišča, odloča glede zakonitosti posamičnih aktov in dejanj, s katerimi se posega v človekove pravice ali temeljne svoboščine iz prejšnjega odstavka s smiselno uporabo zakona, ki ureja upravni spor.

(3) Sodišče o zahtevi iz prvega odstavka tega člena odloči v petih dneh od prejema poročila, ki ga je zavod dolžan posredovati sodišču v treh dneh od prejema poziva sodišča. Preden izda odločbo, sodišče s potrebnimi preverjanji ugotovi dejstva, ki jih mladoletnik navaja v zahtevi in po potrebi opravi razgovor z mladoletnikom, ki je zahteval sodno varstvo, oziroma z drugimi mladoletniki, tudi brez navzočnosti zaposlenih v zavodu.

(4) V primeru ugotovljenih nepravilnosti lahko sodišče že pred izdajo odločbe odredi predstojniku zavoda takojšnjo odpravo nepravilnosti in ukrepe za odpravo kršitev.

(5) Zoper odločbo iz tretjega odstavka tega člena je dovoljena pritožba na višje sodišče v osmih dneh od vročitve odločbe. Višje sodišče odloči o pritožbi v osmih dneh od dneva prejema pritožbe.

Pravica do odškodnine

132. člen

Če je bila mladoletniku zaradi ravnanja iz prvega odstavka prejšnjega člena povzročena škoda, lahko zahteva odškodnino v skladu z zakonom neposredno tudi od tistega, ki mu je povzročil škodo.

Pravica do pritožbe

133. člen

(1) Če gre za druge kršitve pravic ali za druge nepravilnosti, za katere ni zagotovljeno sodno varstvo, ima mladoletnik, ki je nameščen v vzgojnem zavodu ali prevzgojnem domu, pravico pritožiti se predstojniku zavoda oirooma direktorju prevzgojnega doma, mladoletnik, ki mu je izrečen mladoletniški zapor, pa generalnemu direktorju.

(2) Če mladoletnik ne dobi odgovora na pritožbo v 30 dneh od njene vložitve ali če ni zadovoljen z odločitvijo predstojnika zavoda ali generalnega direktorja uprave, ima pravico vložiti pritožbo na ministrstvo, pristojno za izobraževanje, če je nameščen v vzgojnem zavodu, sicer pa na ministrstvo, pristojno za pravosodje.

(3) Mladoletnik ima pravico pritožiti se zaradi kršitve svojih pravic in zaradi nepravilnosti iz prvega odstavka tudi drugim organom, ki opravljajo nadzorstvo v vzgojnem zavodu, zavodu za usposabljanje, prevzgojnem domu ali zavodu za mladoletnike.

10. OBDELAVA OSEBNIH PODATKOV

Zbirke podatkov in obdelava osebnih podatkov

134. člen

(1) Zaradi uresničevanja zakonitega in strokovnega izvrševanja kazenskih sankcij in obveščanja oškodovancev, zavod obdeluje podatke o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in o mladoletnikih, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom.

(2) Za zbirke podatkov o osebah, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in o mladoletnikih, ki jim je bil izrečen ukrep oddaje v prevzgojni dom, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, o zbirkah podatkov in varstvu osebnih podatkov.

(3) Zaradi zagotavljanja pravice oseb, ki prestajajo kazen mladoletniškega zapora in mladoletnikov, zoper katere se izvršuje vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom do zdravstvenega varstva, obdeluje zdravstveno osebje zavoda zdravstvene podatke o mladoletnikih, katerih upravljalec je zdravstveni dom, ki zagotavlja zdravstveno oskrbo mladoletnikov v zavodu.

11. UPORABA DOLOČB ZA POLNOLETNE IN ZA IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV, IZREČENIH V POSTOPKU O PREKRŠKU

Uporaba določb o izvrševanju kazenskih sankcij za polnoletne

135. člen

Določbe tega dela zakona se uporabljajo tudi za polnoletne osebe nameščene v vzgojnem zavodu, prevzgojnem domu, zavodu za usposabljanje ali zavodu za mladoletnike.

Uporaba določb za izvrševanje ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku

136. člen

Za izvrševanje vzgojnih ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku, se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o izvrševanju vzgojnih ukrepov, izrečenih v kazenskem postopku.

Peti del: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Podzakonski predpisi in akti

137. člen

(1) Podzakonske predpise in akte na podlagi tega zakona je treba izdati v šestih mesecih po uveljavitvi tega zakona.

(2) Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

- Pravilnik o izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 85/09);
- Pravilnik o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom (Uradni list RS, št. št. 73/00, 127/06 in 74/09);
- Navodilo o obveščanju v primerih pobegov mladoletnikov ali njihovem izogibanju izvrševanju vzgojnih ukrepov (Uradni list RS, št. 91/06)

(3) Do uveljavitve podzakonskih predpisov in aktov na podlagi tega zakona se uporabljajo predpisi iz prejšnjega odstavka, če niso v nasprotju z določbami tega zakona.

Uporaba določb o specializaciji 138. člen

(1) Določbe tega zakona o specializaciji se začnejo uporabljati po preteku dveh let od uveljavitve tega zakona.

(2) Odvetniška zbornica Slovenije pripravi in na svoji spletni strani objavi seznam iz petega odstavka 48. člena tega zakona v dveh letih od uveljavitve tega zakona.

(3) Območni zbori odvetnikov predložijo pristojnim sodiščem seznam iz petega odstavka 48. člena tega zakona v 15 dneh od objave seznama iz prejšnjega odstavka tega člena.

(4) Šteje se, da imajo sodniki, tožilci in odvetniki, ki na dan uveljavitve tega zakona najmanj dve leti sodijo v senatih za mladoletnike, opravljajo državnotožilsko funkcijo na področju mladoletniške kriminalitete ali pred sodišči pretežno zastopajo mladoletnike in redno izpopolnjujejo svoja znanja s področja obravnave mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, opravljeno specializacijo iz 48. člena tega zakona.

Uporaba določb tega zakona v postopkih prijettja in predaje 139. člen

Do uskladitve določb ZSKZDČEU z določbami tega zakona se v postopkih prijettja in predaje z državami članicami EU, kadar gre za mladoletnika, smiselno uporabljajo določbe tega zakona glede:

- pravice do obveščnosti;
- obveščanja staršev oziroma skrbnika ali druge osebe iz tretjega odstavka 7. člena;
- pravice do zagovornika
- pravice do zdravniškega pregleda
- omejitev odvzema prostosti;
- uporabe drugih omejevalnih ukrepov;
- obravnave ob odvzemu prostosti;
- pravočasnega in skrbnega obravnavanja zadev
- pravice mladoletnika, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik;
- pravice do brezplačne pravne pomoči.

Prenehanje veljavnosti zakonov 140. člen

Z dnem uveljavitve tega zakona prenehajo veljati:

- določbe 21. in 375. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16-popr., 54/15, 38/16 in 27/17) ;
- določbe Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14 in 8/16-odl.US) iz prvega odstavka 135. člena o evidenci vzgojnih ukrepov, zadnja poved drugega odstavka 161.a člena, zadnja poved drugega odstavka 162. člena in določbe od 451. do 490. člena, ;
- določbe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 40/09, 9/11-ZP-1G, 96/12-ZPIZ-2, 109/12 in 54/15) od 112. do 118. člena od 169. do 200. člena ter 255. člen.

Začetek veljavnosti
141. člen

Ta zakon začne veljati _____ (šest mesecev) po objavi v Uradnem listu.

III. OBRAZLOŽITEV

Prvi del: TEMELJNE DOLOČBE

K 1. členu (Vsebina zakona)

Predlog zakona pomeni realizacijo 5. člena KZ-1, ki je napovedal sprejem posebnega zakona, ki bo določil kazensko odgovornost mladoletnikov, v prehodnih določbah pa do njegove uveljavitve določil uporabo posebnih določb za mladoletnike iz Kazenskega zakonika, sprejetega leta 1994.

Drugi odstavek pomeni realizacijo tretjega odstavka 5. člena KZ-1, ki določa možnost izreka kazenskih sankcij za mladoletnike tudi osebam, ki so bile ob storitvi že stare 18 let, niso pa še dopolnile 21 leta starosti (mlajši polnoletni), upošteva njihovo osebnostno razvitost.

K 2. členu (Prenos pravnih aktov Evropske unije)

Ob pripravi predloga zakona je bila v celoti upoštevana Direktiva (EU) 2016/800 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. 5. 2016 o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku. Predlog zakona tako ureja procesna jamstva mladoletnikov v skladu z določbami navedene direktive.

K 3. členu (Uporaba določb drugih zakonov)

Člen predstavlja dopolnitev veljavnega 70. člena KZ.

Ta zakon je namenjen celoviti obravnavi materialnega in procesnega položaja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj ter izvrševanja kazenskih sankcij za mladoletnike, pri čemer so v njem vsebovane tiste določbe, ki odražajo poseben način obravnavanja mladoletnikov, določbe drugih zakonov, ki sicer urejajo položaj polnoletnih storilcev kaznivih dejanj, pa se še vedno uporabljajo glede vseh tistih vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, ob dodatnem pogoju, da niso v nasprotju z določbami tega zakona.

Kar zadeva uporabo določb KZ-1, le-ta v drugem odstavku 1. člena določa, da se po tem zakoniku kazenska odgovornost uveljavi s kaznovanjem polnoletnih oseb zaradi kaznivih dejanj na podlagi ugotovljene krivde. Izrecno torej izključuje uveljavljanje kazenske odgovornosti mladoletnih storilcev po tem zakoniku. Hkrati v drugem odstavku 5. člena določa, da posebni zakoni določajo kazensko odgovornost mladoletnikov in v 375. členu (poglavje prehodnih in končnih določb), da se določbe kazenskega zakonika iz leta 1994 uporabljajo do uveljavitve kazenskega zakonika za mladoletnike, določbe tega zakona pa le, kolikor ne nasprotujejo navedenim določbam kazenskega zakonika. Ta zakon kot specialnejši in kasnejši na novo ureja subsidiarno določb KZ-1 za mladoletnike in derogira določbe o prehodni uporabi določb KZ-1 in KZ. Tako se npr. uporablja posebni del Kazenskega zakonika v celoti tudi za mladoletnike, iz splošnega dela Kazenskega zakonika pa tiste določbe, ki niso v nasprotju s tem zakonom (takšne so npr. določbe o času in kraju izvršitve, silobranu, skrajni sili, poskusu, udeležbi in nekaterih drugih splošnih institutih materialnega kazenskega prava). Posebej pa so v tem zakonu določene vse kazenske sankcije, ki se lahko mladoletnikom izrekajo za kazniva dejanja in pogoji za njihovo uporabo.

Razmerje med procesnimi določbami tega zakona in določbami ZKP je urejeno na podoben način, kot je doslej veljalo za razmerje med določbami posebnega poglavja ZKP, ki je urejal postopek zoper mladoletnike, pri čemer so določeni procesni instituti v tem zakonu urejeni podrobneje in v večji meri prilagojeni namenu obravnave mladoletnikov. Izrecno je izključena uporaba določb XXV.a ter XXVI.a poglavja, saj niso v nasprotju z nobeno določbo tega zakona in bi se brez izrecne izključitve lahko uporabile. Niso pa v skladu s temeljnimi izhodišči obravnavanja mladoletnikov, zato jih je bilo potrebno izključiti. Prav tako je bilo treba izrecno izključiti uporabo določb o napovedi pritožbe, kar je v skladu s

temeljnimi izhodišči zakona, ki upošteva specifične lastnosti mladoletnikov kot še nedoraslih, psihično in socialno nerazvitih oseb in daje mladoletniku možnost, da bo vsaka odločitev o uresničevanju pravice do pravnega sredstva zoper posamezno odločbo sodišča pretehtana in preiščljena.

Med drugim je v kazenskem postopku podrobneje urejen položaj oškodovancev, v tem zakonu pa so urejene tiste posebnosti, ki so nujne glede na poseben namen tega zakona, in sicer, da se v ospredje postavi otrokove pravice, interes otroka in paternalistični pristop, medtem ko je kaznovalni namen potisnjen v ozadje. V skladu z navedenim oškodovanec zlasti ne more prevzeti pregona oziroma ne more vložiti zasebne tožbe, kadar državni tožilec odloči, da ne bo zahteval uvedbe postopka, lahko pa v osmih dneh od prejema sklepa državnega tožilca o zavrženju ovadbe zahteva, naj senat za mladoletnike okrožnega sodišča uvede postopek. Če sodišče uvede postopek, mora državni tožilec tudi v tem primeru nadaljevati s kazenskim pregonom. Oškodovanec ima pomembno vlogo v postopkih odvratanja, ki se lahko izvedejo le ob njegovem soglasju. Pravica, da se mladoletniku naloži plačilo oškodovančevega premoženjskoprnega zahtevka, pa je omejena na primere, ko ima mladoletnik lastne dohodke ali premoženje, sicer se oškodovanca napoti na pravdo. Glede vseh ostalih vprašanj o položaju oškodovanca se smiselno uporabljajo določbe ZKP, ki implementira Direktivo o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (Direktiva 2012/29/EU). Zlasti gre za določbe o pravici oškodovanca, da je ob njem oseba, ki ji zaupa; o ustreznih ukrepih za pomoč oškodovancem, da razumejo in se jih razume od prvega stika dalje s pristojnimi organi; o pravici oškodovanca, da mu od prvega stika s pristojnim organom dalje posredujejo širok nabor informacij; o zagotovitvi pisnega potrdila o naznanitvi kaznivega dejanja; o pridobivanju podatkov o poteku in stanju konkretnega predkazenskega in kazenskega postopka; o pravici do tolmačenja in prevajanja; o seznanitvi s pravico dostopa do brezplačnih storitev za pomoč in podporo žrtvam in njihovim družinskim članom; o pravici do zaslišanja in predlaganja dokazov o zaslišanju otroka, ki je oškodovanec s posebnimi potrebami o pravici do pravne pomoči in povračila stroškov ter o začasnem zavarovanju; o ukrepih za zaščito oškodovancev in družinskih članov pred sekundarno in ponovno viktimizacijo ter maščevanjem in ustrahovanjem; o zaščiti oškodovancev med kazenskimi preiskavami; o pravici do varstva zasebnosti; o individualni oceni; o pravicah oškodovancev s posebnimi potrebami do zaščite v kazenskem postopku. Se pa seveda te določbe uporabljajo le, kadar in kolikor niso v nasprotju s predlogom ZOMSKD.

Kar zadeva uporabo določb ZIKS-1, je obseg določb, ki se smiselno uporabljajo, odvisen od vrste sankcije, ki je izrečena. Tako se glede izvrševanja kazni mladoletniškega zaporja in glede izvrševanja prepovedi vožnje motornega vozila (bodisi da je izrečen kot ena izmed nalog vzgojnega ukrepa ali pa kot stranska kazen) v pretežni meri smiselno uporabljajo določbe ZIKS, saj ta zakon vsebuje le nekatere posebne določbe. Kar zadeva izrek vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom, pa je glede na način urejanja v ZIKS-1, ki na več mestih napotuje na smiselno uporabo določb, ki so izven poglavja, v katerem je urejeno izvrševanje namestitve v prevzgojnem domu, tudi v tem zakonu uporabljen enak način urejanja – torej z izrecnim navajanjem določb ZIKS-1, ki se smiselno uporabljajo tudi za izvrševanje tega vzgojnega ukrepa, podrobnejša pojasnila glede tega vprašanja pa so razvidna iz obrazložitve k posameznim členom, zlasti iz obrazložitve k 109. členu.

K 4. členu (Omejitev odgovornosti za kazniva dejanja glede na starost storilca)

Člen pomeni nekoliko spremenjen 71. člen KZ in 21. člen KZ-1.

Starostna meja 14 let kot meja za izrek sankcije zaradi protipravnega ravnanja mladoletnih oseb je v našem pravnem prostoru uveljavljena že od leta 1929 (od sprejetja Kazenskega zakonika Kraljevine SHS) in sledi priporočilom mednarodnih dokumentov (npr. Pekinška pravila), da starostna meja za kazensko odgovornost ne sme biti postavljena prenizko. Tudi v večini evropskih držav je ta meja pri 14 letih. To starostno mejo določa tudi KZ-1. Glede na to, da se v skladu s 1. členom KZ-1 kazenska odgovornost po

tem zakoniku uveljavlja le zoper polnoletne storilce kaznivih dejanj, je določba 21. člena KZ-1 smiselna in nujna le, dokler velja za mladoletnike prehodna ureditev v skladu s 375. členom KZ-1, torej do uveljavitve in začetka uporabe tega (posebnega) zakona, ki obravnava mladoletne storilce kaznivih dejanj in mora po naravi stvari urediti tudi položaj tistih mladoletnih oseb, ki zaradi svoje starosti še niso sposobne biti subjekti kazenskega prava.

Ta člen določa, da otrok do dopolnjenega štirinajstega leta starosti ne more biti storilec kaznivega dejanja. Ne gre torej za golo izključitev krivde, kot na primer pri neprištevnem storilcu protipravnega dejanja, zoper katerega je dopustno uporabiti tiste kazenske sankcije, ki so nujne za zagotovitev varnosti ljudi ali premoženja (varnostni ukrepi). Zaradi zakonske domneve, da nobena oseba, ki še ni dopolnila 14. leta starosti, duševno in psihično ni dovolj razvita, da bi lahko bila nosilec kazenske odgovornosti, namreč sploh ne more biti subjekt kazenskega prava in zaradi tega zoper njo ni dopustno uporabiti nobenih kazenskih sankcij niti varnostnih ukrepov. Država je dolžna v ta namen zagotoviti druge mehanizme. Kljub temu, da je dejanje izvršil otrok, ki ne more biti subjekt kazenskega prava, pa dejanje ostaja protipravno, kar ima praktične posledice, saj je zoper takšno ravnanje npr. načeloma dopusten silobran.

K 5. členu (Starost storilca)

Člen vsebinsko povzema tretji odstavek 5. člena KZ-1 ter 72. in 94. člen KZ.

V tem členu so določene temeljne starostne meje, od katerih je tudi odvisna uporaba posameznih določb tega zakona. Kategorija mladoletnikov je razdeljena v dve podkategoriji, in sicer mlajših in starejših mladoletnikov. Zaradi celovitosti obravnavane materije je v tej določbi opredeljena tudi kategorija mlajših polnoletnikov, za katere se ta zakon uporablja, kadar so izpolnjeni v njem določeni pogoji. V tem delu predlog zakona prevzema ureditev iz KZ, ki je tudi že poznal pojem mlajši polnoletnik. Iz določb v postopkovnem delu tega predloga zakona izhajajo, da je zanje pristojen sodnik posameznik oziroma senat, ki obravnava polnoletne storilce. Razlika s 94. členom KZ:

- mlajši polnoletniki so bili v KZ opredeljeni kot osebe, ki so kaznivo dejanje izvršile kot polnoletne, med sojenjem pa še niso dopolnile 21 let. Nova opredelitev mlajših polnoletnikov je prilagojena tretjemu odstavku 5. člena KZ-1, ko je **pomembna le starost v času izvršitve kaznivega dejanja** in ne v času sojenja. Mlajši polnoletniki so po tem zakonu torej osebe, so bile ob izvršitvi kaznivega dejanja stare med 18 in 21 let.

Kar zadeva **starost v času sojenja**, pa je le ta (poleg starosti ob storitvi kaznivega dejanja) seveda še vedno pomembna za način mladostnikovega obravnavanja.

Zgolj zaradi povezanosti teh dveh vrašanj in terminoloških pojasnil, so na tem mestu povzete temeljne rešitve glede obravnave mladoletnih storilcev, ki so med sojenjem postali polnoletni in mlajših polnoletnikov.

Tako se polnoletnemu, ki je dopolnil enaindvajset let, ne sme soditi za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik (prvi odstavek 38. člena). Če te starosti med sojenjem še ni dopolnil, pa se mu sme soditi samo za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen hujša od petih let zapora.

Zoper osebo, ki je kaznivo dejanje storila kot starejši mladoletnik, pa sme za vsa in ne le za najtežja kazniva dejanja teči postopek in se mu lahko izrečejo (v 39. členu določene) sankcije tudi po dopolnjenem 21. letu starosti.

Kar zadeva mlajše polnoletnike (oseba, ki je bila ob storitvi kaznivega dejanja že polnoletna, ni pa še dopolnila enaindvajset let), je njihov položaj urejen v 40. členu, v skladu s katerim se jim sme pod določenimi pogoji izreči določene vzgojne ukrepe. Starost v času sojenja ni določena kot pogoj, je pa vsaj

posredno za odločanje nedvomno pomemben tretji odstavek tega člena, ki se nanaša na izvrševanje izrečenih vzgojnih ukrepov - trajati smejo najdlje do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti.

Kar zadeva starost, kot pomembno dejstvo pri obravnavi mladostnikov, je pomemben še prvi odstavek 121. člena predloga zakona, ki določa, da lahko oseba ostane v posebnem zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti.

K 6. členu (Namen obravnavanja mladoletnikov)

Člen vsebinsko povzema 73. člen KZ.

Namen kazenskih sankcij za mladoletnike je v zakonu izrecno naveden predvsem zato, da se poudari drugačna izhodišča sankcioniranja mladoletnikov v primerjavi s polnoletnimi storilci. Ta določba je vodilo sodnika pri izbiri ustreznega vzgojnega ukrepa oziroma pri odločitvi, ali naj mladoletniku izreče kazen mladoletniškega zapora ali denarno kazen. Namen kazni in vzgojnih ukrepov je namreč isti – zagotovitev vzgoje, prevzgoje in pravnega razvoja. Iz določbe tako jasno izhaja, da povračilnost in generalna prevencija, ki pridobivata vedno večji pomen pri sankcioniranju polnoletnih storilcev, nista namena sankcij za mladoletnike.

Poleg tega ta zakon razširja namen sankcij za mladoletnike na vse ostale ukrepe, ki jih po tem zakonu lahko določi državni tožilec, sodnik za mladoletnike (oz. senat za mladoletnike) in organi, ki izvršujejo sankcije ter na ta način dodatno krepi prevzgojno usmeritev obravnavanja mladoletnikov. Ostali ukrepi so npr.: odločitev državnega tožilca za postopke odvrčanja, odločitev sodišča za omejevalne ukrepe, odločitev predstojnika zavoda o disciplinskem kaznovanju, itd.

K 7. členu (Pravica do obveščeniosti)

Ta člen pomeni prenos Direktive (EU) 2016/800 glede pravice mladoletnika in njegovih staršev oziroma skrbnika, do seznanitve s tekom postopka zoper mladoletnika in z njegovimi pravicami v predkazenskem in kazenskem postopku. Kadar kljub prizadevanjem ni mogoče priti v stik s starši, kadar so starši na primer oškodovanci ali sotorilci, kadar bi bilo obveščanje staršev v škodo mladoletnika, ali kadar so podane objektivne okoliščine, ki kažejo na to, da bi obveščanje staršev lahko resno ogrozilo kazenski postopek, morajo pristojni organi poskrbeti, da je o postopku in pravicah mladoletnika obveščena druga odrasla oseba, ki ji mladoletnik zaupa in jo določi kot takšno. Če pristojni organ oceni, da tudi ta oseba ni primerna (iz že navedenih razlogov), obvesti CSD, da ta imenuje drugo odraslo osebo, ki se jo pouči o pravicah iz prvega in drugega odstavka.

K 8. členu (Odvračanje kazenskega pregona)

Določba o subsidiarnosti kazenskega pregona pri obravnavanju mladoletnikov v kazenskem postopku je v naši zakonodaji prvič zapisana med temeljnimi določbami zakona, kar kaže na njeno pomembnost pri obravnavi mladoletnikov. Pomen oblik odvrčanja poudarjajo tudi številni mednarodni dokumenti (predvsem priporočila Sveta Evrope), ker je s t.i. alternativnimi načini obravnavanja mogoče učinkovito vplivati na razvoj mladoletnika in se s tem izogniti stigmatizaciji in drugim negativnim učinkom sodnega obravnavanja. Zakon v postopkovnem delu določa različne oblike odvrčanja od obravnavanja v formalnem sodnem postopku, državni tožilci pa se odločijo, katere zadeve so primerne za takšen način obravnavanja.

K 9. členu (Načelo največje koristi mladoletnika)

Ta zakon v skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki v prvem odstavku 3. člena določa, da morajo biti pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, otrokove koristi glavno vodilo (tako, na primer, pri v slovenski družinski in s tem povezani socialni zakonodaji govorimo o

»največji koristi« otroka oziroma mladoletne osebe), uvršča načelo največje koristi otroka med temeljna načela. Glede na to, da so otroci do dopolnjenega štirinajstega leta starosti izključeni iz dometa tega zakona in da zakon obravnava v prvi vrsti mladoletnike, je zaradi jasnosti govora o načelu največje koristi mladoletnika. Celovito obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj v samostojnem zakonu bo dodatno omogočilo, da bodo v ospredje vseh postopkov bolj postavljene mladoletnikove pravice in njegova največja korist, medtem ko ostaja kaznovalni namen v ozadju. Pravni standard »največja korist mladoletnika« je vrednostni pojem, ki ga je treba konkretizirati z upoštevanjem vseh okoliščin posameznega primera.

Vse organe, ki obravnavajo mladoletnike (policija, državno tožilstvo, sodišče, vzgojni zavodi, uprava zapora), zavezuje tudi zahteva, da pri vseh svojih dejanjih po tem zakonu vedno upoštevajo mladoletnikovo osebnost in njegove psihične lastnosti. Posebej pa je poudarjeno, da morajo biti vsi ukrepi tudi sorazmerni teži izvršenega dejanja. Čeprav imajo organi, ki obravnavajo mladoletnike, bistveno večjo diskrecijo kot organi, ki obravnavajo polnoletne storilce kaznivih dejanj, morajo teži ukrepov (ne le sankcij, ampak tudi ukrepov v okviru odvratanja od kazenskega postopka in omejevalne ukrepe) prilagoditi teži izvršenega dejanja.

Drugi del: KAZENSKÉ SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

1. SPLOŠNE DOLOČBE

K 10. členu (Sistem kazenskih sankcij za mladoletnike)

V tem členu so našteje vse vrste kazenskih sankcij, ki se lahko izrekajo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj in sicer vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi, ob smiselni uporabi določb kazenskega zakonika pa se lahko mladoletniku izreče tudi odvzem premoženjske koristi. Za razliko od polnoletnih storilcev kaznivih dejanj, za mladoletnike niso predvidene sankcije opozorilne narave, kot najpomembnejša kategorija kazenskih sankcij za mladoletnike pa so predvideni vzgojni ukrepi, s katerimi se zasleduje primarni namen obravnave mladoletnikov in sicer zagotovitev vzgoje, prevzgoje in pravičnega razvoja mladoletnika.

K 11. členu (Izrekanje sankcij mladoletnikom)

Člen vsebinsko povzema 72. člen KZ.

Del materije iz 72. člena KZ je urejen že v 5. členu tega zakona (delitev mladoletnikov v starostne kategorije), ta člen pa določa, katere vrste sankcij se lahko izrekajo posamezni kategoriji mladoletnikov, pri čemer ohranja ureditev, po kateri se sme mlajšim mladoletnikom izrekati le vzgojne ukrepe, starejšim mladoletnikom pa, sicer zgolj izjemoma, tudi kazni (glavne in stranske). Obema kategorijama mladoletnikov je ob smiselni uporabi določb kazenskega zakonika mogoče izreči tudi varnostne ukrepe, ki so našteji v 43. členu tega zakona.

2. VZGOJNI UKREPI

K 12. členu (Vrste vzgojnih ukrepov)

Določba vsebinsko povzema 74. člen KZ. Člen našteva vse vzgojne ukrepe in njihove temeljne značilnosti, pogoji za izrek posamičnih vzgojnih ukrepov pa so opredeljeni v poznejših členih. Posebej je poudarjeno, da se mladoletnike izloči iz njihovega okolja in se jih namesti v zavod le izjemoma, če drugi vzgojni ukrepi ne morejo doseči namena sankcioniranja in le za nujno potreben čas.

Razlike s 74. členom KZ:

- med zavodskimi ukrepi zakon ne našteva več oddaje v zavod za usposabljanje, saj (enako kot po ureditvi v KZ) namestitev v takšen zavod ni predstavljal samostojnega vzgojnega ukrepa, ampak

le način izvrševanja drugih dveh zavodskih ukrepov oziroma varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja v zavodu. Takšno vlogo namestitve v zavod za usposabljanje ohranja tudi ta zakon, vendar to dosledneje in pravilneje izpelje tako, da namestitve v zavod za usposabljanje več ne uvršča med vzgojne ukrepe, ampak opredeljuje kot način izvršitve nekaterih sankcij;

- termin »oddaja« v vzgojni zavod oziroma prevzgojni dom se nadomesti s terminom »namestitev«. Izraz »oddaja« je bil nekritično uporabljan v naši zakonodaji že desetletja, ker pa je preživet in ne odraža pravega namena ukrepa, se ga nadomesti s primernejšim izrazom, kot omenjeno z izrazom »namestitev«. Omenjen izraz je bil nadomeščen v celotnem besedilu predlaganega zakona;
- izraz »organ socialnega varstva« pa se nadomesti z izrazom »center za socialno delo«. Sprememba izraza je bila potrebna zaradi poenotenja izrazov v zakonodaji, ki ureja socialno varstvo, družinska razmerja, pravice iz starševskega varstva in družinske prejemke in ostale predpise, ki so povezani z navedenimi področji.

K 13. členu (Izbira vzgojnega ukrepa)

Določba vsebinsko povzema 75. člen KZ. Ko sodišče izbira vzgojni ukrep, ki ga bo izreklo mladoletniku, mora izhajati iz namena vzgojnih ukrepov. Ta namen je zagotovitev vzgoje prevzgoje in pravilnega razvoja. Vzgojni ukrep izbere sodišče tako, da bi bil ta namen čim boljše dosežen. Zakon našteva okoliščine, ki naj jih sodišče pri izbiri upošteva. Razlika s 75. členom KZ:

- k okoliščinam iz 75. člena KZ je dodana še nova okoliščina, t.j. mladoletnikovo obnašanje po storjenem dejanju, pri čemer je posebej poudarjeno ne le, da je škodo poravnal, ampak da si jo je prizadeval poravnati (to pomeni, da sodišče pri izbiri upošteva tudi neuspešnost postopkov odvracanja, če je bila zanj vzrok oškodovančeva pasivnost ali izrecno nasprotovanje, mladoletnik pa je dal soglasje za te postopke oziroma drugače izkazal, da želi povrniti škodo).

K 14. členu (Ukor)

Določba vsebinsko povzema 76. člen KZ. Ukori je najmilejši vzgojni ukrep, ki ga sodišče izreče, kadar ugotovi, da je namen vzgojnih ukrepov mogoče doseči že z opozorilom. Izrek ukora sicer kaže oceno sodišča, da je mladoletnika potrebno obravnavati in mu izreči sankcijo, saj bi sicer (ob izpolnjevanju pogojev tega zakona) odločilo, da postopek proti njemu ni smotrn. Zakon ne navaja okoliščin, ki naj bodo sodišču posebno vodilo pri izreku ukora, poudarja pa, da je njegov izrek primeren predvsem, kadar je mladoletnik izvršil kaznivo dejanje zaradi nepremišljenosti ali lahkomišelnosti.

K 15. členu (Navodila in prepoved)

Določba vsebinsko povzema 77. člen KZ. Vzgojni ukrep, katerega vsebina so različne obveznosti, ki jih je mogoče naložiti mladoletniku, ne da bi ga izločili iz njegovega okolja, je bil uveden v kazensko zakonodajo leta 1995. Zanj je značilno, da obsega večje število obveznosti (navodil) in eno prepoved, s čimer daje zato sodišču široke možnosti za ukrepanje in individualizacijo pri izbiri ustreznega ukrepa. Spremembe pri posameznih navodilih (v primerjavi s 77. členom KZ):

- navodilo plačilo povzročene škode lahko naloži sodnik le mladoletniku, ki ima lastna sredstva;
- vsebinsko je razširjeno navodilo iz 8. točke drugega odstavka tega člena iz zgolj posvetovalnic na širšo paleto ustanov, ki nudijo vzgojno, poklicno, psihološko ali drugo psihosocialno pomoč;
- črtana je omejitev dnevnega trajanja socialnih treningov na 4 ure dnevno (osmi odstavek 77. člena KZ), saj so nekatere oblike treningov organizirane kot npr.: tedenski oz. dnevni tabori, delavnice. Zato pa je bila tudi za treninge (in za vsa ostala navodila) dodana skupna omejitev, da ne smejo motiti šolanja in zaposlitve – dodan stavek v četrtem odstavku tega člena;

K 16. členu (Nadzorstvo centra za socialno delo)

Člen vsebinsko povzema 78. člen KZ. Mladoletnemu storilcu kaznivega dejanja, ki potrebuje intenzivnejšo in trajnejšo pomoč in nadzorstvo, sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva. Izvajanje nadzorstva obsega pomoč, vodenje in usmerjanje, tako da bi bil mladoletnik po izvršenem ukrepu sposoben samostojno sprejemati zrele odločitve, izpolnjevati obveznosti in dejavno delovati v svojem okolju. Nadzorstvo se izvaja v okolju, v katerem mladoletnik živi.

Razlike z 78. členom KZ:

- zakon je skrajšal trajanje tega vzgojnega ukrepa: 78. člen KZ je določal trajanje od enega do treh let, sedanji zakon pa predvideva trajanje od šestih mesecev do dveh let. Praksa je namreč pokazala, da ima lahko nadzorstvo pozitivne učinke že po šestih mesecih; glede na to, da ta zakon določa tudi pogostejše poročanje, bo v zgodnejši fazi mogoče ugotoviti, ali se kažejo učinki ukrepa ali pa ga je treba nadomestiti z drugim ukrepom; poleg navodil iz 16. člena so v 17. členu dodane še tri prepovedi, ki jih sodišče lahko izreče mladoletniku v okviru nadzorstva centra za socialno delo. Gre za prepovedi, ki jih je uvedel že KZ-1 v okviru pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom (65. člen KZ-1) in nalog za pogojno odpuščenega (osmi odstavek 88. člena KZ-1). Te prepovedi so: prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi, prepoved druženja z nekaterimi oz. določenimi osebami, prepoved dostopa na posamezne kraje. Ker je smiselno, da so naloge, ki jih je mogoče izreči v okviru vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo, enake tistim za pogojno odpuščenega, je bil ustrezno dopolnjen tudi 20. člen tega zakona. Z enakimi prepovedmi je dopolnjen tudi seznam nalog mladoletniku na pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora (33. člen predloga zakona). Vse tri dodane prepovedi so v celoti enake prepovedim za polnoletne storilce, kar pomeni, da zajemajo enako nedoločene pojme (kot npr.: druženje, dostop) in jih bo sodna praksa morala interpretirati enotno, če so še ostali nedorečeni po treh letih od uveljavitev KZ-1. Z namenom odprave morebitne nejasnosti glede nadzorovanja mladoletnika, ali spoštuje izrečene prepovedi, je bil dodan šesti odstavek, ki določa obveščanje sodišča, saj je sodišče tisto, ki določi prepovedi.

K 17. členu (Namestitve v vzgojni zavod)

Določba vsebinsko povzema 79. člen KZ. Če mladoletnik potrebuje intenzivnejše nadzorstvo in izločitev iz njegovega okolja, se mu izreče vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod. Razlike z 79. členom KZ:

- v drugem odstavku je dodana obveznost sodišča, da vsakih šest mesecev ali pogosteje presoja, ali naj ukrep preneha ali pa se nadomesti z drugim (v poglavju o izvrševanju vzgojnih ukrepov pa je določeno, da mora zavod vsake tri mesece poslati poročilo o izvrševanju tega ukrepa tako sodišču kot državnemu tožilcu);
- tretji odstavek 79. člena KZ ni povzet v ta člen, saj je nepotreben – vsi vzgojni zavodi so namreč organizirani tudi v obliki stanovanjskih skupin, zato izvajanje tega ukrepa v stanovanjski skupini ne predstavlja neke redke oblike, pri kateri bi se zastavljalo vprašanje, ali sploh še lahko govorimo o bivanju v vzgojnem zavodu. Dnevno bivanje mladoletnikov v vzgojnem zavodu pa ni nikdar zaživel, poleg tega pa bi bilo tudi vezano na številne organizacijske probleme (to bi bilo mogoče izvajati le za mladoletnike, ki živijo v neposredni bližini zavodov), zato je bila tudi ta možnost izvajanja tega ukrepa črtana.
- Za razliko od KZ ta zakon več ne opredeljuje namestitve v zavod za usposabljanje kot vzgojni ukrep, ki se izreče namesto zavodskega ukrepa ali varnostnega ukrepa, ampak opredeljuje namestitve v zavodu za usposabljanje kot način izvršitve zavodskih vzgojnih ukrepov (tretji odstavek 17. člena in peti odstavek 18. člena) ter varnostnega ukrepa (četrti odstavek 43. člena). V skladu z drugim odstavkom 199. člena ZIKS-1 lahko sodišče tako odloči, če je zavodski ukrep izreklo mladoletniku, ki ima odločbo o usmeritvi v skladu z zakonom, ki ureja usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, in s katero je mladoletnik opredeljen kot otrok z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, v vzgojnem zavodu ali prevzgojnem domu pa ne bi mogel biti deležen ustrezne obravnave. Ker je to le način izvršitve zavodskega ukrepa, veljajo glede trajanja bivanja v zavodu za usposabljanje enake omejitve kot za bivanje v vzgojnem zavodu oziroma

prevzgojnem domu (odvisno, za izvršitev katerega od navedenih zavodskih ukrepov gre), prav tako tudi glede dolžnosti sodišča, da vsakih šest mesecev oceni potrebnost nadaljnega bivanja v zavodu.

- Glede na ureditev v družinskem zakoniku, ki določa, da v primerih, ko sodišče namesti otroka v vzgojni zavod, imenuje tudi zavod, je tudi v primeru izreka zavodskega vzgojnega ukrepa določeno, da je sodišče tisto, ki določi zavod, pred tem pa pridobi mnenje centra za socialno delo.

K 18. členu (Namestitve v prevzgojni dom)

Člen vsebinsko povzema 80. člen KZ. Vzgojni ukrep namestitve v prevzgojni dom se izreče mladoletniku, ki ga je treba v celoti izločiti iz njegovega okolja in vključiti v intenzivne prevzgojne programe pod stalnim nadzorstvom strokovnjakov. Razlika z 80. členom KZ:

- glede na to, v kolikšnem času se lahko vzgoja oziroma prevzgoja ocenjuje kot uspešna, je treba upoštevati ustaljeno časovno planiranje ciklov pedagoških procesov. Tako se v tretjem odstavku tega člena ob upoštevanju minimalne dobe za izrek namestitve v vzgojnem zavodu oziroma mladoletniškega zapora spodnja meja časovne omejitve skrajšuje, in sicer iz enega leta na 6 mesecev;
- četrti odstavek je spremenjen tako, da je vsebinsko enak drugemu odstavku prejšnjega člena (dolžnost sodišča, da najmanj vsakih šest mesecev preverja potrebnost nadaljnega trajanja bivanja v zavodu).
- KZ je v 74. členu določal namestitve v zavod za usposabljanje kot samostojen ukrep. Ker pa gre dejansko za nadomestni ukrep za vzgojni zavod in prevzgojni dom, zakon to sedaj določa le kot način izvrševanja ostalih zavodskih ukrepov, kar pomeni, da je trajanje bivanja v tem zavodu nesporno vezano na zakonsko določeno trajanje navedenih ukrepov.

K 19. členu (Pogojni odpust v času izvrševanja zavodskega vzgojnega ukrepa)

Določba vsebinsko povzema 82. člen KZ. Pogojni odpust iz zavoda (vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma) je podoben pogojnemu odpustu iz zapora za polnoletne. Pogojnost odpusta se kaže v tem, da ga sodišče lahko prekliče, če mladoletnik stori novo kaznivo dejanje ali ne ravna po navodilih centra za socialno delo. Razlike z 82. členom KZ:

- Terminološko je prvi odstavek tega člena usklajen s členom, ki ureja ustavitve izvrševanja n spremembo odločbe o vzgojnih ukrepih; v obeh primerih je namreč za odločitev pomemben tudi uspeh vzgoje in prevzgoje. Razlika med obema ukrepoma je predvsem v tem, da bo sodišče pogojno odpustilo mladoletnika, kadar lahko na podlagi vseh razpoložljivih podatkov sklepa, da ne bo ponavljal kaznivih dejanj, da pa namen vzgojnega ukrepa še ni v celoti dosežen, zaradi česar bi bila ustavitve izvrševanja vzgojnega ukrepa preuranjena.
- KZ je določal možnost pogojnega odpusta iz zavoda po enem letu, sedaj je ta rok skrajšan na pol leta.;
- pravno nedopustno je mladoletniku v času trajanja enega vzgojnega ukrepa izreči še enega, kar je dopuščala ureditev pogojnega odpusta v KZ (v času trajanja pogojnega odpusta se je mladoletniku lahko izrekel vzgojni ukrep nadzorstva). Zato je bil drugi odstavek spremenjen tako, da sodišče v času pogojnega odpusta ne izreče vzgojnega ukrepa nadzorstva, ampak postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD; ta sprememba pa ne predstavlja vsebinske spremembe, saj je v drugem odstavku tudi določeno, da ima svetovalec mladoletnika enake naloge kot svetovalec v okviru nadzorstvenega vzgojnega ukrepa;
- po novem tretjem odstavku lahko sodišče pogojno odpuščenemu mladoletniku naloži nekatere naloge, ki so enake določenim navodilom iz vzgojnega ukrepa »navodila« oz. naloži prepovedi, ki so določene v četrtem odstavku 16. člena v okviru nadzorstva centra za socialno delo. Sodišče torej lahko glede na dodan tretji odstavek tega člena ali postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu sam določi nekatere naloge. Če mladoletnik ne izpolnjuje naloženih nalog, pa je to lahko

razlog za preklic pogojnega odpusta. Glede izpolnjevanja nalog iz tega člena se smiselno uporabljajo določbe 15. oz. 16. člena tega zakona (nov četrti odstavek tega člena).

K 20. členu (Ustavitev izvrševanja in sprememba odločbe o vzgojnih ukrepih)

Določba vsebinsko povzema 83. člen KZ. Sodišče ves čas trajanja nekega vzgojnega ukrepa spremlja njegovo izvrševanje in glede na dosežene uspehe oceni, ali je bil namen vzgojnih ukrepov že dosežen z izrečenim ukrepom in zato ustavi njegovo izvrševanje ali pa izrečeni ukrep nadomesti z drugim (prvi odstavek). V tem členu sta določeni le omejitvi, s katerim vzgojnim ukrepom se lahko nadomestita oba zavodska ukrepa pred potekom zakonsko določenega minimalnega roka njenega trajanja. Izvrševanje vzgojnega ukrepa pa je mogoče ustaviti ali nadomestiti izrečeni ukrep z drugim tudi v primerih, ko se pokažejo okoliščine, ki jih ni bilo v času izbire vzgojnega ukrepa (drugi odstavek). Razlika s 83. členom KZ:

- KZ je dopuščal obe možnosti za ustavitev izvrševanja in za nadomestitev izrečenega ukrepa z drugim za vse vzgojne ukrepe, razen za navodila. Takšna rešitev je nelogična, zato je vzgojni ukrep »navodila« dodan tako v prvi kot v drugi odstavek;
- Glede na to, da se spodnja meja časovne omejitve namestitve v prevzgojni dom skrajšuje iz enega leta na 6 mesecev, je navedeni rok smiselno upoštevan tudi v tem členu.

K 21. členu (Ponovno odločanje o vzgojnih ukrepih)

Določba vsebinsko povzema 84. člen KZ. Mladoletniki so v obdobju hitrega razvoja, zato se v obdobju pol leta po izreku vzgojnega ukrepa mladoletnik lahko spremeni. Če se ukrep v tem času še ni začel izvrševati (ne glede na razlog za odmik začetka izvrševanja) ali je bilo izvrševanje zavodskega ukrepa prekinjeno za obdobje več kot pol leta, sodišče odloči, ali je izrečeni ukrep še primeren – lahko odloči, da se ukrep ne bo izvršil, lahko pa ga tudi nadomesti z drugim. Razlike s 84. členom KZ:

- rok za ponovno odločanje zaradi neizvrševanja ukrepa je skrajšan iz enega leta na šest mesecev;
- prvi odstavek velja tudi za vzgojni ukrep navodila in prepoved;
- drugi odstavek je spremenjen tako, da zajema vse zavodske ukrepe, ne le vzgojni zavod.

K 22. členu (Izrek vzgojnega ukrepa za kazniva dejanja v steku)

Predlagana določba vsebinsko povzema 85. člen KZ. Če stori mladoletnik več kaznivih dejanj v steku, sodišče izreče sankcijo po drugačnih pravilih, kot veljajo za izrek enotne sankcije za dejanja v steku za polnoletne storilce kaznivih dejanj (53. člen KZ-1). Pri mladoletnikih sodišče presoja vsa kazniva dejanja enotno in ne določa vzgojnega ukrepa za vsako dejanje posebej. Terminologija steka kaznivih dejanj je bila poenotena s 53. členom KZ-1.

K 23. členu (Vodenje evidence o izrečenih vzgojnih ukrepih in dajanje podatkov o vzgojnih ukrepih)

Člen vsebinsko povzema drugi odstavek 105. člena KZ, 86. člen KZ, 135. člen ZKP in 250.a člen ZIKS-1 in glede vprašanj vodenja in upravljanja evidence napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1. Dajanje podatkov iz evidence o vzgojnih ukrepih je dovoljeno v bistveno ožjem obsegu kot pa dajanje podatkov iz kazenske evidence, in sicer se lahko le-ti dajo le sodiščem, državnim tožilstvom, policiji in centrom za socialno delo – nobena druga institucija ni upravičena do podatkov iz te evidence. To pomeni, da ima lahko izrečeni vzgojni ukrep posledice le v novem kazenskem postopku. Razlike s 86. členom KZ:

- določba je bila dopolnjena tako, da je v prvem odstavku določen upravljalec evidence, t.j. Ministrstvo za pravosodje (tako kot to sedaj določa 135. člen ZKP), hkrati je v tem odstavku navedeno, da se v evidenci zbirajo tudi podatki o vzgojnih ukrepih, ki so jih izrekla tuja sodišča;
- v novem drugem odstavku je naveden nabor osebnih podatkov o mladoletniku, ki se vpišejo, v evidenco vzgojnih ukrepov poleg oziroma namesto podatkov, ki jih ZIKS-1 določa za kazensko evidenco. V skladu z 38. členom Ustave RS, ki določa, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe,

- nadzor, in varstvo tajnosti osebnih podatkov določa zakon, je tako obseg osebnih podatkov posebej opredeljen v zakonu;
- ko sodišče odloči, da se izvrševanje vzgojnega ukrepa ustavi ali da se vzgojni ukrep ne izvrši, sklep o tem v skladu s tretjim odstavkom tega člena pošlje tudi Ministrstvu za pravosodje. Navedena določba je potrebna zato, da bo lahko ministrstvo podatke pravočasno, torej v roku iz petega odstavka tega člena, izbrisalo iz evidence.
 - v novem četrtem odstavku je krog uporabnikov podatkov iz evidence natančneje določen, in sicer se lahko le-ti dajo le sodiščem, državnim organom, policiji in centrom za socialno delo. Zaradi jasnosti je izraz organi za notranje zadeve nadomeščen z izrazom policija. Zaradi potrebne posebne skrbnosti po varovanju podatkov o izrečenih vzgojnih ukrepih, je črtana možnost, da se podatki iz evidence dajejo zavodom, ki izvršujejo vzgojne ukrepe. Če navedene institucije izvršujejo vzgojni ukrep, dobijo vse potrebne podatke od sodišča in ni potrebe, da bi bile upravičene do podatkov iz evidence.

KZ-1 v drugem odstavku 375. člena določa rok za izbris vzgojnih ukrepov iz evidence, in sicer v enem letu od takrat, ko je bilo izvrševanje ustavljeno. Zaradi različnih možnosti prenehanja izvrševanja in možnosti, da sodišče po izreku odloči, da se vzgojni ukrep sploh ne izvrši, je trenutek, od katerega teče enoletni rok za izbris, v petem odstavku tega člena ustrezno natančneje opredeljen.

Glede na to, da določba 135. člena ZKP preneha veljati v delu, ki se nanaša na vodenje evidence vzgojnih ukrepov, je bilo treba v tem predlogu zakona posebej določiti pravno podlago za izdajo podzakonskega akta o načinu vodenja evidence vzgojnih ukrepov.

3. OPOZORILNA SANKCIJA

24. člen (pogojna obsodba z določeno kaznijo mladoletniškega zavora in z nadzorstvom centra za socialno delo)

V tem členu je urejena opozorilna sankcija, ki se lahko izreče osebi, ki je storila kaznivo dejanje kot starejši mladoletnik, v času sojenja je že postala polnoletna, ni pa še dopolnila 21 let. Gre za določitev nove sankcije, s katero se naj odpravi primanjkljaj, na katerega je pokazala dosedanja praksa. Pogojna obsodba, podprta z ustreznimi navodili, izrečena 18 do 21 let staremu storilcu, ki je kaznivo dejanje storil kot starejši mladoletnik, ima namreč nedvomno večji učinek kot na primer vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo ali pa celo zavodski ukrep. Gre za samostojno oceno sodišča, ki v posameznem primeru pred izrekom sankcije ali vzgojnega ukrepa presodi tudi, ali bi lahko glede na osebnost mladoletnega storilca kaznivega dejanja prišel v poštev izrek pogojne obsodbe. Socialni delavci v praksi mnogokrat nimajo posebnega vpliva na polnoletno osebo, ki je storila kaznivo dejanje kot mladoletnik, sprememba izrečenega vzgojnega ukrepa v strožjega, na primer nastanitev v vzgojni zavod pa ne vpliva dobro na vzgojo in razvoj ostalih gojencev v zavodu, ki so praviloma mladoletni. V takem primeru sodišče lahko tudi ustavi izrečeni vzgojni ukrep iz smotnosti, kar pa ne vpliva dobro na samega mladoletnega storilca, ki je med sojenjem postal polnoleten.

4. KAZNI

K 25. členu (Vrste kazni)

V tem členu so našteje vrste kazni, ki se lahko izrekajo mladoletnikom in sicer gre za mladoletniški zapor, denarno kazen, prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države.

K 26. členu (Glavne in stranske kazni)

V tem členu so opredeljene glavne in stranske kazni, ter možnosti za izrek stranskih kazni ob glavni kazni. Stransko kazen izgon tujca iz države je mogoče izreči le ob kazni mladoletniškega zapora, izrečenega v določenem trajanju.

K 27. členu (Denarna kazen)

Določba vsebinsko povzema 88. člen KZ. Denarna kazen se sme izreči le starejšemu mladoletniku, če jo je po svojih dohodkih zmožen sam plačati in sicer za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora do petih let ali denarna kazen. Razlike z 88. členom KZ:

- glede na namen obravnavanja mladoletnikov v kazenskem postopku, je posebej določeno, da plačilo denarne kazni ne sme posegati v njegova sredstva, ki jih nujno potrebuje za morebitno izobraževanje;
- črtana je možnost določitve denarne kazni v določenem znesku, saj se v skladu z 47. členom KZ-1 denarna kazen lahko izreče le v dnevni zneski;
- določen je najvišji dnevni znesek, in sicer 500 EUR.

OPOMBA:

Predlagana ureditev (v tem delu je ureditev v 88. členu KZ enaka) ima za posledico, da se za hujša kazniva dejanja denarna kazen ne more izreči, lahko pa se izreče vzgojni ukrep, ki je milejša sankcija. Zlasti v primeru hujših premoženjskih deliktov je primernost takšne ureditve vprašljiva.

K 28. členu (Mladoletniški zapor)

Člen je nespremenjen 89. člen KZ. Kazen mladoletniškega zapora je kazen za starejše mladoletnike, ki se lahko izreče za kazniva dejanja, za katera je z zakonom predpisana kazen zapora petih ali več let.

K 29. členu (Odmera mladoletniškega zapora)

Člen je vsebinsko nespremenjen 90. člen KZ z manjšimi redakcijskimi spremembami.

K 30. členu (Vštevavanje omejevalnih ukrepov, povezanih z odvzemom prostosti)

Člen vsebinsko povzema 49. člen KZ. Razlika z 49. členom KZ:

- vštevavanje pripora in drugih oblik odvzema prostosti v zvezi s kaznivim dejanjem v izrečeno kazen mladoletniškega zapora je določal že KZ. Novost tega člena pa je, da določa vštevavanje oblik odvzema prostosti tudi v zavodske ukrepe. Vštevavanje je potrebno, saj tudi zavodski ukrep (vzgojni zavod in prevzgojni dom) predstavlja omejitev svobode in je zato potrebno spoštovati načelo o vštevanju pripora. Prejšnja ureditev, ki tega ni poznala, je bila v tem smislu nedosledna. Ker pa se ob izreku zavodskega ukrepa ne določi čas, ki ga mora mladoletnik prebiti v zavodu, vštevanja v zavodski ukrep ni mogoče urediti tako kot vštevanja v mladoletniški zapor. Predlog zakona zato določa, da se najdaljši dopusten čas bivanja v zavodu skrajša za čas odvzema prostosti med postopkom.

K 31. členu (Učinek mladoletniškega zapora in zapora na vzgojne ukrepe)

Nespremenjen 91. člen KZ.

K 32. členu (Odmera kazni obsojenemu mladoletniku)

Določba vsebinsko povzema 48. člen KZ. Ker KZ-1 v določbi o odmeri kazni obsojenemu več ne ureja vprašanja odmere kazni obsojenemu mladoletniku, je bilo to vprašanje potrebno urediti v tem zakonu. Odmera kazni obsojenemu mladoletniku je urejena na enak način, kot je bilo to storjeno v 48. členu KZ (z izjemo tretjega odstavka, katerega kasnejše črtanje v noveli KZ-1B je narekovala sprememba prvega odstavka 89. člena ZIKS-1).

K 33. členu (Pogojni odpust v času izvrševanja mladoletniškega zapora)

Določba vsebinsko povzema šesti odstavek 109. člena KZ. Pogojni odpust iz mladoletniškega zapora je urejen podobno kot pogojni odpust iz vzgojnega zavoda oz. prevzgojnega doma. Razlike s 109. členom KZ:

- o pogojnem odpustu mladoletnika iz mladoletniškega zapora odloča sodišče in ne več komisija za pogojni odpust po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij. Po tem zakonu je za to pristojen senat za mladoletnike okrožnega sodišča. Ureditev je torej enaka pogojnemu odpustu iz zavodskega vzgojnega ukrepa, s čimer je dosledno izpeljano stališče, da sodnik za mladoletnike nastopa tudi v vlogi sodnika za izvrševanje kazenskih sankcij za mladoletnike;
- že KZ je določal, da lahko sodišče mladoletniku za čas pogojnega odpusta odredi nadzorstvo centra za socialno delo, pri tem pa ni določal, da je mogoče pogojni odpust preklicati zaradi neizpolnjevanja navodil iz okvira nadzorstva, zato je v petem odstavku določena možnost preklica zaradi neizpolnjevanja obveznosti v okviru nadzorstva.
- po tretjem odstavku lahko sodišče pogojno odpuščenemu mladoletniku naloži nekatere naloge, ki so enake določenim navodilom iz vzgojnega ukrepa »navodila« oz. naloži prepovedi, ki so določene v petem odstavku 17. člena v okviru nadzorstva centra za socialno delo. Sodišče torej lahko glede na tretji odstavek 30. člena tega zakona ali postavi mladoletnika pod nadzorstvo CSD ali pa mu sam določi nekatere naloge. Če mladoletnik ne izpolnjuje naloženih nalog, pa je to lahko razlog za preklic pogojnega odpusta. Glede izpolnjevanja nalog iz tretjega odstavka 30. člena se smiselno uporabljajo določbe 16. oz. 17. člena tega zakona (nov četrti odstavek 30. člena tega zakona).

K 34. členu (Zastaranje izvršitve kazni mladoletniškega zapora)

Določba vsebinsko povzema 113. člen KZ, pri čemer so roki za zastaranje izvršitve mladoletniškega zapora podaljšani v primerjavi z ureditvijo v KZ, glede na drugačno ureditev teka zastaranja, ki ga je uvedel KZ-1.

K 35. členu (prepoved vožnje motornega vozila)

Kazen prepovedi vožnje motornega vozila se, ob enakih pogojih, kot jih določa kazenski zakonik, lahko izreče kot stranska kazen ob kazni mladoletniškega zapora ali ob denarni kazni.

K 36. členu (izgon tujca iz države)

Glede na to, da Direktiva 2004/38/ES za državljane držav Evropske unije in njihove družinske člane določa dodatne pogoje, ki morajo biti podani, da se jim izreče stranska kazen izгона tujca iz države, je ureditev, ki je usklajena s to direktivo, predlagana za vse tujce, saj ne bi bilo dopustno v kazenski zakonodaji predpisovati drugačne obravnave storilcev kaznivih dejanj glede na državljanstvo. Direktiva sicer predpisuje blažje pogoje za izrek kazni izгона državljanom držav Evropske unije, ki v drugi državi članici Evropske unije živijo manj kot deset let (»grožnja za javni red ali javno varnost«), in strožje pogoje za tiste, ki v drugi državi članici živijo več kot deset let (»resna grožnja za javni red ali javno varnost« oziroma »nujni razlogi javne varnosti«), v predlogu novega člena pa je za vse tujce predlagan enak, torej strožji pogoj, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost.

V skladu s predlaganim prvim odstavkom bo tako sodišče smelo starejšemu mladoletniku, ki ni slovenski državljan, izreči izgon z ozemlja Republike Slovenije za čas od enega do petih let, vendar le v primeru, če mu bo izreklo sankcijo več kot dve leti mladoletniškega zapora in kadar bo na podlagi njegovih osebnih okoliščin ocenilo, da je podana resna grožnja za javni red ali javno varnost. Glede na dodatni pogoj iz Direktive 2004/38/ES, da je izgon potreben zaradi mladoletnikove koristi, kot to predpisuje Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah z dne 20. 11. 1989, je v predlaganem prvem odstavku določeno, da se starejšim mladoletnikom sme izreči izgon le, če je nujen zaradi njihovih največjih koristi, v skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah. Hkrati pa v recitalu Direktiva 2004/38/ES največje koristi mladoletnika poveže tudi z zaščito vezi mladoletnika z njegovo družino.

Drugi odstavek določa, da se trajanje stranske kazni izгона tujca iz države šteje od dneva pravnomočnosti sodbe; čas, prebit v mladoletniškem zaporu, pa se ne všteva v čas trajanja te kazni.

Predlagani tretji odstavek pa v skladu z Direktivo 2004/38/ES določa dodatno presojo pred izvršitvijo te kazni, kar bo potrebno v vsakem primeru izreka te stranske kazni, glede na to, da jo je mogoče izreči le ob izreku kazni mladoletniškega zapora v trajanju več kot dve leti. Sodišče bo torej pred izvršitvijo te stranske kazni ponovno oceniti, ali so še podane osebne okoliščine, ki so bile podlaga za odločitev o izgonu.

5. VARNOSTNI UKREPI

K 37. členu (Izrekanje varnostnih ukrepov)

Določba vsebinsko povzema četrti odstavek 72. člena in tretji odstavek 81. člena KZ, dodaja pa tudi varnostni ukrep kot izhaja iz 4. točke 69. člena KZ-1. Mladoletnim storilcem kaznivih dejanj se lahko izrečejo v tem členu navedeni varnostni ukrepi, pri čemer se varnostni ukrepi odvzem vozniškega dovoljenja, odvzem predmetov in prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo lahko izrečejo zgolj ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni, medtem ko se varnostna ukrepa obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu oziroma obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti izrekata samostojno. Razlike s KZ:

- dodan je bil nov prvi odstavek, ki smiselno enako kot 69. člen KZ-1, opredeljuje vse varnostne ukrepe, ki se lahko izrečejo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj;
- za razliko od 72. člena KZ se oba psihiatrična varnostna ukrepa izrekata le samostojno, torej tudi v primeru bistveno zmanjšane prištevnosti storilca, ker je to v skladu z namenom obravnavanja mladoletnikov, in sicer da so deležni ustrezne obravnave, ki se ne pogojuje z izrekom sankcije. KZ je namreč v četrtem odstavku 72. člena določal, da se vsi varnostni ukrepi lahko izrečejo le ob izrečenem vzgojnem ukrepu ali kazni. To je pomenilo, da neprištevnemu mladoletniku ni bilo mogoče izreči psihiatričnega zdravljenja, če se mu ni izrekel vzgojni ukrep ali kazen. Posredno je sicer bilo mogoče to zaključiti iz določbe o oddaji v zavod za usposabljanje, vendar takšna nejasna ureditev ni bila ustrezna. Določba v tem zakonu to nedoslednost odpravlja. ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu lahko v skladu s tretjim odstavkom 70.a člena KZ-1 traja do pet let, zato je smiselna določba, da se v primeru, če se ta ukrep izvršuje v zavodu za usposabljanje, ob polnoletnosti mladoletnika oceni, ali se ga premesti v ustrezen zavod za polnoletne osebe.
- Ti ukrepi so: odvzem vozniškega dovoljenja, odvzem predmetov, obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu, obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti ter prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo. Izrek varnostnih ukrepov tako ni več omejen le na primere, ko je mladoletniku izrečen vzgojni ukrep ali kazen, saj se sicer mladoletniku ne bi mogla izreči varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja, če bi bil mladoletnik neprišteven v času izvršitve kaznivega dejanja.

6. IZREKANJE KAZENSKIH SANKCIJ POLNOLETNIM ZA KAZNIVA DEJANJA, KI SO JIH IZVRŠILI KOT MLADOLETNIKI

K 38. členu (izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot mlajši mladoletnik)

Nespremenjen 92. člen KZ

K 39. členu (izrekanje kazenskih sankcij polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik)

Člen vsebinsko povzema 93. člen KZ z razliko, da je prvi odstavek dopolnjen tako, da se lahko izrečejo polnoletnemu za kaznivo dejanje, ki ga je izvršil kot starejši mladoletnik tudi navodila in prepoved.

7. MLAJŠI POLNOLETNIKI

K 40. členu (izrekanje vzgojnih ukrepov mlajšim polnoletnikom)

Člen vsebinsko povzema 94. člen KZ.

8. PRAVNE POSLEDICE IZREKA VZGOJNEGA UKREPA IN OBSODBE, REHABILITACIJA IN IZBRIS OBSODBE

K 41. členu (pravne posledice izreka vzgojnega ukrepa in pravne posledice obsodbe)

Vsebinsko povzema tretji odstavek 100. člena KZ.

K 42. členu (Pravni položaj mladoletnika po prestani kazni)

Vsebina predlagane določbe smiselno povzema vsebino 102. člena KZ in 81. člena KZ-1. Razlike s 102. členom KZ:

- izpuščen je del, ki govori o pravnih posledicah obsodbe kot oviri za pridobivanje pravic. Že KZ je namreč v tretjem odstavku 100. člena določil, da pravne posledice ne morejo nastati za mladoletnika.

K 43. členu (Zakonska rehabilitacija in izbris obsodbe)

Določba vsebinsko povzema 103. člen KZ. Tako kot vse obsodbe se tudi obsodba na mladoletniški zapor po preteku določenega časa izbriše iz kazenske evidence, s čimer nastopi zakonska rehabilitacija.

V primerjavi s 103. členom KZ so roki za izbris skrajšani, in sicer je KZ določal rok treh let ne glede na dolžino izrečenega mladoletniškega zapora, predlagana ureditev pa določa rok za izbris v odvisnosti od dolžine izrečene kazni mladoletniškega zapora, in sicer enoletni rok za izbris obsodbe na mladoletniški zapor do enega leta ter triletni rok za izbris obsodbe na mladoletniški zapor nad enim letom.

Tretji del: POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

1. SPLOŠNE DOLOČBE

K 44. členu (Uporaba določb tega zakona)

Člen vsebinsko povzema 451. člen ZKP. Določbe, ki se uporabljajo tudi v postopku proti mlajšemu polnoletniku, kadar pride v poštev izrek vzgojnega ukrepa:

- dolžnost hitrega ravnanja (45. člen)
- dolžnost obzirnega ravnanja (46. člen)
- obvezna obramba z zagovornikom (48. člen)
- pravice in dolžnosti centra za socialno delo v postopku proti mladoletniku (49. Člen)
- prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika (56. člen)
- prepoved objave podatkov (58. člen)
- dolžnost pričanja (59. člen)
- vabila in vročanje (60. člen)
- začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve (62. člen)
- določba o tem, da mora biti mladoletnik priprt ločeno od polnoletnih ter izjeme (prvi in drugi odstavek 65. člena);
- obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka (74. člen)
- pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku (79. člen)

K 45. členu (Dolžnost hitrega ravnanja)

Člen je sestavljen iz nespremenjenega 461. in 477. člena ZKP.

K 46. členu (Dolžnost obzirnega ravnanja)

Nov člen, ki zajema načelno napotilo vsem predstavnikom organov in organizacij ter drugim strokovnim delavcem, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, da morajo v postopku ravnati obzirno in upoštevati individualne lastnosti mladoletnika, da se preprečijo ali vsaj zmanjšajo negativni učinki postopka. Delno je ZKP to načelo zajel že v drugem odstavku 453. člena, vendar ga je vezal le na tista procesna dejanja, pri katerih je navzoč mladoletnik.

K 47. členu (Obvezna obramba z zagovornikom)

Člen vsebinsko povzema 454. člen ZKP. Razlike s 454. členom ZKP:

- k splošni določbi, da ima mladoletnik pravico do zagovornika ves čas postopka in da mora imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka, kadar gre za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora najmanj tri leta, za ostala kazniva dejanja pa, če sodnik spozna, da mu je potreben, so dodani še drugi primeri obvezne obrambe z zagovornikom. Sprememba ureditev je potrebna zaradi prenosa direktive (EU) 20016/800. Prav tako je na pomen obrambe z zagovornikom, kadar gre za kazenski postopek zoper mladoletnika, opozorilo Ustavno sodišče že v odločbi št. Up-143/97-14 z dne 19.6.1997, v kateri je navedlo, »da je pravica do obrambe z zagovornikom in ne le pravica obdolženca, da se brani, po določbi druge alineje 29. člena Ustave razglašena za eno temeljnih ustavnih pravic, strokovna pomoč, ki jo lahko nudi le zagovornik, pa za eno od jamstev, ki jih daje Ustava obdolžencu v kazenskem postopku zato, da mu zagotovi uresničevanje drugih ustavnih pravic, na prvem mestu pa pošteno sojenje s strani nepristranskih sodišč.« Pri mladoletnikih pa je v skladu s sedanjim ZKP pravica do obvezne obrambe razširjena, saj sodnik za mladoletnike presodi, ali je zagovornik potreben tudi, če gre za k.d., za katera je predpisana kazen zapora krajša od treh let. Ustavno sodišče nadalje v omenjeni odločbi navaja: »po skladnih razlagah posebnega postopka proti mladoletnikom je namreč zaradi specifičnih lastnosti, ki jih imajo mladoletniki kot še nedorasle, psihično in socialno nerazvite osebe očitno, da ne bo zagovornik potreben mladoletniku samo takrat, če je nem ali gluha ali bolan. Gre še za druge, posebne lastnosti in okoliščine (za stopnjo razvitosti, splošne razgledanosti in s tem povezano oceno kaznivega dejanja, obsežnost in zapletenost postopka), ki kažejo, da je zagovornik potreben. Zato lahko sodnik pride do spoznanja, da je zagovornik potreben, v kateremkoli stadiju postopka proti mladoletnikom.« Ustavno sodišče ne zaključuje, da zaradi nezrelosti potrebujejo zagovornika vsi mladoletni storilci, izrecno pa pove, da je nedoraslost ter psihična in socialna nerazvitost lahko razlog za postavitve obveznega zagovornika. Predlog zakona sicer še vedno prepušča presojo o tem, ali mladoletnik potrebuje zagovornika, sodišču, kadar gre za lažja kazniva dejanja. V primerih, ko gre za najlažja kazniva dejanja in za nezapleten postopek, namreč zakonodajalec ocenjuje, da je že z drugimi ukrepi, določenimi v tem zakonu, v zadostni meri poskrbljeno za ustrezno obrambo in varstvo koristi mladoletnika. Tako bodo o postopku vedno obveščeni starši oziroma skrbnik ali – v primerih, ki jih določa zakon – oseba, ki ji mladoletnik zaupa in jo izbere, če ta ni primerna, pa oseba, ki jo določi CSD. Te osebe bodo dolžne skrbeti za varstvo koristi mladoletnika v postopku. Da bodo to dolžnost lahko učinkovito uresničevale, pa bodo morale biti hkrati z mladoletnikom obveščene tudi o pravicah, ki jih ima mladoletnik v postopku. Prav tako ne gre pozabiti na dolžnost organov, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku, da morajo vedno paziti na njegovo največjo korist. Že na tej podlagi bo sodišče moralo vedno, kadar bo ocenilo, da je to v njegovo največjo korist, mladoletniku, ki nima zagovornika, le tega zagotoviti po uradni dolžnosti. Ob tem predlog zakona postavlja dodatno zahtevo, da je mladoletniku potrebna obvezna obramba z zagovornikom vedno takrat, kadar senat za mladoletnike odloči, da je potrebno izvesti glavno obravnavo. V predlogu zakona je namreč določeno, da se le po opravljeni glavni obravnavi lahko izreče zavodski vzgojni ukrep, kazen ali pa samostojni varnostni ukrep. Takšne sankcije pa mladoletniku sodišče ne bo smelo izreči, če ni imel zagotovljene strokovne obrambe z zagovornikom, kar je tudi ena izmed zahtev Direktive (EU) 800/2016.

Ob tem poudarjamo, da zakon v 51. členu določa t.i. specializirane zagovornike, ki morajo imeti posebna znanja z delom z mladoletniki, s čimer se omogoča, da se v kazenskem postopku zagotovi odločitev, ki je najbolj ustrezna za mladoletnika. Specializirani zagovorniki bodo razumeli, kaj je njihova vloga in bodo zato skrbeli za najboljšo mladoletnikovo korist;

Zaradi pomena izvršitve posameznih preiskovalnih dejanj v predkazenskem postopku na celoten nadaljnji potek kazenskega postopka, se v določenih primerih obvezna obramba predpisuje tudi za predkazenski postopek. Na ta način so bolj varovane njihove pravice v postopku in bolj uresničena skrb za njegove koristi. V drugem in tretjem odstavku so tako določene situacije, ko mora mladoletnik imeti zagovornika še pred začetkom pripravljalnega postopka. Drugi odstavek predvideva obvezno obrambo z zagovornikom v preiskovalnih dejanjih, ki se izvajajo v predkazenskem postopku in določena izjema od te zahteve. S to določbo je implementirana direktiva (EU) 800/2016.

ZKP določa, da mora imeti obdolženec zagovornika ves čas pripora. Ta predlog zakona omogoča tudi druge (sicer milejše od pripora) omejevalne ukrepe, ki pa pomenijo poseg v pravico mladoletnika do osebne svobode. Tako je na primer kot eden izmed omejevalnih ukrepov predvidena začasna namestitve v vzgojnem zavodu, ki je predvidena tudi kot nujni začasni ukrep nadzorstva in nastanitve, kot tak ukrep pa tudi namestitve v krizni center. Zaradi tega je bilo treba v tretjem odstavku posebej določiti, da mora mladoletnik imeti zagovornika tudi ves čas odvzema prostosti, kamor kljub milejšemu režimu in nižji stopnji prisile, pa tudi drugačnemu namenu nujnih začasnih ukrepov in nastanitve, vsekakor sodijo tudi omenjeni ukrepi.

Četrty odstavek določa, da se v primerih, ko je obramba z zagovornikom obvezna, postavi odvetnika po uradni dolžnosti, če si ga ne vzame sam, pri čemer je glede na zahtevo po specializaciji odvetnikov, za zagovornika po uradni dolžnosti lahko postavljen le odvetnik z dodatnimi znanji, seznam takšnih odvetnikov pa oblikuje Odvetniška zbornica. Zaradi velikega pomena obrambe z zagovornikom pa je za primere, ko sodišču ne bi bil na voljo specializirani odvetnik, predvidena izjema, da se lahko mladoletniku postavi tudi odvetnik, ki ni na takem seznamu. Ocenjujemo namreč, da ne bi bilo dopustno, da bi zaradi morebitnih organizacijskih zapletov nastali zastoji v postopku ali da bi mladoletnik ostal brez zagotovljene obvezne strokovne obrambe.

K 48. členu (Specializacija)

Nov člen opredeljuje specializacijo sodnikov za mladoletnike, državnih tožilcev, zagovornikov mladoletnikov ter poravnalcev, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku. Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje namreč določajo, da bi se morali vsi strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, udeležiti nujnega interdisciplinarnega usposabljanja o pravicah in potrebah otrok različnih starostnih skupin ter postopkih, ki so prilagojeni otrokom ter usposabljanja na področju komunikacije z otroki vseh starosti in stopenj razvoja ter s posebno ranljivimi otroki. Poleg tega smernice določajo, da bi glede na ranljivost otrok, ki jim je odvzeta prostost, pomembnost družinskih vezi in spodbujanje ponovnega vključevanja v družbo morali pristojni organi zagotoviti, da se bodo spoštovale pravice otrok, ki so določene v univerzalnih in evropskih instrumentih, in da se bo njihovo izvrševanje dejavno podpiralo. Omenjeni strokovnjaki bi morali biti usposobljeni in seznanjeni z vprašanji, povezanimi z otrokovimi pravicami, se stalno in temeljito usposablјati ter biti zmožni komunicirati z otroki v skladu z njihovo stopnjo razumevanja. V ta namen je bil dodan 44. člen, ki opredeljuje za navedene dodatna znanja s področja mladoletniškega prestopništva in pravic otrok oz. izkušnje z vzgojo mladoletnikov.

ZKP sicer ni izrecno zahteval dodatnih znanj za sodnika, je pa to posredno izhajalo iz poimenovanja sodnika – »sodnik za mladoletnike«. Sodnik za mladoletnike namreč mora imeti dodatna znanja, ki mu bodo omogočila razumevanje dejavnikov mladoletniškega prestopništva, poznavanje razvojnih faz mladoletnika, učinkov stigmatizacije in učinek sankcioniranja. Program in način izvedbe izobraževanj za sodnike za mladoletnike, državne tožilce, poravnalce v kazenskih zadevah in zagovornike mladoletnika pa predpiše s pravilnikom minister, pristojen za pravosodje. Zaradi varovanja mladoletnikovih koristi ter zaradi določitve obveznega zagovornika je nujno potrebno zagotavljati celovit sistem specializiranih predstavnikov organov, ki nastopajo v kazenskem postopku proti mladoletniku, zato je smiselno, da

izobraževanje vseh specializiranih predstavnikov natančneje opredeli pristojno ministrstvo, torej pravosodno.

K 49. členu (Pravice in dolžnosti centra za socialno delov postopku proti mladoletniku)

Člen je nespremenjeni prvi odstavek 458. člena ZKP. Vsebina drugega odstavka 458. člena ZKP je črtana, saj je dolžnost obveščanja določena v drugih ustreznih členih.

2. PRISTOJNOST SODIŠČ

K 50. členu (Sodnik za mladoletnike in senat za mladoletnike okrožnega sodišča)

Člen povzema vsebino 462. člena ZKP, ki se nanaša na pristojnost za vodenje postopka na prvi stopnji z razliko, da določba zajema izjemo od pravila, da mora biti sodnik, ki je opravljal preiskovalna dejanja, izločen iz nadaljnega sojenja, kot je to določeno v 1. točki drugega odstavka 39. člena ZKP. Zaradi specifičnosti postopka proti mladoletniku mora biti sodnik, ki je vodil pripravljalni postopek (ki je podobno opravljanju preiskave oziroma preiskovalnih dejanj v postopku proti polnoletnemu storilcu), član senata za mladoletnike, ki konkretnega mladoletnika tudi obravnava, iz sojenja pa je izločen le, če državni tožilec zoper mladoletnika nato vloži predlog za kaznovanje. V postopkih zoper mladoletnike je izjemnega pomena, da postopke zoper istega mladoletnika tako v pripravljalnem postopku, kot tudi na glavni obravnavi oziroma seji senata, vodi en in isti sodnik. Zato zakon predvideva izjemo od načela naravnega sodnika, kar se tiče obravnavanja mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, vse v smislu enotnega obravnavanja in konsistentnosti pri obravnavanju mladoletnika, ki bi pripomogla tudi k izbiri pravega vzgojnega ukrepa oziroma stopnjevanja le tega.

K 51. členu (Senat za mladoletnike višjega in vrhovnega sodišča)

Člen vsebinsko povzema tretji odstavek 462. člena ter 463. člen ZKP ter zaradi preglednosti in sistematičnosti dodaja v tretjem odstavku pristojnosti senata za mladoletnike vrhovnega sodišča.

K 52. členu (Krajevna pristojnost)

Člen vsebinsko povzema 464. člen ZKP, ki pa je zaradi jasnosti razdeljen na tri odstavke. Za razliko od veljavnega 464. člena ZKP je v prvem odstavku dodana opredelitev krajevne pristojnosti sodišča v primerih, ko ni mogoče ugotoviti stalnega ali začasnega prebivališča mladoletnika. V tem primeru velja splošna ureditev krajevne pristojnosti v kazenskem postopku, kot je opredeljena v prvem odstavku 26. člena ZKP, in sicer velja krajevna pristojnost glede na kraj izvršitve kaznivega dejanja oz. kjer je le-to bilo poskušeno.

K 53. členu (Združitev postopka s postopkom proti polnoletni storilcem)

Člen povzema vsebino 456. člena ZKP z naslednjimi spremembami:

- izvedbo enotnega postopka, če je mladoletnik pri kaznivem dejanju sodeloval skupaj s polnoletnim, je že ZKP določal kot izjemo, ta zakon pa v drugem odstavku to izjemo določa še bolj restriktivno, in sicer se sme postopek združiti le, če je s polnoletnim storilcem sodeloval starejši mladoletnik in ne tudi v primeru, če je s polnoletnim sodeloval mlajši mladoletnik;
- obrazložen predlog za združitev postopka lahko poleg državnega tožilca poda tudi zagovornik. V določenih primerih je lahko v korist mladoletnika, da se dokazni postopek tudi zoper njega izvaja v rednem postopku, ki teče zoper polnoletne storilce (sankcije pa se tako ali tako izrekajo po tem zakonu, ki velja za mladoletnike), zato je dodana možnost obrambe, da predlaga združitev postopka;
- ZKP v tretjem odstavku 456. člena določa, da se v enotnem postopku izključi javnost le, »kadar se na glavni obravnavi razjasnjujejo vprašanja, ki se nanašajo na mladoletnika«. Predlog zakona črta omejitvev izključitve javnosti v enotnem postopku, kar pomeni, da velja v celoti za celo glavno obravnavo.

Poleg določb, ki se uporabljajo v postopku proti mlajšemu polnoletniku, kadar pride v poštev izrek vzgojnega ukrepa, se glede mladoletnika, kadar je obravnavan v združenem postopku s polnoletnimi storilci uporabljajo še naslednje določbe:

- izključitev javnosti (87. člen)
- zahteva za varstvo zakonitosti (95. člen)

obnova postopka (94. člen)

K 54. členu (Enoten postopek)

Nespremenjeni 457. člen ZKP.

3. TEMELJNE ZNAČILNOSTI POSTOPKA

K 55. členu (Zavrženje ovadbe in ustavitve postopka, če je storilec mlajši od štirinajst let)

Člen povzema 452. člen ZKP, ki govori o dolžnosti sodišča do obveščanja centrov za socialno delo, če se med postopkom ugotovi starost storilca pod 14 let (drugi odstavek tega člena).

Razlika s 452. členom ZKP:

- dodana je dolžnost državnega tožilca, ki pred uvedbo sodnega postopka ugotovi starost storilca pod 14 let, da obvesti center za socialno delo o zavrženju ovadbe (prvi odstavek tega člena);
- v obeh primerih se sklep o zavrženju oz. ustavitvi posreduje tudi oškodovancu, ki sicer nima nobenih formalnih obveznosti v kazenskem postopku, lahko pa sproži civilni postopek, zato je smiselno, da se ga obvesti.

K 56. členu (Prepoved sojenja v nenavzočnosti mladoletnika)

Člen izhaja iz 453. člena ZKP, ki pa jo dopolnjuje tako, da:

- je nesporno, da sojenje iz prvega odstavka zajema tako glavno obravnavo kot tudi sejo senata, saj v drugem odstavku dopušča odstop od prepovedi sojenja v nenavzočnosti le za sejo senata. Ti pogoji pa so določeni v poznejših členih.

K 57. členu (Izključitev javnosti)

Člen vsebinsko povzema 480. člen ZKP. Razlika s 480. členom ZKP je, da ZKP v prvem odstavku 480. člena izrecno izključuje javnost le s sojenja, navedeni člen pa zaradi varovanja koristi mladoletnika izključuje javnost iz vseh faz postopka oziroma iz izvajanja vseh dejanj v postopku.

K 58. členu (Prepoved objave podatkov)

Nespremenjeni 460. člen ZKP. Čeprav je objava imena kaznivo dejanje po drugem odstavku 287. člena KZ-1, je zaradi pomembnosti prepovedi ohranjena prepoved tudi v tem zakonu (drugi odstavek).

K 59. členu (Dolžnost pričanja)

Nespremenjen 455. člen ZKP.

K 60. členu (Vabila in vročanje)

Določba vsebinsko povzema 459. člen ZKP. Razlike s 459. členom ZKP:

- v prvem odstavku je sodišče nadomeščeno z »organi, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku«, saj poleg sodišča lahko vabijo k sebi tudi policija, državni tožilec in center za socialno delo;
- zaradi večje preglednosti je bil drugi odstavek 459. člena ZKP razdeljen v dva odstavka.

K 61. členu (Plačilo stroškov postopka in izpolnitev premoženjskoprnega zahtevka)

Določba izhaja iz 484. člena ZKP, vendar ga spreminja tako, da je naložitev plačila stroškov postopka in premoženjskoprnega zahtevka odvisna le od tega, ali ima mladoletnik lastna sredstva in ne več od vrste sankcije, ki je bila izrečena.

4. OMEJEVALNI UKREPI

K 62. členu (Začasni ukrepi nadzorstva in nastanitve)

Ta člen vsebinsko povzema 471. in 481. člen ZKP in ju dopolnjuje oziroma spreminja na naslednji način:

- črtana je možnost oddaje v vzgojni zavod med pripravljalnim postopkom in je ta ukrep urejen med drugimi omejevalnimi ukrepi (kot »alternativa« priporu). Je pa bila v prvem odstavku dodana možnost namestitve mladoletnika pri določeni osebi ali v krizni center. Obstoječi krizni centri, ki so tudi sicer namenjeni za krajše »krizne« nastanitve in obravnave, so primernejši od vzgojnih zavodov. Ker pa takšen ukrep predstavlja poseg v svobodo gibanja, je bilo treba restriktivno omejiti njegovo trajanje – omejili smo ga na 30 dni (tretji odstavek);
- člen je preoblikovan tako, da je prvi odstavek 471. člena razdeljen na več odstavkov, saj imajo ukrepi različen namen, zato tudi drugačen postopek odreditve. Nadzorstvo centra za socialno delo in nastanitev pri drugi družini, določeni osebi ali v krizni center lahko odredi sodišče le na predlog državnega tožilca, za oddajo v diagnostični center pa takšen predlog ni potreben (zaradi drugačnega namena tega ukrepa);
- določeno je trajanje vseh ukrepov po tem členu;
- temu členu je pridružen še 481. člen ZKP in so tako v tem novem členu urejeni začasni ukrepi ves čas postopka, torej v pripravljalnem postopku in postopku pred sodiščem.

K 63. členu (Drugi omejevalni ukrepi)

Člen vsebinsko povzema 195., 195.a, 195.b in 199.a člen ZKP in dodaja nekatere specifičnosti omejevalnih ukrepov zoper mladoletnike. S smiselno uporabo določb ZKP se zoper mladoletnike lahko odredi pet omejevalnih ukrepov: obljuba mladoletnika, da ne bo zapustil prebivališča, prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi, javljanje mladoletnika na centru za socialno delo, varščina in hišni pripor. Predlog zakona pa določa tudi nov omejevalni ukrep »začasna namestitev v vzgojni zavod«, ki ga je sicer poznal že 471. člen ZKP, vendar je bila njegova pravna narava zaradi njegove nedorečenosti nejasna. Zaradi jasnosti je za vsak posamezen ukrep posebej predpisano, ali se smiselno uporabljajo določbe tega zakona ali posamezne določbe ZKP.

K 64. členu (Pripor)

Ta člen vsebinsko povzema 472. člen ZKP in ga dopolnjuje oziroma spreminja v naslednjem:

- ZKP je v postopku proti mladoletniku določal zgolj pripor na podlagi razlogov, ki so določeni v prvem odstavku 201. člena ZKP. S tem so bili mladoletniki v primerjavi s polnoletnimi osebami, v primeru kaznivih dejanj, ki pri polnoletnih osebah sodijo v okrajno pristojnost in se pripor odreja pod strožjimi pogoji, določenimi v prvem odstavku 432. člena ZKP, v slabšem položaju, za kar ni osnove in ni dopustno z vidika izjemnosti pripora proti mladoletnikom. V ta namen 71. člen tega zakona loči razloge za pripor glede na težo kaznivega dejanja, in sicer v prvem odstavku je opredeljen pripor za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora nad tri leta, v tretjem odstavku pa za kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen zapora tri leta ali manj. Glede na navedeno je trajanje mladoletniškega pripora v tem členu urejeno samostojno in se zato glede tega več ne uporablja ZKP;
- pripor za kazniva dejanja s predpisano kaznijo tri leta ali manj lahko traja le petnajst dni, brez možnosti podaljšanja pred vložitvijo predloga za izrek vzgojnega ukrepa ali za kaznovanje; Trajanje je sicer enako, kot pri polnoletnih storilcih, vendar je treba upoštevati, da je v postopku zoper mladoletnika predpisana obvezna izvedba pripravljalnega postopka, ki zaradi vročanja vabil zaradi zaslišanja in zaradi pridobitve vseh zahtevanih podatkov, zahteva določen čas. Pri tem pa je treba ponovno opozoriti, da gre za najdaljši dopustni čas, da mora sodišče ravnati posebej hitro in da moraj obiti vedno podani utemeljeni razlogi za vsak dan trajanja pripora;
- z namenom, da se izjemnost pripora še bolj poudari, torej da zakon izrecno navaja, da gre za skrajni ukrep proti mladoletnikom, je bil dodan četrti odstavek istega člena;
- dodana je bila obveznost sodnika, da vsakih mesec dni preizkusi, ali so še dani razlogi za pripor;

- o pritožbi zoper sklep o priporu vedno odloča senat za mladoletnike višjega sodišča, ne glede na to, ali je sklep o priporu izdal sodnik za mladoletnike ali senat za mladoletnike;
- izrecno je tudi določeno, koga je treba obvestiti o odreditvi pripora.

K 65. členu (Izvrševanje pripora)

Člen povzema 473. člen ZKP in ga dopolnjuje na način, da je v tretjem odstavku dodana dolžnost uprave zavoda, v kateri se izvršuje pripor, da mladoletnika vključi v vzgojne in prevzgojne programe. S tem je tudi upravičeno vštevanje pripora v zavodske ukrepe, katerih temeljna vsebina ni omejitev prostosti mladoletniku, ampak vzgojno in prevzgojno delo z njim. Prav tako je v skladu z zahtevo Direktive (EU)800/2016 v četrtem odstavku dodana pravica do duhovne oskrbe na enak način, kot ZIKS-1 to ureja za polnoletne osebe, ki so na prestajanju kazni zapora (87.a člen). Izvrševanje pripora podrobneje uredi minister, pristojen za pravosodje.

5. PREDKAZENSKI POSTOPEK

K 66. členu (Ovadb)

Člen vsebini policijske ovadbe dodaja novo kvaliteto, saj eksplicitno navaja še podatke o mladoletniku in oškodovancu, o osebnosti mladoletnika, o okoliščinah v katerih je bilo izvršeno kaznivo dejanje in druge podatke, ki so potrebni v postopku proti mladoletniku za to, da bo pristojni organ lahko v postopku v kar najzgodnejši fazi in čim hitreje sprejemal odločitve, ki so v skladu z namenom postopka proti mladoletniku in ki so v skladu z njegovo največjo koristjo. ;

K 67. členu (Odvzem prostosti mladoletniku)

Mladoletniku so v času odvzema prostosti zagotovljene posebne pravice, ki so urejene v tem členu, glede vprašanj, ki niso posebej urejena, pa se uporabljajo določbe ZKP. Tako je glede na potrebo po posebni obravnavi mladoletnika v tem členu urejeno zlasti omogočanje stikov s starši oziroma skrbnikom, namestitvev ločeno od polnoletnih, razen kadar bi bila namestitvev skupaj s polnoletnimi v njegovo korist, pravica do zdravniškega pregleda, s katerim se ugotavlja njegovo splošno duševno in fizično stanje. Ta določba pomeni tudi implementacijo direktive (EU) 29/2012.

- V prvem odstavku so tako izrecno našteje pravice, o katerih mora biti mladoletnik takoj poučen ob odvzemu prostosti.
- V drugem odstavku je urejeno pridržanje mladoletnika ločeno od polnoletnih. V tretjem odstavku pa je posebej določeno, da mora policija v odločbi o pridržanju posebej navesti tudi razloge za namestitvev skupaj s polnoletnimi. Namen te zahteve je dvojen. Na eni strani naj prepreči primere, ko se s skupno namestitvijo rešuje prostorsko stisko, na drugi pa mladoletniku omogoča uresničevanje pravice do pritožbe zoper takšno odločitev policije, kar je med drugim tudi zahteva Direktive (EU) 800/2016. Pritožba zoper odločbo o pridržanju glede na sedmi odstavek 157. člena ZKP ne zadrži izvršitve odločbe, kar je glede na naravo ukrepa nujno. Kadar se mladoletnik pritoži zoper odločitev o namestitvi skupaj s polnoletno osebo, nesuspendivnost ni nujna. Takšno ureditev pa narekuje tudi dejstvo, da je lahko edino vodilo pri skupni namestitvi korist mladoletnika, ki pa s pritožbo dejansko oporeka taki odločitvi,
- V petem odstavku, ki pomeni implementacijo direktive (EU) 800/2016, je urejena obveznost zagotovitve zdravniškega pregleda. V času pridržanja oceni policija, ali je pregled potreben zaradi ocene mladoletnikovega splošnega duševnega in fizičnega stanja. Če je mladoletnik telesno poškodovan, se zdravniški pregled mora opraviti. Zdravniški pregled se mora opraviti tudi, če to zahtevajo mladoletnik, njegovi starši oziroma skrbnik ali njegov zagovornik. Zahteva se lahko poda pisno ali ustno na zapisnik pri organu, ki izvršuje odvzem prostosti.
- V šestem odstavku je opredeljeno, na kakšen način mora biti mladoletnik poučen o svojih pravicah.

K 68. členu (Zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku)

Glede zališanja mladoletnika v predkazenskem postopku se smiselno uporabijo določbe zakona, ki ureja kazenski postopek. Ta člen ureja posebnost glede zaslišanja mladoletnika v predkazenskem postopku. Tako mladoletnika ni dopustno prisilno privedi, s čimer se zagotavlja, da se lahko prisilni ukrepi zoper mladoletnika uporabijo le v skrajnih primerih, ko je to nujno za kazenski postopek. Glede na pravico mladoletnika do molka, ocenjujemo, da zadošča vabljenje preko staršev oziroma zakonitega zastopnika za sprejem pretehtane odločitve, ali bo mladoletnik v predkazenskem postopku podal izjavo ali ne. Sicer pa se glede zaslišanja mladoletnika v predkazenskem postopku upoštevajo določbe, ki veljajo za zaslišanje mladoletnika pred sodiščem in določbe ZKP, ki veljajo za zaslišanje osumljenca v predkazenskem postopku in ki deloma napotujejo tudi na uporabo določb o zaslišanju obdolženca, ki torej veljajo tudi za zaslišanje mladoletnika v predkazenskem postopku.

K 69. členu (Postopki odvrčanja)

V tem členu so opredeljeni skupni pogoji za odstop zadeve v poravnavanje in za odloženi pregon. Splošna določba o naboru kaznivih dejanj, za katera je dopusten odstop zadeve v postopke odvrčanja, je za mladoletnike že v zakonu o kazenskem postopku (161.a in 162. člen) opredeljen na enak način (predpisana denarna kazen ali zapor do petih let; ureditev, ki velja za polnoletne, je strožja – za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let). Kar zadeva pogoje za odstop zadeve v postopek poravnavanja ali za odložitev kazenskega pregona proti mladoletniku, ta člen dodatno določa, zahtevo po upoštevanju, ali so podane okoliščine, iz katerih je mogoče sklepati da bo izvedba takega postopka prispevala k pravilnemu razvoju mladoletnika.

K 70. členu (Poravnavanje)

Določba vsebinsko povzema 161.a člen ZKP z naslednjimi spremembami in dopolnitvami:

- obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno poravnavanje, je razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katere je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek). Odstop zadeve v poravnavanje pa je pri teh kaznivih dejanjih dopustno le v primeru obstoja posebnih okoliščin, ki pa jih bo podrobneje opredelil generalni državni tožilec v navodilih (ki so zavezujoča za državne tožilce). Kot takšna posebna okoliščina bo tako lahko opredeljeno dejstvo, da je dejanje ostalo pri poskusu, da je teža in narava izvršitve takšna, da je v interesu oškodovanca, da se zadeva obravnava v poravnavanju in ne v formalnem kazenskem postopku idr;
- če je vsebina sporazuma opravljanje dela v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij ali oškodovanca, je obseg teh del omejen na 120 ur. Gre za omejitve, ki je ZKP ni poznal. Črtano je sodelovanje državnega tožilca pri izvajanju takšnega sporazuma, ker je smiselno in v praksi že utečeno, da takšno delo organizira center za socialno delo samostojno;
- ker je oblikovan poseben člen o položaju oškodovanca pri odvrčanju, se za mladoletnike ne uporablja šesti odstavek 161.a člena ZKP.

Hkrati je v predlaganem četrtem odstavku predvideno podaljšanje roka za izpolnitev sporazuma o poravnavanju, in sicer iz treh mesecev na šest mesecev, pri čemer se smiselno upošteva mnenje Vrhovnega državnega tožilstva RS. Slednje je namreč opozorilo na čas, ki ga potrebujejo strokovni delavci na centrih za socialno delo, da organizirajo delo v korist lokalne skupnosti ali humanitarnih organizacij.

K 71. členu (Odložitev pregona)

Člen vsebinsko povzema 162. člen ZKP, uvaja pa naslednje spremembe in dopolnitve:

- obseg kaznivih dejanj, v katerih je dopustno odložiti kazenski pregon, je razširjen še z nekaterimi kaznivimi dejanji, za katere je sicer predpisana kazen zapora več kot pet let (prvi odstavek) in so v nekaterih svojih izvršitvenih oblikah (posebej, če ostanejo pri poskusu) primerna za odloženi pregon;
- seznam nalog, ki jih lahko državni tožilec naloži mladoletniku, je nekoliko drugačen in prilagojen posebnostim, ki veljajo za mladoletnike;
- nalogi dela v korist lokalne skupnosti in odprava škode sta omejeni v obsegu do 120 ur;

- glede na utečeno prakso je črtano sodelovanje državnega tožilca pri organiziranju dela v korist lokalne skupnosti in pri odpravi škode

K 72. členu (Položaj oškodovanca po zaključenem postopku odvratanja)

Oškodovanec v postopku proti mladoletniku v nobenem primeru ni upravičen prevzeti kazenskega pregona, temveč ima načeloma možnost zahtevati uvedbo postopka proti mladoletniku. Če mladoletnik izpolni sporazum, sklenjen v postopku poravnavanja ali izpolni naloge, ki so mu bile naložene v odloženem pregovnu, pa te pravice nima. Mora pa biti s tem seznanjen, preden poda soglasje, da se zadeva reši v postopku poravnavanja ali v odloženem pregonu. Ker je položaj glede tega specifičen v primerjavi z oškodovancem kaznivega dejanja, ki ga je storil polnoletni storilec, je bilo to treba posebej urediti v tem predloži zakona.

K 73. členu (Načelo smotrnosti)

Člen vsebinsko povzema 466. člen ZKP, od njega pa se razlikuje v naslednjem:

- obseg kaznivih dejanj, pri katerih se lahko zaradi načela smotrnosti ne uvede postopek, je razširjen na vsa kazniva dejanja s predpisano kaznijo zapora do pet let ali denarna kazen. Na ta način se razširi nabor kaznivih dejanj in omogoča večjo individualizacijo pri obravnavi mladoletnikov. Ne glede na višjo zagroženo kazen namreč lahko okoliščine posameznega primera narekujejo odločitev, da uvedba kazenskega postopka zoper mladoletnika ne bi bila smotrna;

- obseg kaznivih dejanj, pri katerih je možno poravnavanje in odloženi pregon, je širši, zato je izrecno navedeno v drugem odstavku, da se načelo smotrnosti lahko uporabi tudi v primerih, ko po prvem odstavku sicer ne bi bilo dopustno, je pa bilo odvratanje neuspešno zaradi razlogov izključno na strani oškodovanca. Gre torej še za dodatno razširitev uporabe načela smotrnosti.

K 74. členu (Obveščanje o zavrženju ovadbe)

Ta člen glede na posebnosti kazenskega postopka proti mladoletniku (vključenost centra za socialno delo, specifičen položaj oškodovanca) posebej ureja obveščanje o zavrženju kazenske ovadbe.

Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) je na novo urejeno ravnanje državnega tožilca pred zavrženjem ovadbe za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen več kot osem let zapora. Pred zavrženjem ovadbe mora državni tožilec oškodovanca pisno seznaniti z obrazloženimi razlogi za zavrženje in mu tako dati možnost, da se do njih predhodno opredeli. S tem se vnaša dodatna varovalka, ki preprečuje neutemeljeno zavrženje in omogoča bolj kakovostno utemeljene odločitve državnega tožilca. Predlagano varovalko za dodatno zaščito oškodovancev (fizičnih oseb) upravičuje že sama nevarnost/teža kaznivega dejanja (v povezavi z zahtevami Direktive 2012/29/EU, ki na sistemski ravni ureja položaj žrtev kaznivih dejanj – zlasti njenega 11. člena). Takšna ureditev, ki prispeva k boljšemu položaju oškodovancev, po naši oceni ni v nasprotju z namenom obravnave mladoletnikov. Glede na siceršnjo posebno ureditev položaja oškodovanca v kazenskem postopku proti mladoletnikom (zlasti izključitev možnosti oškodovanca, da prevzame pregon), pa je zaradi jasnosti v drugem odstavku določena izrecna napotitev na uporabo teh določb ZKP tudi v postopku proti mladoletnikom.

6. UVEDBA POSTOPKA

K 75. členu (Upravičeni predlagatelj)

Člen vsebinsko povzema 465. člen ZKP. Dodan je nov drugi odstavek, ki, podobno kot za sodnike za mladoletnike, določa, da mora imeti državni tožilec, ki sodeluje v postopku proti mladoletniku, dodatna znanja s področja mladoletniškega prestopništva in pravic otrok. Natančneje je specializacija državnih tožilcev, tako kot ostalih udeležencev v postopku proti mladoletniku, opredeljena v 51. členu tega zakona.

Glede na veljavno ureditev v ZKP se podaljšuje rok za podajo predloga za uvedbo postopka iz treh na šest mesecev, s čimer se izboljšuje tudi položaj oškodovancev.

K 76. členu (Zahteva državnega tožilca za uvedbo pripravljalnega postopka)

Člen vsebinsko povzema 468. člen ZKP, dodana pa je obveznost državnega tožilca, da mora o zahtevi za uvedbo postopka obvestiti center za socialno delo.

K 77. členu (Odločitev senata o uvedbi postopka)

Člen združuje vse situacije, ko odloča o uvedbi postopka proti mladoletniku sodišče (ali senat okrožnega sodišča ali pa senat višjega sodišča), ki so bile v zakonu o kazenskem postopku zajete v treh členih: 467., 466 in 468. Razlika je v spremenjeni vlogi državnega tožilca v postopku, ki ga uvede sodišče, v njem mora namreč izvajati funkcijo pregona. Tako v nobenem primeru več ne more teči postopek proti mladoletniku po uradni dolžnosti.

K 78. členu (Obveščanje centra za socialno delo o uvedbi postopka)

Državni tožilec o zahtevi za uvedbo postopka obvesti Center za socialno delo. Če senat uvede pripravljalni postopek brez zahteve državnega tožilca, pošlje sklep o uvedbi pripravljalnega postopka tudi centru za socialno delo.

7. PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

K 79. členu (Pridobivanje podatkov v pripravljalnem postopku)

Člen vsebinsko povzema 469. člen in drugi odstavek 468. člena ZKP. V skladu z zahtevami direktive (EU) 800/2016 morajo biti v najzgodnejši ustrežnejši fazi pridobljeni podatki, ki sodišču omogočajo individualno oceno, v okviru katere se opredeli posebne potrebe mladoletnika glede varstva, izobraževanja, usposabljanja in socialnega vključevanja, da se določi, ali in v kolikšni meri bi bili zanj potrebni posebni ukrepi v času kazenskega postopka, obseg njihove kazenske odgovornosti in izbiro ustrezne kazni ali vzgojnega ukrepa. Pri tem je zlasti treba ugotoviti okoliščine, ki se nanašajo na osebnost in zrelost otroka, njegovo ekonomsko, socialno in družinsko ozadje, njegovo življenjsko okolje, ter morebitno posebno ranljivost, kot so učne težave in težave pri sporazumevanju. Zato zakon sodišču nalaga, da mora vse podatke, ki so potrebni za takšno individualno oceno, pridobiti v pripravljalnem postopku, torej takoj, ko zadeva pride na sodišče.

Pri tem zakon prepušča sodišču, na kakšen način bo izvedlo pripravljalni postopek (prvi odstavek 80. člena). Sodišče samo oceni potreben obseg in podrobnosti individualne ocene glede na okoliščine zadeve, ob upoštevanju teže domnevnega kaznivega dejanja in ukrepov, ki se lahko izrečejo, če je mladoletnik spoznan za krivega storitve takšnega kaznivega dejanja. Sodišče pa mora tekom postopka seveda upoštevati tudi vsako morebitno spremembo okoliščin, ki bi vplivala na odločanje v postopku. Podatki, ki jih pridobi sodišče, so pomembni za odločanje o morebitnih začasnih ukrepih in sprejemanju vseh odločitev glede mladoletnika po tem zakonu tako med samim postopkom, kot tudi pri izbiri in izreku sankcije.

V zadevah, v katerih tožilec niti ne predlaga uvedbe pripravljalnega postopka, pa pridobitev vseh podatkov, potrebnih za individualno oceno, niti ni potrebna, temveč tožilec oceni, katere podatke potrebuje za odločitev, ali bo dal zadevo v postopek poravnavanja, odloženi pregon, ali bo morda zavrgel kazensko ovadbo na podlagi načela smotnosti ali pa iz kakšnega drugega razloga po tem zakonu ali po ZKP.

K 80. členu (Izvedba pripravljalnega postopka)

Ta člen vsebinsko povzema 470. člen ZKP, z razliko, da v prvem odstavku tega zakona prilagajanje izvajanja pripravljalnega postopka ni več omejeno s pravicami oškodovanca, saj je že v drugih členih

določeno, da mora biti oškodovanec poučen o svojih pravicah. V četrtem odstavku je povzeta določba drugega odstavka 468. člena ZKP.

K 81. členu (Zaslišanje mladoletnika)

Ta člen povzema del drugega odstavka 470. člena ZKP, ki se nanaša na način izvedbe zaslišanja mladoletnika, glede vseh ostalih vprašanj pa se, tako kot že doslej, uporabljajo določbe ZKP o zaslišanju obdolženca. Dodatno ta člen določa še možnost, da se tudi mladoletnika zasliši v posebej prilagojenih prostorih, podobno, kot ZKP določa za žrtve kaznivih dejanj. To bo prišlo v poštev zlasti v tistih primerih, ko je bil mladoletnik pred domnevno storitvijo kaznivega dejanja tudi sam na tak ali drugačen način travmatiziran (na primer ko je bil žrtev nasilja, spolnih zlorab ipd.) ali v drugih primerih, ko to zaradi posebnih okoliščin primera terja največja korist mladoletnika.

K 82. členu (Predlog državnega tožilca za izrek sankcije)

Določba povzema 474. člen ZKP s tem, da je:

- v prvem odstavku je dodana možnost, da lahko državni tožilec tudi po zaključenem pripravljalnem postopku odstopi zadevo v poravnavanje. Ni pa več mogoč odloženi pregon, saj je namen obravnavanja v tej fazi ustrezneje dosežen z izrekom vzgojnega ukrepa kot pa z nalogami v okviru odloženega pregona.;
- glede na to, da se v skladu s predlaganim 37. členom tega zakona mladoletnikom varnostna ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu in obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti izrekata samostojno, je v navedeni določbi predviden predlog državnega tožilca tudi za te primere.

K 83. členu (Predlog za ustavitev postopka)

Ta člen vsebinsko povzema 475. člen ZKP. Razlika s 475. členom ZKP:

- v prvem odstavku je dodana možnost, da državni tožilec ne le med, ampak tudi po pripravljalnem postopku predlaga ustavitev postopka;
- iz prvega odstavka je črtana dolžnost državnega tožilca, da o svojem predlogu za ustavitev postopka obvesti center za socialno delo, saj ne gre za obvestilo o dejanju tožilca, s katerim se postopek ustavi;
- v skladu s tretjim odstavkom tega člena se mora sodnik za mladoletnike, kadar se ne strinja z oceno državnega tožilca, da ni podlage za postopek proti mladoletniku (ne gre torej za primere, ko državni tožilec ocenjuje, da postopek zoper mladoletnika ne bi bil smotrni) in poda predlog senatu višjega sdišča, naj odloči o morebitnem nadaljevanju postopka, izločiti. Navedeno je nujno zaradi zagotovitve pravice do nepristranskega sodnika. Državni tožilec pa mora nadaljevati s kazenskim pregonom tudi v primeru, ko senat odloči, da se mora postopek nadaljevati, čeprav je tožilec predlagal ustavitev postopka. V nasprotnem primeru bi sodišče po uradni dolžnosti vodilo kazenski postopek zoper mladoletnika, kar je zaradi zlitja funkcij pregona in sojenja v nasprotju z zahtevo po kontradiktornem postopku (glej tudi uvodno obrazložitev).

8. POSTOPEK PRED SENATOM ZA MLADOLETNIKE

K 84. členu (Odločanje na seji senata ali glavni obravnavi)

Člen vsebinsko povzema prvi do četrte odstavke 478. člena ZKP in jih prilagaja ureditvi tega zakona, in sicer da mora državni tožilec vedno izvajati funkcijo pregona, tudi v postopkih, ki so bili uvedeni po odločitvi senata za mladoletnike in da je mladoletniku mogoče izreči varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ter varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti, samostojno.

K 85. členu (Seja senata)

Člen vsebinsko povzema peti odstavek 478. člena ZKP, vendar ga dopolnjuje zaradi doslednejše izpeljave načela, da mladoletnik ne sme biti sojen v nenavzočnosti, torej se mora tudi seja senata opraviti v mladoletnikovi navzočnosti. Člen posebej določa pogoje, kdaj se lahko kot izjema od tega splošnega pravila opravi seja senata tudi brez navzočnosti mladoletnika. Razlika med obveščanjem in vabljenjem na seja senata pa je v tem, da se brez vabljenih oseb seja ne sme opraviti (razen izjemoma brez mladoletnika), lahko pa se opravi, če se seja ne udeležijo osebe, ki so bile o njej obveščene (mladoletnikovi starši oziroma skrbnik in predstavnik centra za socialno delo).

Tudi za seja senata velja izključitev javnosti. Vzgojni ukrep, ki ga je senat izrekel na seji, se ne razglasi. Če je mladoletnik na seji navzoč, ga po končani seji sodnik za mladoletnike seznanj z izrečenim vzgojnim ukrepom in njegovim pomenom. V vsakem primeru pa mora sodišče opraviti tudi vtočitev pisnega in obrazloženega sklepa, s katerim je bil vzgojni ukrep izrečen.

K 86. členu (Glavna obravnava)

Člen vsebinsko povzema 479. člen ZKP, dodane pa so naslednje spremembe:

- črtan je sklic na 474. člen ZKP, ker je po tem zakonu udeležba državnega tožilca v vseh postopkih (tudi tistih, ki jih uvede sodišče) obvezna;
- sprememba tretjega odstavka 479. člena v skladu z načelom obveznega zagovornika, le-ta mora biti navzoč na glavni obravnavi poleg mladoletnika in državnega tožilca;
- črtana je možnost iz četrtega odstavka 479. člena ZKP, da lahko senat za mladoletnike izda odločbo ob ugotovljenem drugačnem stanju brez spremenjenega predloga državnega tožilca, ker bi bila takšna rešitev zaradi zlitja funkcij pregona in sojenja sporna.

K 87. členu (Izključitev javnosti z glavne obravnave)

Člen vsebinsko povzema 480. člen ZKP, ki je spremenjen le redakcijsko.

K 88. členu (Razpis seja senata oziroma glavne obravnave in izdelava pisne odločbe)

Člen vsebinsko povzema 482. člen ZKP in vanj vnaša naslednje spremembe:

- črtana je dolžnost sodnika, da mora za vsako podaljšanje imeti dovoljenje predsednika sodišča, ker takšna določba ob tem, da izraža veliko nezaupanje v delo sodnikov, predstavlja tudi velik formalizem. Določen 8-dnevni rok za razpis glavne obravnave ali seja senata pa je že tako bistveno krajši od primerljivega roka v postopku proti polnoletnim storilcem (rok za sklic glavne obravnave v rednem postopku je 2 meseca – 286. člen ZKP);
- rok za izdelavo pisne odločbe je podaljšan iz treh na osem dni, kar je še vedno krajše kot v rednem postopku, vendar je takšen rok realnejši (rok za izdelavo sodbe v postopku proti polnoletnim storilcem je 15 dni, če je obtoženec v priporu, v ostalih primerih pa 30 dni – 363. člen ZKP).

K 89. členu (Odločitev senata za mladoletnike)

Člen povzema 483. člen ZKP in spreminja prvi odstavek, in sicer je izpuščena omejitev izreka sankcij v primeru, če teče postopek proti mladoletniku brez predloga državnega tožilca, saj mora po tem zakonu državni tožilec vedno izvajati funkcijo pregona. Upoštevana pa je tudi na novo predvidena možnost samostojnega izreka varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ter varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti.

K 90. členu (ponovno odločanje o trajanju in spreminjanju samostojnega varnostnega ukrepa)

Člen ureja pristojnost za odločanje po 496. členu ZKP.

9. PRAVNA SREDSTVA

K 91. členu (Pritožba)

Člen vsebinsko povzema 485. člen ZKP, dodaja pa dve spremembi:

- ZKP je v tretjem odstavku 485. člena določal, da pritožba zoper odločitev senata zadrži le izvršitev zavodskih ukrepov, glede zadržanja izvršitve mladoletniškega zavora ali denarne kazni zaradi vložene pritožbe pa se je smiselno uporabljaj ZKP. Ta člen pa razširja učinek pritožbe v smislu zadržanja izvršitve na vse izrečene vzgojne ukrepe, saj ni razloga za drugačen pristop k izvrševanju posamičnih vzgojnih ukrepov, in samostojne varnostne ukrepe, v izogib sklicu na smiselno uporabo ZKP pa v členu določa tudi zadržanje izvršitve mladoletniškega zavora in denarne kazni. Kot pogoj za takojšnjo izvršitev pa poleg soglasja staršev mladoletnika dodaja tudi mladoletnikovo soglasje;

- po 378. členu ZKP je bil mladoletnik povabljen na sejo senata za mladoletnike višjega sodišča le, če je bila njegova navzočnost ocenjena kot koristna. Ta člen pa določa drugačna pravila glede vabljenja mladoletnika na pritožbeno sejo: če senat višjega sodišča odloča o zadevi, v kateri je bil mladoletniku izrečen zavodski ukrep, samostojni varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ali mladoletniški zavor (torej ukrepe, ki predstavljajo poseg v pravico do osebne svobode), ga je treba povabiti na sejo.

- v tretjem odstavku tega člena je posebej urejena tudi pravica oškodovanca do pritožbe.

K 92. členu (Odločitev senata za mladoletnike višjega sodišča)

Člen vsebinsko povzema 486. člen ZKP z manjšimi redakcijskimi spremembami.

K 93. členu (Pritožba zoper sodbo višjega sodišča)

Člen ureja vprašanje pritožbe na vrhovno sodišče (zoper sodbo senata višjega sodišča) nekoliko drugače kot 398. člen ZKP. Prvi razlog po navedenem členu za mladoletnike ne pride v poštev, saj jim kazni dosmrtnega zavora ali kazni zavora 30 let ni dopustno izreči. Je pa dodan razlog za pritožbo, ki izhaja iz posebne narave in namena postopka proti mladoletniku. Tako je pritožba dovoljena zoper sodbo, s katero je višje sodišče izreklo mladoletniku daljši mladoletniški zavor, višjo denarno kazen ali strožji zavodski ukrep, kakor tudi, če je višje sodišče izreklo mladoletniški zavor, denarno kazen, varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, ali zavodski ukrep, ki ju senat okrožnega sodišča ni izrekel. Takšna sprememba je odraz načelnega izhodišča zakona, da je v postopku potrebno posebno pozornost posvetiti izbiri sankcije in da se mladoletniku izrekajo prostostne sankcije le izjemoma in za najkrajši potrebni čas.

K 94. členu (Obnova postopka)

Določba vsebinsko povzema 488. člen ZKP z manjšimi redakcijskimi spremembami.

K 95. členu (Zahteva za varstvo zakonitosti)

Člen vsebinsko povzema 487. člen ZKP z manjšimi redakcijskimi spremembami. V predlogu je namreč sedaj jasno določeno, da se sme zahtevo za varstvo zakonitosti vložiti iz vseh razlogov, ki so določeni v ZKP, poleg tega pa dodatno še v primerih, ko je bila nepravilno odmerjena kazen ali nepravilno izbrana vrsta kazni ali vzgojnega ukrepa, čeprav pri izbiri sankcije sicer ni bila prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu.

10. USTAVITEV IZVRŠEVANJA IN SPREMEMBA ODLOČBE O VZGOJNIH UKREPIH

K 96. členu (Odločanje o ustavitvi izvrševanja in spremembi odločbe o vzgojnih ukrepih)

Člen vsebinsko povzema 490. člen ZKP in poleg redakcijskih sprememb spreminja prvi odstavek tako, da je črtana možnost, da predlagajo spremembo vzgojnega ukrepa zavodi in center za socialno delo. Vendar pa to le pomeni, da niso formalni predlagatelji spremembe izrečenega vzgojnega ukrepa, saj bi bilo ob takšni ureditvi treba urediti tudi njihovo vlogo, če se sodišče z njihovim predlogom ne strinja. To pa bi

pomenilo pretirano formalizacijo postopka. Vendar jim ta sprememba nikakor ne jemlje možnosti, da v okviru svojih poročil o izvrševanju vzgojnih ukrepov predlagajo spremembo ukrepa, le statusa predlagatelja v formalnem smislu nimajo. Glede na vsebinsko naravo odločanja in zasledovane cilje pri obravnavanju mladoletnikov se v predlaganem petem odstavku sodišču določa osemdnevni rok za odločanje o pritožbi.

K 97. členu (Odločanje o pogojnem odpustu in preklicu pogojnega odpusta)

O pogojnem odpustu iz zavoda je že po 82. členu KZ odločal senat za mladoletnike okrožnega sodišča, za pogojni odpust iz mladoletniškega zapora pa posebna komisija po ZIKS-1. Ta člen tudi za odločanje o pogojnem odpustu iz mladoletniškega zapora določa pristojnost senata za mladoletnike okrožnega sodišča in na ta način krepi vlogo sodnika za mladoletnike pri izvrševanju sankcij.

Četrti del: IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

1. SPLOŠNE DOLOČBE O IZVRŠEVANJU VZGOJNIH UKREPOV

K 98. členu (Pristojnost za izvrševanje vzgojnih ukrepov)

Člen vsebinsko povzema 169., 170. in 171. člen ZIKS-1 z naslednjimi spremembami:

- v drugem odstavku 169. člena ZIKS-1 določa sodišču rok za posredovanje pravno močne odločbe o vzgojnem ukrepu v izvršitev pristojnemu centru, in sicer 8 dni po izvršljivosti odločb. Predlog zakona pa navedeni rok nadomešča z besedo »nemudoma«, s čimer je jasno določena nujnost, da se odločba pošlje v izvršitev v najkrajšem možnem času;
- Četrty odstavek tega člena vsebinsko povzema prvi odstavek 171. člena ZIKS-1, pri čemer jasno določa, da se ta določba nanaša samo na zavodske vzgojne ukrepe.
- Novi peti odstavek tega člena ureja položaje, ko se zaradi nesodelovanja mladoletnika ne začne izvrševati zunajzavodski ukrep. Da vzgojni ukrep doseže svoj namen, ga je treba začeti izvrševati v čim krajšem času od izvršljivosti odločbe, s katero je izrečen. Ta odstavek nalaga centru za socialno delo, da ukrepa takoj, ko ugotovi, da mladoletnik noče sodelovati. V tem primeru je bistveno, da se v čim krajšem času oceni, ali je izrečeni ukrep za mladoletnika, ki zavrača vsakršno sodelovanje, sploh primeren, ali pa bi mu bilo treba izreči drug, ustrežnejši vzgojni ukrep.
- v devetem odstavku je določena pristojnost za sprejem podrobnejših predpisov o izvrševanju vzgojnih ukrepov, pri čemer je dodano še soglasje ministra, pristojnega za izobraževanje, saj vzgojni zavodi sodijo v pristojnost navedenega ministrstva. Pristojnost Ministra za pravosodje pa je določena za sprejem podrobnejšega predpisa za izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom.

K 99. členu (Zagotavljanje sredstev)

Člen je vsebinsko enak 173. členu ZIKS-1.

K 100. členu (Odlog izvršitve zavodskega ukrepa)

Člen vsebinsko povzema 172. člen ZIKS-1.

K 101. členu (Odpust mladoletnika iz zavoda)

Člen vsebinsko povzema 174. člen ZIKS-1 z naslednjimi spremembami:

- V prvem odstavku je dodan dostavek, da mora zavod mladoletnika odpustiti tudi, ko ta dopolni starost, po kateri izvrševanje vzgojnega ukrepa ni več dopustno. V skladu s 111. členom tega zakona namreč sme izrečeni vzgojni ukrep trajati najdalj do dopolnjenega triindvajsetega leta starosti. Dodan je nov drugi odstavek, ki zavodu, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep, nalaga, da upravljavca evidence vzgojnih ukrepov obvesti o tem, da je bila oseba, ki je na prstajanju zavodskega vzgojnega ukrepa, izpuščena iz zavoda, če je bila izpuščena zato, ker je potekla najdaljša dopustna doba izvrševanja

vzgojnega ukrepa kot tudi, če je dopolnil triindvajseto let starosti. V teh primerih namreč zavod osebo izpusti ob samem nastopu dejstva, ki je razlog za odpustitev, ne da bi za to potreboval posebno odločbo sodišča.

. Spremenjen je tretji odstavek v delu, ki govori o t.i. postpenalni pomoči: center za socialno delo mora vsakemu mladoletniku po odpustu iz zavoda postaviti svetovalca, ki mu bo pomagal pri vključevanju v njegovo okolje. ZIKS-1 določa, da center za socialno delo to stori po potrebi, obvezno pa le, če to predlaga zavod. Področje postpenalne pomoči je pri mladoletnikih izredno pomembno, saj učinek intenzivnih programov v zavodu zbledi, če se mladoletnik po odpustu iz zavoda vrne v neurejene življenjske razmere, zaradi katerih lahko ponovno izvršuje kazniva dejanja, zato je v tem zakonu za vse primere določena obvezna postpenalna pomoč centra za socialno delo.

K 102. členu (Nadzorstvo nad izvrševanjem vzgojnih ukrepov)

Člen vsebinsko povzema 87. člen KZ in 489. člen ZKP. Razlike s 489. členom ZKP:

- skrajšana je doba obveznega poročanja o izvajanju vzgojnih ukrepov: center za socialno delo mora poročati najmanj vsake tri mesece (po ZKP je bila obveznost določena na vsakih šest mesecev), prav tako tudi uprava vzgojnega zavoda in prevzgojnega doma, kjer se izvršuje vzgojni ukrep (po ZKP vsakih šest mesecev). Pogostejše poročanje je določeno zaradi skrajšanja trajanja nekaterih vzgojnih ukrepov in zato, da sodišče bolj intenzivno spremlja izvajanje izrečenih vzgojnih ukrepov in se tako lahko hitreje odzove na potrebo po spremembi vzgojnega ukrepa ali njegovi ustavitvi;
- v tretjem odstavku je določena dolžnost sodnika za mladoletnike, da enkrat letno obišče mladoletnike v zavodu; ZKP je v 489. členu določal le možnost, da sodnik tudi sam obišče zavod. Tudi na ta način je poudarjeno, da sodnik za mladoletnike opravlja tudi vlogo sodnika za izvrševanje sankcij;
- dodana je dolžnost centra za socialno delo in uprave zavoda, da poročila poleg sodišču pošlje tudi državnemu tožilcu, saj je predlagatelj spremembe odločbe o izrečenem vzgojnem ukrepu in mora biti zato seznanjen s potekom njegovega izvajanja (sodišče lahko odločbo spremeni tudi brez njegovega predloga);
- dodan je bil četrti odstavek, ki omogoča, da center za socialno delo ter uprava zavoda v okviru poročil predlagata sodišču ustavitve izvrševanja ali spremembo odločbe o vzgojnih ukrepih.

2. IZVRŠEVANJE NAVODILA IN PREPOVEDI

K 103. členu (Izvrševanje vzgojnega ukrepa navodil in prepovedi)

Člen vsebinsko povzema 176. ZIKS-1.

K 104. členu (Prepoved vožnje motornega vozila)

Člen vsebinsko povzema 177. ZIKS-1.

K 105. členu (Opravljanje dela v splošno korist)

Člen vsebinsko povzema 176.a člen ZIKS-1.

3. IZVRŠEVANJE NADZORSTVA CENTRA ZA SOCIALNO DELO

K 106. členu (Izvrševanje vzgojnega ukrepa nadzorstva centra za socialno delo)

Člen vsebinsko povzema 178., 179., 180. in 181. člen ZIKS-1.

- Dolžnost postavitve svetovalca, kadar sodišče izreče vzgojni ukrep nadzorstva centra za socialno delo je določena v tem zakonu, prav tako tudi njegove naloge. Zato ta člen določa nadaljnjo dolžnost centra za socialno delo, t.j. obvestitev sodišča o izbiri svetovalca.
- Posebej je poudarjeno, da so drugi državni organi in druge organizacije dolžne sodelovati s svetovalcem, če je to potrebno za učinkovito izvrševanje nadzorstva. Črtana pa je dolžnost staršev, ki je bila določena v

180. členu ZIKS-1, da morajo svetovalcu omogočiti izvrševanje njegovih nalog in črtan je drugi stavek prvega odstavka 181. člen ZIKS-1, ki je nalagal staršem, da morajo svetovalca obvestiti o okoliščinah, ki negativno vplivajo na mladoletnika.

OPOMBA: Prvotni predlog tega člena je pogoje, ki jih mora izpolnjevati svetovalec, urejal nekoliko drugače, in sicer tako, da za svetovalca *ne bi bilo nujno, da je to oseba, zaposlena pri centru za socialno delo, lahko bi to bila npr.: tudi strokovno usposobljena oseba, ki pri centru opravlja študijsko prakso (študenti fakultete za socialno delo) ali sodeluje s centrom kot prostovoljec*. V tem primeru bi moral pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, da jo center za socialno delo postavi za svetovalca, določiti minister, pristojen za socialne zadeve. Glede na pripombo MDDSZ je bila določba spremenjena.

4. IZVRŠEVANJE NAMESTITVE V VZGOJNI ZAVOD

K 107. členu (Izvrševanje vzgojnega ukrepa namestitve v vzgojni zavod)

Člen povzema 170. člen, 183. in 255. člen ZIKS-1:

- 183. člen ZIKS-1 določa le, da se vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod izvršuje v skladu s predpisi, ki urejajo usmerjanje mladostnikov s posebnimi potrebami. Ta zakon opredeljuje omenjeni vzgojni ukrep nekoliko bolj podrobno. Seznam vzgojnih zavodov oblikuje minister, pristojen za šolstvo. Iz tega seznama sodišče določi tisti vzgojni zavod, v katerem se bo izvrševal vzgojni ukrep, izrečen mladoletniku. V praksi se je pogosto dogajalo, da noben vzgojni zavod ni hotel sprejeti mladoletnika, ki mu je bil izrečen ta vzgojni ukrep, čeprav je takšna dolžnost izrecno izhajala iz tretjega odstavka 170. člena ZIKS -1 (sedaj je prevzeta v drugem odstavku tega člena). K reševanju te problematike ni prispevala niti določba 255. člena ZIKS-1, ki predpisuje globo za zavod kot pravno osebo in za odgovorno osebo zavoda v primeru, če zavod odkloni sprejem mladoletnika. Navedeno kaznovalno določbo smo iz tega zakona črtali, delno zaradi njene neučinkovitosti, delno pa tudi zato, ker vsebinsko sodi v zakonodajo s področja vzgoje in izobraževanja (ZIKS-1 je za prekrškovni organ določil inšpektorat, pristojen za šolstvo). Ministrstvo za pravosodje mora poskrbeti, da do opisanih situacij ne bo več prihajalo, t.j. zagotoviti, da bodo državni organi izvajali izrečene vzgojne ukrepe, ki jih izreče sodišče.

5. IZVRŠEVANJE NAMESTITVE V PREVZGOJNI DOM

K 108. členu (Splošne določbe o izvrševanju vzgojnega ukrepa namestitve v prevzgojni dom)

Člen predstavlja smiselno združene 184., 185., 197. in 198. člen ZIKS-1.

K 109. členu (Smiselna uporaba določb zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij)

Ta člen določa smiselno uporabo vseh tistih določb ZIKS-1, na katere ni napoteno že v posameznih členih tega zakona, ki po vsebini (delno) urejajo posamezna vprašanja in institute. Zaradi preglednosti so v obrazložitvi k temu členu naštetje tudi vse določbe tega dela zakona, ki kakorkoli napotujejo na smiselno uporabo določb ZIKS-1:

- določbe o organizaciji in delu zavodov – *ta člen*;

- 8. člen (odločanje v upravnih zadevah ob smiselni uporabi določb zakona o splošnem upravnem postopku - tu gre npr. za odločanje o prenehanju pravic iz dela (57.a. člen ZIKS-1); o tem, da sme otrok ostati pri materi do dopolnjenega drugega leta starosti (62 člen ZIKS-1); o tem, da si sme mladoletnik dopisovati z drugimi osebami poleg ožjih družinskih članov (prvi odstavek 71. člena ZIKS-1); o tem, da smejo mladoletnika obiskovati tudi druge osebe poleg ožjih družinskih članov, rejnika in skrbnika in o tem, da sme mladoletnika obiskovati pooblaščenec, ki ni odvetnik (prvi in tretji odstavek 73. člena ZIKS-1); o prepovedi telefonskih klicev (75. člen ZIKS-1); o tem, da sme mladoletnik oditi iz države (o odhodu

mladoletnika iz države); o premestitvi iz svobodnejšega v strožji režim in iz strožjega v svobodnejši režim (81. člen ZIKS-1); o odvzemu predmetov v okviru disciplinskega postopka (95. člen ZIKS-1); o odločitvi pravosodnega policista, da se mladoletnik odstrani iz skupnih bivalnih prostorov, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij (prvi odstavek 236. člena ZIKS-1) – *ta člen*.

- členi 31- 41.c (o zbirkah podatkov in varstvu osebnih podatkov – v 135. členu tega zakona);
- členi 54, 57- 63 in 66 – 68 (o osnovi za obračun plačila za delo, o obveznih prihrankih, prenehanju pravic iz dela ter o poklicnem in invalidskem zavarovanju – *drugi odstavek 115. člena tega zakona*);
- 70. – 76. člen (dopisovanje, sprejemanje obiskov in pošiljk - *ta člen*);
- 78.a člen (pravica d verske duhovne oskrbe – *ta člen*);
- 81. člen (o premestitvi iz svobodnejšega v strožji režim in iz strožjega v svobodnejši režim – *ta člen*);
- 99. in 109. člen (o pomoči mladoletniku za socialno vključevanje po odpustu ter glede odpusta in pomoči mladoletniku po odpustu iz zavoda, v katerem se izvršuje vzgojni ukrep – *101. člen*);
- 235. – 241.a člen (o nalogah in pooblastilih pravosodnih policistov – *108. člen*)

K 110. členu (Sprejem mladoletnika v prevzgojni dom)

Člen predstavlja nespremenjeni 186. člen ZIKS-1.

K 111. členu (Starostna omejitev za bivanje v prevzgojnem domu)

Glede na to, da je za mladoletniški zapor določena najvišja dovoljena starost, je to smiselno določiti tudi za prevzgojni dom. Glede na obstoječo prakso je predlagana najvišja starostna meja za omejitev bivanja v prevzgojnem domu do 23 leta.

K 112. členu (Vzgojno delo v prevzgojnem domu)

Določba povzema nespremenjene naslednje člene ZIKS-1: 195., 196., 188. in tretji odstavek 189.člen.

K 113. členu (Pohvale, nagrade in druge ugodnosti)

Doslej je bila ta materija urejena v hišnem redu prevzgojnega doma. Po vzoru ureditve, ki velja izvrševanje kazni zapora, se urejanje tega vprašanja prenaša na zakonsko raven, v hišnem redu pa se urejajo le vprašanja, ki jih lahko predstojnik prevzgojnega doma ureja v soglasju s predstojnikom uprave, ne da bi bilo treba pridobiti tudi soglasje ministra pristojnega za socialne zadeve in ministra, pristojnega za pravosodje. Gre namreč za operativen akt, ki ureja vprašanja vsakodnevnega življenja v prevzgojnem domu in kot tak terja enostaven postopek, ki omogoča hitro uveljavljanje sprememb glede na potrebe, ki se pojavljajo v zavodu.

K 114. členu (Izobraževanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba je nespremenjeni 190. člen, del 196. člena in tretji odstavek 184. člena ZIKS-1. Določena vprašanja, glede katerih se v skladu z veljavno ureditvijo smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju kazni mladoletniškega zapora, so sedaj posebej obravnavana v tem členu, kar zadeva izvrševanje kazni mladoletniškega zapora, pa se te določbe, ki so izrecno naštet v 124. členu, smiselno uporabljajo za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora. Posebej ta člen ureja tudi pravico do letnega počitka, po vzoru ureditve v 56. členu ZIKS-1 za polnoletne osebe na prestajanju kazni zapora.

K 115. členu (Delo mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba je nespremenjen 187. člen, prvi in drugi odstavek 189. člena in del 196. člena ZIKS-1. Določena vprašanja, glede katerih se v skladu z veljavno ureditvijo smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1 o izvrševanju kazni mladoletniškega zapora, so sedaj posebej obravnavana v tem členu, kar zadeva izvrševanje kazni mladoletniškega zapora, pa se te določbe, ki so izrecno naštet v prvem odstavku 124. člena, smiselno uporabljajo za izvrševanje kazni mladoletniškega zapora.

K 116. členu (Odmera in izraba letnega dopusta mladoletnika)

Ta člen povzema ureditev pravice do letnega dopusta in koriščenje letnega dopusta iz 56. člena ZIKS-1.

K 117. členu (Dnevno bivanje na prostem)

Določba povzema veljavni 117. člen ZIKS-1 z razliko, da se eksplicitno določa dnevno bivanje na prostem v prostem času mladoletnika. Bivanje na prostem je treba organizirati v prostem času, kar pomeni, da se v ta čas ne šteje čas, ko mladoletniki na prostem opravljajo kakršnokoli delo.

K 118. členu (Prepoved osamitve mladoletnika v prevzgojnem domu)

Določba povzema veljavni 118. člen ZIKS-1, ki ureja prepoved osamitve obsojenega mladoletnika. Zoper mladoletnika v prevzgojnem domu se ne sme odrediti ukrep osamitve, izjemo predstavljata le disciplinska kazen namestitvev v posebnem prostoru do tri dni in namestitvev v posebnem prostoru kot nujen ukrep, ki ju določa že veljavni ZIKS-1.

K 119. členu (Disciplinsko kaznovanje mladoletnikov v prevzgojnem domu)

Določba združuje nespremenjen 191. in 192. člen ZIKS-1.

K 120. členu (Disciplinska obravnava)

V predlaganem členu jeza razliko od veljavne ureditve, ki v 197. členu ZIKS-1 napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1, ki urejajo disciplinske prestopke in odločanje o njih, posebej urejen postopek disciplinske obravnave in zastaralne roke za začetek in izvedbo obravnave.

K 121. členu (Odmera in način izvajanja namestitve v poseben prostor)

Predlagana določba na zakonski ravni vsebinsko ureja materijo, ki je sedaj urejena v 53., 54. in 55. členu Pravidnika o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje mladoletnika v prevzgojni dom.

K 122. členu (Namestitvev v poseben prostor kot nujni ukrep)

Določba združuje nespremenjen 193. člen in del 194. člena ZIKS-1.

6. IZVRŠEVANJE VARNOSTNEGA UKREPA OBVEZNEGA PSIHIATRIČNEGA ZDRAVLJENJA IN VARSTVA V ZDRAVSTVENEM ZAVODU IN ZAVODSKEGA UKREPA V ZAVODU ZA USPOSABLJANJE

K 123. členu (Zavodi za usposabljanje)

Ta člen povzema 200. člen ZIKS-1 in dodaja, da se v zavodu za usposabljanje lahko izvršuje zavodski ukrep ali varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. Poleg tega je posebej opredeljena dolžnost zavoda za usposabljanje, da mora sprejeti napotenga mladoletnika.

7. IZVRŠEVANJE MLADOLETNIŠKEGA ZAPORA

K 124. členu (Izvrševanje kazni mladoletniškega zapora)

Nespremenjeni 112. člen ZIKS-1.

K 125. členu (Starostna omejitev za prestajanje kazni v zavodu za mladoletnike)

Nespremenjeni 113. člen ZIKS-1 z razliko, da predlog zakona določa višjo starostno mejo do katere je mogoče kazen prestajati v zavodu za mladoletnike, in sicer do 26 leta. Zoper odločbo o premestitvi v zavod, kjer prestajajo lazen polnoletni obsojenci, je v skladu z drugim odstavkom tega člena dovoljena pritožba, o kateri ob smiselni uporabi 8. člena ZIKS-1 odloča generalni direktor uprave.

K 126. členu (Obravnavna obsojenega mladoletnika)

Določba smiselno povzema veljavni 115. in 116. člen ZIKS-1.

K 127. členu (Dnevno bivanje na prostem)

Določba povzema veljavni 117. člen ZIKS-1 z razliko, da se eksplicitno določa dnevno bivanje na prostem v prostem času mladoletnika. Bivanje na prostem je treba organizirati v prostem času, kar pomeni, da se v ta čas ne šteje čas, ko mladoletniki na prostem opravljajo kakršnokoli delo.

K 128. členu (Osamitev obsojenega mladoletnika)

Določba vsebinsko povzema 118. člen ZIKS-1.

8. SPECIALIZACIJA PRAVOSODNIH POLICISTOV IN UPORABA PRISILNIH SREDSTEV**K 129. členu (Specializacija pravosodnih policistov)**

Predlagana določba ravno zaradi specifik obravnave mladoletnega storilca kaznivega dejanja na zakonski ravni določa usposabljanje pravosodnih policistov, ki delo opravljajo v prevzgojnem domu in v zavodu za prestajanje kazni mladoletniškega zapora.

Predlagani drugi odstavek izpostavlja pozitivno obveznost pravosodnih policistov, da z mladoletnikom, ob upoštevanju njegove osebnosti, občutljivosti ter drugih posebnih lastnosti, ravnajo posebno obzirno. Gre namreč za posebno kategorijo obravnavanih oseb, ki ravno zaradi specifičnih lastnosti v osebnem razvoju narekujejo tudi dodatno pozornost.

K 130. členu (Prisilna sredstva)

V tem členu je izrecno izključena uporaba strelnega orožja. Ker strelno orožje ni primerno za uporabo proti mladoletnikom (torej v prevzgojnem domu in v zavodu, kjer prestajajo mladoletniki kazen mladoletniškega zapora), je bilo to treba določiti v tem členu, saj bi se sicer zaradi smiselne uporabe ZIKS-1 lahko uporabljalo tudi za mladoletnike.

10. VARSTVO PRAVIC MLADOLETNIKOV**K 131. členu (Zahteva za sodno varstvo)**

Predlagani člen smiselno povzema veljavno določbo 83. člena ZIKS-1, ki se uporablja tudi za mladoletnike.

K 132. členu (Pravica do odškodnine)

Predlagani člen smiselno povzema veljavno določbo 84. člena ZIKS-1, ki se uporablja tudi za mladoletnike.

K 133. členu (Pravica do pritožbe)

Predlagani člen, ki smiselno povzema veljavni 85. člen ZIKS-1, upošteva pristojnosti za organizacijo in delovanje vzgojnih in prevzgojnega doma ter zavoda za mladoletnike, določa pritožbeni postopek o zunajsodnem varstvu mladoletnikov med namestitvijo v vzgojnem zavodu, prevzgojnem domu, zavodu za usposabljanje in zavodu za mladoletnike. Na prvi stopnji odloča predstojnik zavoda, v primeru zavoda za mladoletnike, kjer mladoletnik prestaja kazen mladoletniškega zapora, pa generalni direktor Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Mladoletnik, ki v predpisanem roku ne dobi odgovora na pritožbo ali pa z njim ni zadovoljen, lahko poda v zavodu na zapisnik vlogo ministru, pristojnemu za izobraževanje oziroma ministru pristojnemu za pravosodje (odvisno od tega ali je mladoletnik nameščen v vzgojnem zavodu

oziroma prevzgojnem domu, ki sodita v pristojnost Ministrstva za izobraževanje, ali pa v zavodu az mladoletnike, ki sodi v pristojnost Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij kot organa v sestavi Ministrstva za pravosodje). S tem je redni postopek zaključen. Po splošnih predpisih pa ima mladoletnik seveda pravico do sodnega varstva. Po predlogu zakona je mladoletniku poleg redne pritožbene poti v tretjem odstavku dana možnost, da varstvo svojih pravic uveljavlja neposredno tudi pri drugih organih, ki so pooblaščen za nadzor nad zakonitim in pravilnim ravnanjem ter postopanjem zavoda (kot npr. neposredno uradni osebi ministrstva, ki je pooblaščen za nadzor v zavodu, predsedniku pristojnega sodišča, varuhu človekovih pravic).

10. OBDELAVA OSEBNIH PODATKOV

K 134. členu (Zbirke podatkov in varstvo osebnih podatkov)

V tem členu so urejene pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov, sicer pa člen napotuje na smiselno uporabo določb ZIKS-1.

11. UPORABA DOLOČB ZA POLNOLETNE IN ZA IZVRŠEVANJE VZGOJNIH UKREPOV, IZREČENIH V POSTOPKU O PREKRŠKU

K 135. členu (Uporaba določb o izvrševanju kazenskih sankcij za polnoletne)

Glede na to, da lahko mladoletniki ostajajo v zavodih, kjer se izvršujejo vzgojni ukrepi in kazni, tudi po polnoletnosti, posamezne določbe pa se nanašajo zgolj na mladoletnike, je bilo treba s to določbo urediti uporabo določb tudi za osebe, ki so na prestajanju sankcij še po dopolnjenem 18. letu starosti.

K 136. členu (Uporaba določb za izvrševanje ukrepov, izrečenih mladoletniku v postopku o prekršku)

Glede na to, da se skladno z Zakonom o prekrških mladoletnikom v postopku o prekršku lahko izrečeta tudi vzgojna ukrepa nadzorstvo organa socialnega varstva ter navodila in prepovedi, za kar se skladno s 175. členom ZIKS-1 smiselno uporabljajo določbe ZIKS-1, te določbe ZIKS-1 pa bodo z uveljavitvijo tega zakona prenehale veljati, je bilo treba urediti vprašanje izvrševanja vzgojnih ukrepov, izrečenih mladoletnikom v postopku o prekršku.

Peti del: PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

K 137. členu (Podzakonski predpisi in akti)

Podzakonski predpisi in akti po tem zakonu, ki bodo na izvedbeni ravni omogočili njegovo uveljavitev in uporabo, bodo izdani v šestih mesecih po začetku njegove veljavnosti. Ustrezno pa se zagotavlja tudi izvedba predpisov do izdaje podzakonskih predpisov in aktov.

K 138. členu (Uporaba določb o specializaciji)

Predlagani člendoloča pričetek uporabe določbe 448. člena zakona, ki se nanaša na specializacijo sodnikov za mladoletnike, državne tožilce, poravnalce v kazenskih zadevah in zagovornike mladoletnika, vključno z opredelitvijo časovnic, ki se nanašajo na pripravo, objavo in predložitev seznama odvetnikov.

K 139. členu (uporaba določb tega zakona v postopkih prijete in predaje)

V skladu s 17. členom Direktive (EU) 2016/800 se tudi v postopkih za prijete in predajo zagotavljajo naslednje pravice:

- do obveščeniosti;

- obveščanja staršev oziroma skrbnika ali druge osebe iz tretjega odstavka 7. člena;
- do zagovornika
- do zdravniškega pregleda
- omejitev odvzema prostosti;
- uporabe drugih omejevalnih ukrepov;
- obravnave ob odvzemu prostosti;
- pravočasnega in skrbnega obravnavanja zadev
- pravice mladoletnika, da ga v postopku spremljajo starši oziroma skrbnik;
- do brezplačne pravne pomoči.

Do ustrezne ureditve teh vprašanj v specialnem zakonu, ki ureja sodelovanje v kazenskih zadevah s članicami EU, se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o navedenih vprašanjih tudi v postopkih prijeteja in predaje mladoletnikov.

K 140. členu (Prenehanje veljavnosti zakonov)

Predlagana določba ureja prenehanje veljavnosti področnih predpisov, ki po veljavni ureditvi urejajo vsebino predlaganega zakona.

K 141. členu (Začetek veljavnosti)

Predlagano je, da začne zakon veljati šest mesecev po objavi v Uradnem listu.